

diyânet

Aylık Dergi | Ocak 2024 | Sayı: 397

NEHİRDEN DENİZE ÖZGÜR FİLİSTİN



■ Kadim Şehir
Kudüs

■ İskân, Sürgün ve
Katliam: Siyonist
İşgalin Kronolojisi

■ Manevi Bağlarımız
Açısından Arz-ı
Mukaddes ve Kudüs

■ Belkıs
İbrahimhakkıoğlu ile
Kudüs Üzerine Söyleşi

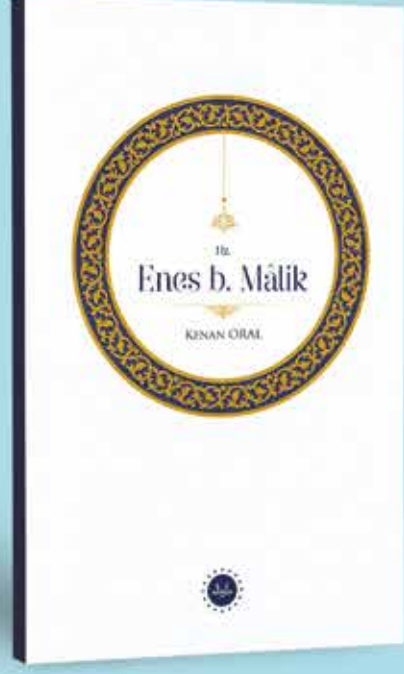
■ Bir Çuval Toprak,
Bir Zeytin Ağacı ve
Bir Karınca



www.yayinsatis.diyamet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet Yayınları satış yerlerinden,
yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

YAYINLARIMIZ



“Peygamber sevdalısı
bir annenin ciğerparesi
olan Enes b. Malik (r.a.),
Peygamber Efendimizin
(s.a.s.) mirasına sahip
çıkan ve o mirası canı
pahasına korumak için
her türlü gayreti gösteren
yiğit bir savaşçı, yüzlerce
öğrenci yetiştiren mübarek
bir ilim yolcusudur.”

Yüreğimizin üzerinde bir tül gibi dalgalanan Kudüs, tevhidin ana yurtlarından biridir. Yüce Allah'ın (c.c.) insanları doğru yola çağırarak için gönderdiği peygamberlerin birçoğu Filistin bölgesinde yaşamış, zulme karşı tevhid mücadelesini bu topraklarda vermiştir. Üç semavi dinin atası Hz. İbrahim'den Hz. İsa'ya kadar pek çok peygamber, ilahi kelamı Filistin semalarında dillendirerek insanları Hakk'a ve hakikate çağırmıştır. Peygamberler vasıtasıyla vahyin tecelli ettiği bu mübarek belde Hz. Muhammed'in (s.a.s.) de isra ve miraç mucizelerinin başlangıç mekânıdır. Kutsiyeti Kur'an-ı Kerim'de de ifade edilen (Maide, 5/21.) Kudüs, hem Yahudilerin hem Hristiyanların hem de Müslümanların ziyaret mekânlarından biridir. Mümin gönüllerde Kudüs'ün apayrı bir yeri vardır. Zira o Mescid-i Aksa'yı bağrında taşımaktadır.

Nice peygamberin hatırasını barındıran ve İslam'ın çağları aşan hakikatinin nakşolunduğu topraklar, maalesef bir asra yakın süredir haddi aşan bir azınlığın elinde en karanlık yıllarını yaşıyor. Kavramlar da nasibini alıyor zulmün karanlığından. Filistin sorunu diye lanse ediliyor yaşanan acılar. Filistin ve sorun bir arada zikredilerek bir algı oluşturuluyor. Fakat sosyal medyayı da aktif kullanan vicdan sahibi insanların eliyle asıl sorunun haksız bir işgal, haddi aşan bir zulüm ve katliama varan bir saldırı olduğunu görüyoruz. Gerçek sorun emperyalist güçlerin desteğiyle haddi aşan İsrail sorunudur. Bugün, Gazze'de, Batı Şeria'da yaşanan ve zihinlerimize kazınan görüntülerin gerçek müsebbibini biliyoruz.

İnsanlığı elem içinde bırakan görüntülere sahne olan Filistin, geçmişte Müslüman idareciler eliyle kazandığı esenlik günlerinin özlemini yaşıyor. Filistin bölgesi, Hz. Ömer (r.a.) tarafından Bizanslıların tahakkümünden kurtarılıp İslam topraklarına dâhil edildiğinde beş yüzyıl sürececek bir huzur ortamına kavuşmuştu. Ardından Haçlı işgaliyle belde korkunç bir katliama tabi tutularak kedere boğulmuş, Filistin'in yaraları ancak Selahaddin Eyyübi'nin destansı zaferi ile sarılmıştı.

Filistin, 1. Dünya Savaşı'nın ardından bir kez daha zalimin karanlık yüzüyle sınılandı. Emperyalist güçlerin desteğiyle zorbalığını dünyaya gösteren İsrail yüzünden Filistin toprakları asrın felaketini yaşadı. Kudüs'ün tarihi tarumar edildi. Gazze, Müslüman bilinciyle ayakta durmaya çalışırken insanlık dışı saldırıların odağı oldu. Filistinliler öz yurtlarında hor görüldü, yaşam hakları ellerinden alındı. Bölgenin işgalinden itibaren siyonist zihniyetin yürüttüğü politika sadece Filistinlileri değil, insanlığımızı da yaraladı. Bugün dünyanın her yerinde hem mümin gönüller hem de vicdan sahibi insanlar, Gazze'nin dünyayı titreten haykırışına eşlik ediyor. Filistin bir kez daha insanlığın sınav kâğıdı olarak gözümüzün önünde duruyor.

Diyanet Dergisi olarak bütün insanlığın ortak derdi zulme karşı bu ayki dosya konumuza "Nehirden Denize Özgür Filistin" dedik. Dosyamıza Doç. Dr. Eldar Hasanoğlu, "Kadim Şehir Kudüs"; Prof. Dr. Cengiz Tomar, "İşkân, Sürgün ve Katliam: Siyonist İşgalin Kronolojisi"; Doç. Dr. Sema Çelem, "Manevi Bağlarımız Açısından Arz-ı Mukaddes ve Kudüs" yazılarıyla katkı sundu. Bu ayki söyleşimizi ise Belkis İbrahimhakkıoğlu ile gerçekleştirdik.

Gazze'nin, Batı Şeria'nın insanın izzet ve onuruna yakışan günlere kavuşmasını diliyor, Kudüs'ün esenlik dolu günlere tekrar kavuşmasını Yüce Allah'tan niyaz ediyoruz.

Bereketli okumalar diliyorum...

Cafer Tayyar DOYMAZ

İÇİNDEKİLER

11 GÜNDEM

İSKÂN, SÜRGÜN VE KATLİAM:
SİYONİST İŞGALİN KRONOLOJİSİ
Prof. Dr. Cengiz TOMAR



6 GÜNDEM

KADİM ŞEHİR KUDÜS
Doç. Dr. Eldar HASANOĞLU

16 GÜNDEM

MANEVİ BAĞLARIMIZ AÇISINDAN
ARZ-I MUKADDES VE KUDÜS
Doç. Dr. Sema ÇELEM

20 SÖYLEŞİ

BELKİS İBRAHİMHAKKIOĞLU:
“PEYGAMBERLERİN NAMAZGÂHI
OLAN KUDÜS, PEYGAMBERLERİN
YAŞAMLARINDAN EN ÖZEL ANLARIN
YAŞANDIĞI ÇOK MÜMTAZ BİR
BELDEDİR.”

Mahir KILINÇ

24 DİN DÜŞÜNCE YORUM

“VİCDAN VAR YA, YETER!” Mİ?
Doç. Dr. Halil ALTUNTAŞ

28 DİN DÜŞÜNCE YORUM

RAHMET VE MAĞFİRET MEVSİMİ
ÜÇ AYLAR
Yavuz KURT

30 VAHYİN AYDINLIĞINDA

ÜMMET OLMAK
Doç. Dr. Bayram KÖSEÖĞLU

32 HADİSLERİN İŞİĞİNDE

YEDİ BAHTİYAR SINIF
Dr. Ahmet OĞUZ

diyanet

SAYI

397

OCAK

2024

Diyanet İşleri Başkanlığı Adına
Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Cafer Tayyar DOYMAZ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Lamia LEVENT ABUL

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Ahmet BULUT

Yayın Kurulu
Cafer Tayyar DOYMAZ
Dr. Lamia LEVENT ABUL
Dr. Abdülkadir ERKUT
Dr. Hüseyin ARI
Mahmut KAYIŞ
Esmâ GÜNER

Yayın Koordinatörleri
Mustafa BERK
Mahir KILINÇ
Mustafa Mirza DEMİR
Sema BAYAR
Nisanur Mukaddes UYANIK

Sosyal Medya
Asuman AYDIN

Dijital Medya
Ömer GÜÇLÜ
Şahin BODUR

Arşiv
Ali Duran DEMİRCİOĞLU

Grafik - Tasarım
Arketip Ajans
www.arketipajans.com

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara
Tel : 0312 295 86 61 - 62
Faks: 0312 295 61 92
dergi.diyanet.gov.tr
diyanetdergi@diyanet.gov.tr

Sosyal Medya Hesapları
Facebook: /diyanetdergisi
Twitter: /diyanetdergisi
Instagram: /diyanetdergisi



34 DİYANET ARŞİVİ

BAŞKANLIĞIN UZUN ÖMÜRLÜ SÜRELİ
YAYINLARINDAN DİYANET GAZETESİ
Dr. Mehmet BULUT

38 KISSADAN HİSSE

BİR ÇUVAL TOPRAK, BİR ZEYTİN AĞACI
VE BİR KARINCA
Doç. Dr. Güldane GÜNDÜZÖZ

40 BUNU KONUŞALIM

SELMA KİRAZ:
"KARDEŞLİK DUYGUSU, BİZLERİ DÜNYANIN
NERESİNDE OLURSA OLSUN HAKSIZLIĞA,
ZULME UĞRAYAN İNSANLAR İÇİN HAREKETE
GEÇİRMEYE YETİYOR."
Mahir KILINÇ

44 DİN TARİH TOPLUM

RABBİMİZE YAKARIŞ VESİLEMİZ: DUA
Mustafa BAYTAR



48 KUR'AN SURELERİ

RAD SURESİ
Dr. Faruk GÖRGÜLÜ



54 KÜLTÜR SANAT EDEBİYAT

FİLİSTİN'İN YİĞİT ŞAİRİ
NİZAR KABBANİ
Ahmet Mahmut ŞEN



58 KÜLTÜR SANAT EDEBİYAT

POPÜLER KÜLTÜR NEYİMİZ OLUR?
Mehmet KAHRAMAN



62 KUDÜS YOLUNDA TUTUNMAK YA DA
TUTULMAK
Abdurrahman AKBAŞ

66 KIRILMA NOKTASI

MEKKE'NİN FETHİ
Alparslan AKÇA

70 KAFAMA TAKILANLAR

ALLAH KÖTÜLÜĞÜ EMREDER Mİ?
Prof. Dr. Cağfer KARADAŞ

72 ÇAĞIN ÂLİMLERİ

ZEYNEP GAZALİ
İSLAM DAVETİNİN ÇİLEKEŞ NEFERİ
Enbiya YILDIRIM

76 İNSAN HÂLİ

KAYIPTAN SONRA YAŞAM
Dr. Psk. Esra CEYLAN

78 HATİRA DEFTERİ

BİR KUDÜS
YOLCULUĞU
Nimet KESELİ
USTABAŞI



80 KİTAPLIK

KUDÜS MUKADDES MİRAS
Mustafa Mirza DEMİR

Abone İşlemleri

Tel: 0312 295 71 96 – 97
0312 295 72 05 – 06
Faks: 0312 285 18 54
e-mail: dosim@diyanet.gov.tr
dosabone@diyanet.gov.tr

Online Abonelik

dergiabone.diyanet.gov.tr
yayinsatis.diyanet.gov.tr

Hesap No

Döner Sermaye Daire Başkanlığı TC Ziraat Bankası,
Mustafa Kemal Mahallesi Şube IBAN:
TR61 0001 0024 8605 9943 0850 57

Temsilcilikler; Yurt İçi: İl Müftülükleri, İlçe Müftülükleri -
Yurt Dışı: Din Hizmetleri Müşavirlikleri, Din Hizmetleri Ataşelikleri.

Yayın Türü:

Aylık, Yaygın, Süreli Yayın, Diyanet Aylık Dergi (Türkçe)

Baskı

İhlas Gazetecilik A.Ş.
Merkez Mah. 29 Ekim Cad. İhlas Plaza No: 11 A/41
Yenibosna Bahçelievler, İstanbul
Tel: 0 212 454 30 00

Basım Tarihi: 09.01.2024

Yayımlanacak yazılarda düzeltme ve çıkartmalar yapılabilir. Yazıların bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir. Diyanet Aylık Dergi, Diyanet İşleri Başkanlığı yayınıdır. Dergide yayımlanan yazı, konu, fotoğraf ve diğer görsellerin her hakkı saklıdır. İzinsiz, kaynak gösterilmeden her türlü ortamda alıntı yapılamaz.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahim olan Allah'ın Adıyla.

ÖZGÜR FİLİSTİN



Prof. Dr. Ali ERBAŞ

Diyamet İşleri Başkanı

Yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'de kutsiyeti açıkça ifade edilen Kudüs'ü (Maide, 5/21.) ve ilk kıblemiz Mescid-i Aksa'yı bağrında barındıran Filistin, vahyi tebliğ ile görevlendirilen nice peygambere yurt olmuş, onların iman ve tevhid mücadelesine şahitlik etmiş bereketli bir coğrafyadır. Kudüs ve Mescid-i Aksa başta olmak üzere Filistin toprakları, nebevi bir miras olarak peygamberlerin inananlara emanet ettikleri büyük bir değerdir. Nübüvvet silsilesinin son temsilcisi Sevgili Peygamberimiz, bu emanete özel bir önem atfetmiş ve ona hürmet etmeleri hususunda ashabını ve tüm Müslümanları teşvik etmiştir. Nitekim bu inanç ve hassasiyetle Müslümanlar, tarih boyunca ilk kıblelerinin bulunduğu Kudüs'e ayrı bir ehemmiyet vermiştir. Hz. Ömer döneminde kapılarını Müslümanlara açan Kudüs, yaklaşık 5 asır boyunca en güzel günlerini yaşamıştır. Bütün inanç gruplarının asırlarca huzur ve emniyet içinde yaşadığı, barış, adalet ve merhame-

tin en güzel örneklerinin sergilendiği sembol bir şehir hâline gelmiştir. Kutsala saygının, hoşgörünün, bir arada uyum içerisinde yaşamının en nadide tablolarına sahne olan bir selam yurdu olmuştur.

İnsanlığın tarih serüvenini ve ortak değerlerini temsil eden bu topraklar, Müslümanların hâkimiyetinde bilginin ve hikmetin de önemli bir merkezi hâline gelmiştir. Ne var ki tarihî süreç içerisinde zaman zaman işgale uğramış ve her seferinde eşi görülmemiş katliamlara tanıklık etmiştir. Böyle dönemlerde Müslümanlar kadar diğer dinî gruplar da büyük zulümlere ve haksızlıklara maruz kalmıştır. Ancak, nebiler emaneti bu coğrafya, her fetretin ardından Müslümanların kararlı ve dirayetli mücadeleleriyle yeniden hürriyetine kavuşmuştur. Nitekim XII. yüzyılda gerçekleşen seksen sekiz yıllık Haçlı istilasına son veren Selahaddin Eyyubi, bölgede tekrar emniyet ve sulhu tesis ederek herkesin hak ve hukukunu

teslim etmiş, Kudüs'ün darus-selam olma hüviyetini yeniden tebcil etmiştir.

Kudüs ve çevresinin milletimiz nezdinde de özel bir yeri ve anlamı vardır. Zira 1516 yılında Osmanlı yönetimine geçen Kudüs, özellikle Kanuni Sultan Süleyman döneminde imar faaliyetleri ile çağın en güzel şehirlerinden biri olmuştur. Vakıf ve eğitim faaliyetleri ile öne çıkmış, iktisadi, sosyal ve kültürel hayatta âdeta bir cazibe merkezi hâline gelmiştir. Daha sonraki Osmanlı padişahları da Filistin'e ve oranın sakinlerine hizmeti ibadet şuuru ile yerine getirmeye devam etmiştir. Ne yazık ki I. Dünya Savaşı'nın ardından Osmanlı Devleti'nin bölgedeki hâkimiyetinin zayıflamasıyla birlikte Kudüs, ideal vasfını bir kez daha kaybetmeye başlamıştır. Avrupa'dan ve dünyanın çeşitli ülkelerinden sinsi bir plan doğrultusunda Filistin'e göçe zorlanan Yahudiler, işgalin ilk adımlarını atmışlardır. 75 yıllık süreçte peyderpey işgal edilen Filistin topraklarında tarihî mekânlar tarumar edilmiş, Filistinlilerin her türlü hakları ellerinden alınmış ve Müslümanlar baskı, zulüm ve işkenceye maruz bırakılmıştır.

Gelinen noktada, Kudüs ve Filistin toprakları bugün, hiçbir kutsala saygısı olmayan azgın bir azınlık tarafından vicdanları yaralayan trajedilere sahne olmaktadır. Hukuku, ahlaki ve insani değerleri hiçe sayan gözü dönmüş Siyonistler, ka-

dın, erkek, çocuk, yaşlı demeden mazlumları hunharca katletmekte ve büyük bir insanlık suçu işlemektedir. Kendinden olmayana hayat hakkı tanımayan bu hastalıklı ve ırkçı zihniyet, hastane, okul, mabet demeden bütün şehirleri yıkıp yıkmakta ve dünyanın gözleri önünde milyonlarca insanı açlık, susuzluk ve karanlığa mahkûm etmektedir. Egemen güçler, sermaye sahipleri ve uluslararası örgütler ise insanı insanlığından utandıran bu Siyonist vahşete ses çıkarmamakta, açıkça işlenen soykırım suçunu izlemekle yetinmektedirler.

Bugün Gazze'de yaşananlar bize bir kere daha göstermiştir ki Filistin'in kurtuluşu, İslam ümmetinin bir araya gelerek ortak bir tavırla somut ve kararlı adımlar atmasına bağlıdır. Zira İslam coğrafyasının ortasında bir asırdır vahşi bir terör örgütü olarak hareket eden Siyonistler ve onların destekçileri, bütün cesaretlerini İslam âleminin dağınıklığından almaktadırlar. Bu sebeple Müslüman ülke ve toplumların bir araya gelerek diplomatik, ekonomik ve siyasi alanlarda zalimleri ve destekçilerini durduracak bir yaptırım gündeme getirmeleri elzemdir. Aksi hâlde Müslümanlar planlı ve kapsamlı politikalar geliştiremediği sürece Filistin topraklarındaki işgal son bulmayacak, milyonlarca Müslümanın hayatına mal olan İsrail sorununu çözüme kavuşmayacak-

tır. Dolayısıyla bilgiyle, hikmet ve tefekkürle yeniden özümüze dönmeli ve Kudüs bilincini en güçlü hâle getirmeliyiz. Kudüs'ün etrafında bütün mümin yürekleri birleştirecek çalışmalara hız vermeliyiz. Bilmiyoruz ki Filistinli çocukların feriyadı dininceye, Gazzeli annelerin gözyaşı duruncaya ve Kudüs özgür oluncaya kadar hiçbir çalışma yeterli değildir.

Yaklaşık bir asırdır işgal altında varoluş mücadelesi veren Filistin, özlenen hürriyetin ışığına artık daha yakındır. Zira İsrail'in Siyonist emelleri doğrultusunda üretilen kirli propagandalar, artık işlediği suçları örtememektedir. Nitekim bu süreçte İslam dünyası dışından birçok sivil toplum örgütünün de Gazze'de yaşanan katliama tepki gösterdiğini görüyoruz. Birbirlerini hiç tanımayan, dinleri, dilleri, ırkları, renkleri ve ülkeleri farklı insanlar, ortak bir amaç için, özgür Filistin için seslerini yükseltmektedirler. Bütün dünyadan milyonlarca insanın İsrail barbarlığının ve terörünün karşısında durarak Filistinli mazlumların yanında yer alması umut ve memnuniyet vericidir. İnsanlığın bu duruş ve duyarlılığı, Filistin'in haklı ve onurlu mücadelesini daha da güçlendirecektir. Bundan böyle hiçbir güç, sermaye, medya veya propaganda, katil İsrail'i temize çıkaramayacaktır.

Özgür insanların yurdu Filistin elbette özgür olacaktır. ■

KADİM ŞEHİR.. KUDÜS

Doç. Dr. Eldar HASANOĞLU

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İslami İlimler Fakóltesi

Dünyanın uygarlık tarihinde farklı yönleriyle temayüz eden mekânlar bulunmaktadır. Bu mekânlar arasında Kudüs, kutsallığıyla öne çıkan bir şehirdir. Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam, Kudüs'ü kible ve kutsal şehir olarak nitelmiştir. Günümüz dünyasında bu din mensuplarının sayısının toplamı dikkate alındığında, ortalama her beş kişiden üçü bu şehri kutsal bilmektedir. Bu itibar ve değer Kudüs'ün saygınlığını göstermesinin yanı sıra pek çok felaketin yaşanmasına da sebep olmuştur.

Şehri ele geçirmek hedefiyle mezkûr dinlerin mensupları arasında sürekli savaşlar çıkmıştır ve bu çatışmalar günümüzde de hız kesmeden devam etmektedir.

Nübüvvet silsilesinin son halkası Hz. Muhammed (s.a.s.) yeryüzünde inşa edilen ilk mabedin Mekke'de (Kâbe) bulunduğunu, ikinci mabedin ise ondan kırk sene sonra Kudüs'te yapıldığını buyurmuştur. (Buhari, 40.) Hadisin metninden, bahis konusu iki mabedin yapımı arasındaki zaman dilimini belirten raka-

mın gerçek bir sayı mı yoksa sembolik bir ifade mi olduğu net olarak anlaşılmamaktadır. İslam kaynaklarında Kâbe'nin ilk defa Hz. Âdem tarafından yapıldığı geçse de Kudüs'teki mabedin onun tarafından yapılmasına yönelik açık bilgi bulunmamaktadır. Ancak Kâbe'nin yapımında kullanılan bazı malzemelerin Zeytindağ'ından alındığı rivayeti, Hz. Âdem'in Kudüs'e aşına olduğu ve uğradığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla onun seyahati sırasında Kudüs'te mabet yaptığı tahmin edilebilir.



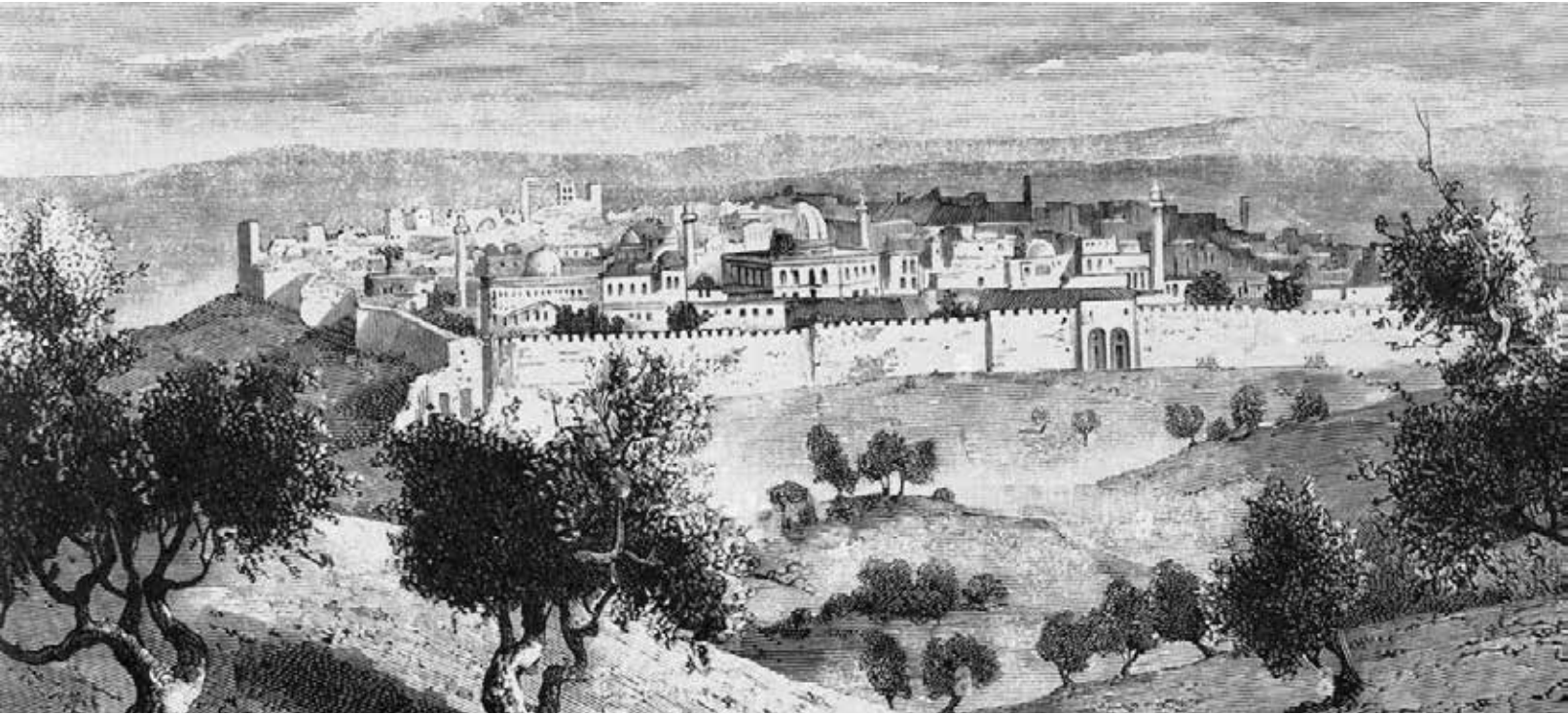
İslam kaynaklarındaki rivayetlerden Hz. Âdem'in Kudüs'te bulunduğuna yönelik tahmin, Yahudi ve Hristiyan kaynaklarındaki rivayetler tarafından da desteklenmektedir. Yahudiliğe göre Hz. Âdem cennetten çıkarıldıktan sonra Kudüs'e gelmiş, burada bir mezbaha yapmış ve burada kurban kesip affedilmesini dilemiştir. Ondan itibaren bu mezbaha kurban kesimi için kullanılmaya başlamıştır. Oğulları Habil ve Kabil (Kain'in) de kurbanlarını sundukları yer burasıdır. Bu anlatılanlar, Yahudiliğe göre Hz. Âdem'in Kudüs'te bulunduğunu ortaya koymaktadır. Hristiyan kaynakları da Hz. Âdem'in mezarının Kudüs'te olduğunu ifade eder. İnanişâ göre İsa Mesih'in idam edildiği çarmıh, bu mezarın üzerine kurulduğu için çarmıhtan dökülen kan, asli günahın faili olan Hz.

Âdem'in cesedinin kalıntılarına ulaşmış, dolayısıyla İsa Mesih asli günahın kefareti ni kaniyla ödemiştir. Bu bilgi, onun bu şehirde bulunduğuna yönelik kanıttır. Özetle İslam'a göre Hz. Âdem'in Kudüs'te bulunması bilgisi, Yahudilik ve Hristiyanlık tarafından da teyit edilmektedir. Dolayısıyla, her üç dinî geleneğe göre Kudüs'ün dinî statüsü daha ilk insandan, tarihin sıfır noktasından itibaren başlamıştır.

Kudüs'ün, Hz. Âdem'den Hz. Davut zamanında İsrailoğullarının eline geçtiği zamana kadar geçen tarihi hakkında bilgiye İslam kaynaklarında rastlanmaz. Yahudi kaynaklarındaki rivayetler bu boşluğu doldurmaktadır. Bu rivayetler, Tufan zamanında Kudüs'ün su altında kalmadığını, Hz. Nuh'un kurbanını burada kestğini anlatır. Hz. İbrahim'in

birkaç defa şehre geldiği Yahudi kutsal metinlerinde geçmektedir. O, Kudüs'teki mabette yüce Tanrı'nın hizmetkârı olarak görev yapan Melkizedek'i ziyaret etmiş ve onun tarafından takdis edilmiş, oğlunu kurban kesmek için yine buraya gelmiştir. Hz. İbrahim'den İsrailoğulları'nın şehri ele geçirmesine kadar geçen zaman diliminde şehrin durumuyla ilgili Yahudi kaynaklarında bilgi bulunmamaktadır.

Günümüzde Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam'da Kudüs'ün önemi ittifakla kabul edilir. Ancak bu dinlerin kutsal metinlerinde yer alan anlatılara ve bunların tarihlerine göre Yahudiler ve Hristiyanların şehre ehemmiyet atfetmeleri kendi din kurucuları Hz. Musa ve İsa Mesih'ten birkaç asır sonra gerçekleşmiştir. Sonradan gelişen bu ehemmiyet sadece



dinî olmamış, birtakım başka etkenler de devreye girmiştir. Müslümanlar ise daha peygamberleri Hz. Muhammed (s.a.s.) hayattayken Kudüs'ü kutsal bilmişlerdir.

Kudüs'ün İsrailoğulları nezdinde dinî ehemmiyetinin kabulü, Hz. Musa'dan sonra yaklaşık 6 asır devam eden bir süreç sonucunda gerçekleşmiştir. MÖ XII. yüzyılda Hz. Musa'nın halefi Yuşa b. Nun tarafından Kudüs İsrailoğullarının eline geçmiştir. Ancak onlar burayı pek önemsememiş, ele geçirdikleri diğer şehirlerden farklı olarak yurt edinmemiş, Atalar dedikleri Hz. İbrahim, Hz. İshak ve Hz. Yakup ve eşlerinin mezarlarının bulunduğu el-Halil/Hebron şehrine odaklanmışlardır. MÖ XI. yüzyılın sonlarında Hz. Davut zamanında İsrailoğulları Kudüs'ü ele geçirip buraya yerleşmiş, bununla da Kudüs onların hayatına girmiştir. Onun şehri ele geçirmesindeki motivasyon, dinî olmaktan ziyade stratejik mahiyette olmuştur. Bu yaklaşıma göre şehrin ele geçirilmesinde 12 kabilenin tamamının hizmeti olacağından kabileler arasında payitahtın yerlisi gibi bir rekabet ve üstünlük yarışına olanak olmayacaktı. İlahi uyarı gereğince Hz. Davut burada bir mabet yaptırmaya niyetlenip gerekli malzemeleri toplasa da inşaatı yapamamış, mabet yapımı Hz. Süleyman tarafından gerçekleştirilmiştir. Kudüs'teki bu mabet vasıtasıyla şehir dinî niteliğiyle İsrailoğulları'nın gündemine girmiştir. Ne var ki toplum nez-



Nübüvvet silsilesinin son halkası Hz. Muhammed (s.a.s.) yeryüzünde inşa edilen ilk mabedin Mekke'de (Kâbe) bulunduğunu, ikinci mabedin ise ondan kırk sene sonra Kudüs'te yapıldığını buyurmuştur.

dinde bu mabedin pek karşılığı olmamış, merkezî ibadet yeri olarak kitlesel boyutta kabul görmemiş, yerel tapınma noktaları olan bama diye isimlendirilen yerlerde ibadete devam edilmiştir. Sonraki süreçte Hizkiya (MÖ 727-697) ve Yeşayahu (MÖ 640-609) zamanında şehre dinî ehemmiyet kazandırıcı nitelikte girişimler olmuş, ama beklenen sonuç ortaya çıkmamıştır. Yahudi tarihinde Kudüs'ün dinî ehemmiyetinin kitlesel kabulü MÖ 586'da başlayan Babil Sürgünü sırasında gerçekleşmiştir. Kudüs, ana yurtlarından uzak topraklarda sürgünde yaşayan İsrailoğulları için vatana bağlılık duygusunun müşahhas ve mücessem hâli olmuş, toplum hafızasındaki Kudüs'ün önemi vatan özlemi duygusu ile birleşince kutsallık algısı herkes tarafından kabul görmüştür.

Kudüs'ün Hristiyanlar nezdinde dinî ehemmiyetinin kabulü Hz. İsa'dan sonra IV. yüzyılda gerçekleşmiştir. Bu zamana kadar Hristiyanlar arasında Kudüs, İsa Mesih'in başına türlü musibetlerin getirildiği ve acılar yaşadığı, bu yüzden defalarca beddua ettiği lanetli bir şehir olarak bilinmiştir. Yahudilikteki Kudüs'ün dinî ehemmiyetinin, Tanrı'nın konutu olan mabetle ilişkili olduğu ama Mesih geldikten sonra bu konutun insan olduğunu, gerçek mabedin de Mesih'in kendisi olduğu doktrinini savunan kilise babalarının söylemleri neticesinde Kudüs itibar görmemiştir. Bu yaklaşımın sebebi olarak Hristiyanlığın daha

ilk yüzyılında yaşanan Kudüs ve Antakya merkezli parçalanma görülebilir. Kudüs merkezli Yakup cemaatinin pek gelişmemesine mukabil Pavlus'un doktrinlerini benimseyen Antakya merkezli çizgisindeki Hristiyanların öne çıkmaları ve Antakya'yı öne çıkarma dürtüsüyle rakiplerinin merkezi olan Kudüs'ü önemsizleştirme temayülü ve itibarsızlaştırıcı bir kurgu geliştirmesi belki de doğal görülmelidir. Söz konusu dönem zarfında Pagan Roma'nın takibatı ve tecziyesi nedeniyle Hristiyanlar gizli fa-

aliyet yürütmek zorunda kalmaları yüzünden bu ve diğer ihtilaflar çözüme kavuşturulamamış, ilahi mesajı sadece İsrailoğulları ile sınırlı tutan Kudüs merkezli doktrine karşın, yabancılara açılmayı savunan Antakya merkezli doktrin hızla yayılmıştır. IV. yüzyıla gelindiğinde durum değişmiştir. İmparatorluğun doğusunda yayılmış Hristiyan kitleyi baskı altında tutmanın onları komşu Sasaniler'e iteceği hesabıyla I. Konstantin 313 yılında Milano Fermanı ile Hristiyanlığı serbest bırakmıştır. Bunun ardından doğu sınırlarını kuvvetlendirmek amacıyla Kudüs'ü öne çıkaracak adımlar atmak için ona dinî ehemmiyet kazandırma politikasına başvurmuştur. Bu yeni gelişme, o yüzyılda biddat olarak algılandığı için kilise babaları arasında ciddi tartışmalar yaşanmışsa da devletin desteklediği yenilik yaygınlaşmış, Kudüs'ün kutsal bir şehir olduğu Hristiyanlıkta kabul görmüş ve şehir Hristiyanların her sene ziyaret ettiği hac merkezine dönüşmüştür.

Kudüs'ün Müslümanlar nezdinde dinî ehemmiyeti, Hz. Muhammed daha hayattayken kabul görmüştür. Nübüvvetin daha ilk yıllarında, Mekke'de Müslümanlar namazlarını Kudüs'e yönelerek kılmışlardır. Hicretten önce sahabeden Medineli Bera b. Marur'un kendi şehrinde Kâbe'ye yönelerek namaz kılmak istemesine karşın Hz. Muhammed'in ona Kudüs'e doğru dönmesini buyurması, İslam'a göre Kudüs'ün ilk kible oluşunu net bir şekil-

de ortaya koymaktadır. Daha önce de işaret edildiği üzere, mucizevi bir şekilde gerçekleşen İsrâ ve Mirac yolculuğunda Hz. Muhammed (s.a.s.), Mekke'den Kudüs'e getirilmiş ve ilahi huzura yükselişi buradan gerçekleşmiştir. Bu tecrübe dolayısıyla ilk inananlar açısından Kudüs'ün dinî değeri daha da perçinlenmiştir. Nitekim Hz. Muhammed'in (s.a.s.) tüm peygamberlere imamlık yaparak namaz kıldırmasının Kudüs'te gerçekleşmesi, toplum hafızasında bu şehrin taşıdığı değer ile peygamberlik geleneğinin kavşak noktası olarak yeni mesajın bu gelenek ve değeri reddetmeyi bilakis kendinde cemettiği ve meşru temsilcisi olduğunu bir nevi ima yoluyla anlatmaktadır. Medine'ye hicretten yaklaşık bir buçuk sene sonra kible Kâbe'ye yönelik değiştirilse de Kudüs Müslümanların gündeminde olmaya devam etmiştir. Yeryüzünde ilk mescidin Mekke'de, ikinci mescidin ise Kudüs'te olduğunu buyuran Hz. Muhammed, Kudüs'e yapılan ziyaretin dinî değerini vurgulamış ve burada kılınan namazın sevabının kaç kat olacağını belirterek sahabeye bu şehri ziyaret etmelerini tavsiye etmiştir. Hz. Muhammed, Kudüs'ün değerini anlatmakla kalmamış, bilakis bu şehri Müslüman hâkimiyetine kazandırma amacıyla diplomatik ve askerî girişimlerden de geri durmamıştır. Bu terbiye ile ashab, Hz. Ömer'in hilafeti döneminde Kudüs'ü fethetmiş, burayı bir İslam şehrine çevirmişlerdir. ■



Yeryüzünde ilk mescidin Mekke'de, ikinci mescidin ise Kudüs'te olduğunu buyuran Hz. Muhammed, Kudüs'ün değerini anlatmakla kalmamış, bilakis bu şehri Müslüman hâkimiyetine kazandırma amacıyla diplomatik ve askerî girişimlerde bulunmuştur.

İSKÂN, SÜRGÜN VE KATLIAM

SIYONİST İŞGALİN KRONOLOJİSİ

Prof. Dr. Cengiz TOMAR



Bugünlerde son aşaması Gazze’de vuku bulan Filistin’in siyonistler tarafından işgal sürecinin, yaklaşık iki yüzyıllık bir tarihi bulunmakta. Siyonistlerin planlı, programlı ve ısrarlı bir şekilde izlediği iskân, katliam, sürgün ve işgal siyasetini anlayabilmemiz aslında yakın tarihi çok iyi bilmemizi gerektiriyor. Günümüzde Gazze’de yaşananlar neredeyse iki asırdır Filistin topraklarında devam etmekte. Buradaki tek fark, teknolojinin verdiği imkânlarla Gazze’de yaşananları anbean takip edebilmemiz. Tarihte Gazze’de yaşananların benzerleri Deyr Yasin’de, Sabra ve Şatilla’da ve adını duymadığımız pek çok yerde onlarca defa gerçekleşti. Bu yazımızda, nüfus ve demografi penceresinden bakarak Filistin halkı ve topraklarının sinsi bir biçimde nasıl buharlaştırıldığına bir serencamını ya da manzara-i umumisini ortaya koymaya çalışacağız. Zira İbn Haldun’un deyişiyle, “Mazi istikbâle, yani geçmiş geleceğe suyun suya benzemesinden daha çok benzer.”

İslam ve Osmanlı Barışı (Pax Islamica/Ottomana) döneminde Filistin’de hem Hristiyanlar hem de Yahudiler zimmi hukukunun kendilerine verdiği haklar çerçevesinde, Müslümanların yönetiminde varlıklarını, inanç ve kültürel konumlarını sürdürebilmişlerdir. Haçlılar 1099’da Kudüs ve Filistin topraklarını ele geçirdiklerinde Müslüman ve Yahudileri katliam ve sürgüne maruz bıraktıkları gibi Katolik Hristiyanlar



da Endülüs’ü XV. yüzyılda ele geçirdiklerinde hem Yahudilere hem Müslümanlara sürgün ve katliamı reva görmüşler; nitekim Yahudiler de Osmanlı topraklarına sığınarak canlarını kurtarabilmişlerdi. Kudüs, Müslümanlar tarafından fethedildiğinde Patrik Sophronius, Hz. Ömer’in kendilerine vereceği beyannameye, “Yahudilerin Kudüs’e yerleşmesine izin verilmemesi” maddesini eklettirmişti. XX. ve XXI. yüzyılda siyonistlerin yaptıklarına bakıldığında Filistin ve Kudüs’ün, Müslüman’ı, Hristiyan’ı ve Yahudi’siyle en mutlu günlerini Müslüman hâkimiyeti altında yaşadığı rahatlıkla söylenebilir.

Osmanlılar döneminde, XIX. yüzyıldan önce de dindar Yahudiler ömürlerinin son günlerini Filistin ve Kudüs’te geçirmek amacıyla buraya yerleşmekteydiler. Özellikle İspanya’dan sürülen Sefarad Yahudilerinin bir kısmı daha XVI. yüzyılda bölgeye yerleşmeye başladılar. XVIII. yüzyılda başka bazı

Yahudi grupların bölgeye gelerek yerleştiği kayıtlıdır. Osmanlılar ilk olarak XVIII. yüzyıl sonlarında bu durumdan şüphelenerek bir inceleme yaptılar. 1840’lardan itibaren Prusya, Hollanda, Rusya, Polonya ve Macaristan’dan her yıl yüzlerce Yahudi, Filistin’e yerleşmeye başladı. Filistin’de Yahudi mahallelerinin özellikle XIX. yüzyılın ikinci yarısında kurulmaya başladığını görmekteyiz.

Osmanlılar ancak XIX. yüzyıl sonlarında II. Abdülhamid döneminde bu yerleşimleri bir tehdit olarak görüp çeşitli tedbirler almaya başladılar. Osmanlı tebasından olmayan bu Yahudilere Osmanlı vatandaşlığına geçme ve Filistin yerine Suriye ile Irak’a yerleşme mecburiyeti getirildi. Hac maksadıyla Kudüs’e gelen Yahudilerin bir şekilde izlerini kaybettirerek bölgede kalmaları üzerine, Filistin ve Kudüs’te bir aydan fazla kalmaları yasaklandı. Ancak yabancı konsolosların, özellikle İngilizlerin



sürekli tepkileri, zayıflamakta olan Osmanlı Devleti'nin bu tedbirleri tam manasıyla uygulayamamasına sebep oldu.

1880 ve 1914 yılları arasında Rusya'daki pogromlardan (soykırım) dolayı iki milyon Yahudi yurt dışına kaçmak zorunda kaldı. Rusya'nın 1882 ve 1905'teki pogromlarının ardından Filistin'e yapılan Yahudi göçü, durumu daha da kötüleştirdi. On binlerce Rus Yahudisi Filistin'e yerleşerek nüfus dengesini değiştirmeye başladı.

Özellikle 1897'de İsviçre'nin Basel kentinde siyasi siyonizmin kurucusu Theodor Herzl tarafından tertip edilen Birinci Siyonist Kongresi'nin ardından bu yerleşim hareketi planlı şekilde siyasi amaçları olan bir işgale dönüşmeye başladı. Bunun üzerine sıkı tedbirler alınmaya çalışılmışsa da bu tedbirler, organize bir şekilde çalışan Yahudi grupların bölgeye yerleşmesini engellemedi. II. Abdülhamid, Yahudi göçlerinin ülkenin güvenliği



Siyonistlerin planlı, programlı ve ısrarlı bir şekilde izlediği iskân, katliam, sürgün ve işgal siyasetini anlayabilmemiz aslında yakın tarihi çok iyi bilmemizi gerektiriyor.

için bir tehdit oluşturduğunu fark ederek tedbir almaya çalışmıştı. İttihat ve Terakki hükûmeti ise bu kısıtlamaları kaldırdı. İttihat ve Terakki çok geçmeden bu politikalarının yanlışlığını anlamışsa da artık iş işten geçmişti.

Masum görünen bu yerleşimlerin nasıl bir kolonizasyon ve işgale dönüştüğü hususunda sadece Kudüs'le ilgili olarak Osmanlı belgelerine müsteniden bir örnek vermek gerekirse XIX. yüzyılın ilk yarısında 11 bin civarında olan Kudüs nüfusunun 6 bini Müslüman, 3 bin 500'ü Hristiyan ve bin 800'ü Yahudilerden oluşmaktaydı. Aynı yüzyılın sonlarında ise 45 bine ulaşan Kudüs nüfusunun 30 bininin Avrupa ülkelerinin pasaportunu taşıyan Yahudilerden oluştuğu Osmanlı raporlarında kaydedilmiştir. 1900 yılında 10 bin Müslüman, 10 bin Hristiyan'a karşılık, Yahudi nüfusu 35 bine ulaşmıştı. Osmanlı hariciyesi kayıtlarında 2 Aralık 1897 tarihli bir raporda, Kudüs'ün bir



köyünde sadece altı yıl önce kurulmuş bir Yahudi yerleşiminin 200 nüfusa ulaştığı ve Kudüs'ün âdetâ bir Yahudi beldesi hâline geldiği anlatılmaktaydı.

1901'de yine Basel'de toplanan Beşinci Siyonist Kongresi'nde Yahudi Ulusal Fonu'nun kurulması, Filistin'de yerleşimci işgalini başka bir boyuta taşıdı. XX. yüzyılın başlarında Filistin topraklarının satın alınarak işgal edilmesinde bu fon büyük rol oynadı. II. Abdülhamid döneminde yasaklanmaya çalışılan Yahudilere arazi satışlarının İttihat ve Terakki yönetiminde serbest bırakılması da bu gelişmeleri kolaylaştırdı.

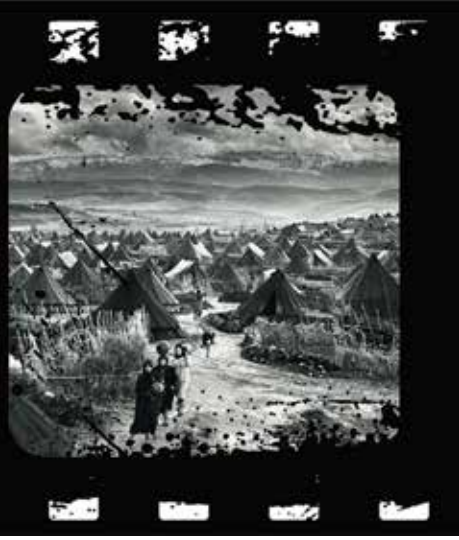
1917'de "Filistin'in vatansız Yahudi halkı için bir vatan olmasına" destek veren Balfour Deklarasyonu, İngiliz işgali, Osmanlı Devleti'nin 1. Dünya Savaşı sonunda tarihe karışması ve 1920 yılında Filistin'de İngiliz manda yönetiminin kurulması; 1948'de İsrail'in



Filistin ve Kudüs, Müslüman'ı, Hristiyan'ı ve Yahudi'siyle en mutlu günlerini Müslüman hâkimiyeti altında yaşadığı rahatlıkla söylenebilir.

kurulmasına giden süreçte önemli köşe taşları olmuştur. 1920 yılında Yahudi kökenli olan İngiliz Herbert Samuel'in Filistin yüksek komiserliğine atanmasıyla Filistin'e Yahudi göçleri legal hâle getirilmiştir. Bir not olarak şunu da eklemek gerekir ki Yahudiler, Filistin İngiliz kontrolüne geçer geçmez Kudüs'te bir üniversite kurmak istemişler ve 1918'de temelleri atılan bu üniversite 1925'te resmen açılmıştır. Bu üniversite Araplar tarafından Cebel-i Meşarif veya Cebel-i Meşhed olarak, Yahudiler tarafından ise Har HaTsofim veya Scopus Tepesi olarak isimlendirilen Kudüs'ün 826 metrelik en yüksek tepesine kurulan İbrani Üniversitesi'dir.

Filistin'in Filistinlilerden arındırılmasında diğer önemli bir köşe taşı, 1929 yılında kurulan Yahudi Ajansıdır. Filistin topraklarına Yahudi göçlerini tanzim etmek ve buna finansal destek sağlamak amacıyla ku-



ruhan Yahudi Ajansı, İsrail Devleti'nin kurulmasında önemli rol oynamıştır. Tabii bütün bu gelişmeler olurken Filistin halkı durumu anlayarak İngiliz yönetimine karşı çeşitli isyanlar çıkarmışlardır. Bunların ilki 1920 yılındaki Nebi Musa isyanıdır. Ardından 1929 yılındaki Burak duvarı ve Halil isyanı gelir. (1929 İsyanları) Ardından Almanya'da Hitler'in iktidara gelmesinin ardından Filistin'e yeni ve büyük bir göç dalgasının başlamasıyla 1930'lu yıllar boyunca pek çok ayaklanma oldu. On binlerce Alman Yahudisi'nin bölgeye gelmesi, 1936 yılında "Büyük İsyan" adı verilen ayaklanmaları başlattı. 1939 yılında sona eren bu ayaklanmalarda, İngilizlerin de büyük desteğiyle Yahudiler tarafından binlerce Filistinli öldürüldü ve yaralandı. On binlercesi evlerinden ve şehirlerinden çıkarıldı. Bu isyanlar karşısında Yahudilerin kurdukları Haganah ve Irgun gibi örgütler Filistinlilere yaptıkları

saldırı ve suikastlarla bölgenin boşaltılmasında büyük rol oynadılar. Bütün bunlar olurken Kudüs ve Filistin'e daha fazla Yahudi göç etmekteydi.

2. Dünya Savaşı sonucunda Naziler tarafından soykırıma uğratılan Yahudilere tazminat, Filistin işgalinin resmîleştirilmesiyle verildi. Henüz kurulan Birleşmiş Milletler, Kasım 1947'de İngiliz mandası altındaki Kudüs'ü Arap ve Yahudi bölgeleri olarak iki kısma ayırarak (Corpus Seperatum) Kudüs'ün batısındaki işgali resmîleştirdi.

Arap yöneticiler tarafından bu işgal planının tabii olarak reddedilmesi üzerine, tıpkı bugün olduğu gibi Filistinli Müslümanlar cezalandırıldı. İrgun ve Haganah gibi terörist örgütlerin meydana getirdiği tedhiş, Müslüman nüfusun iyice erimesine sebep oldu. İsrail Devleti'nin 14 Mayıs 1948'de kurulmasıyla, ertesi gün 15 Mayıs'ta, yani Nakbe (Büyük Felaket) gününde, on binlerce Filistinli artık kendi vatanlarında yerinden edilmiş durumuna düştüler. İsrail 774 yerleşim birimini ele geçirerek bunlardan 531 kasaba ve köyden Filistinlileri çıkardı. 720.000 Filistinli, Lübnan ve Ürdün gibi komşu ülkelere göç etmek zorunda kaldı. İsrail çok geçmeden 1950'de Batı Kudüs'ü başkent olarak ilan ederek işgali perçinledi. Nekse (Gerileme, Kayıp) adı verilen 1967 Altı Gün Savaşı'nda ise Doğu Kudüs dâhil tüm Filistin'i işgal etti. İsrail

demografik dengeyi bozmak amacıyla sadece Kudüs'e 200 bin nüfusu barındıran on iki yerleşim birimi kurduğu gibi şehrin diğer Filistin kentleriyle ilişkisini utanç duvarlarıyla kesti. İsrail 1948'den beri uyguladığı "Dalet Planı"yla Filistin köy ve kasabalarındaki Filistinlilerin sürülerek yerlerine Yahudi nüfusun yerleştirilmesi (etnik temizlik) siyasetini sıkı sıkıya uygulamaktadır. İsrail 1967'den bu yana Batı Şeria, Kudüs ve Golan'da 230'dan fazla yerleşim birimi kurmuştur. Doğu Kudüs'teki bu işgalci birimlerinde ise 300.000'den fazla işgalci yaşamaktadır.

Günümüzde dünyadaki toplam Filistinli nüfusun yüzde 50'si Filistin'de, diğer yüzde 50'si ise dış ülkelerde yaşamaktadır. Ancak mevcut nüfus artış hızı göz önüne alındığında yakın gelecekte Batı Şeria ve Gazze'deki Filistinli nüfus, Yahudi nüfusu geçecektir. Zira Filistinlilerin nüfus artış hızı İsraililerden yıllık olarak yüzde 33 oranında daha fazladır. Üstelik Filistinliler İsrail'e oranla genç ve dinamik bir nüfus yapısına sahiptir. Filistin'de nüfus artış hızının en yüksek olduğu bölge ise Gazze'dir. Şayet İsrail'in bu son saldırısı olmasaydı Gazze nüfusunun 2050 yılı civarında 5 milyona ulaşması beklenmekteydi. Bu nedenle İsrail, işgalci yerleşim birimlerini alabilmişince artırmakta ve Filistinlileri çeşitli yöntemlerle topraklarından sürmeye çalışmaktadır. İsrail'in mevcut Gazze işgalci tavrı ve saldırılarına bir de bu açıdan bakmak gerekir. ■

MANEVİ BAĞLARIMIZ AÇISINDAN ARZ-I MUKADDES VE KUDÜS

Doç. Dr. Sema ÇELEM

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi

Kudüs, varlığı insanlıkla başlayan ve İslam medeniyetinin temellerinin atıldığı ikinci şehirdir. Hz. Adem ve Hz. Havva hubûtle sonuçlanan cennet sürecinden sonraki dünya hayatlarına önce farklı bölgelerde başlamış, uzun yıllar birbirlerinden ayrı kaldıktan sonra ilahi rahmetin ikramı olarak Mekte’de buluşmuş, bu kutsal şehri yurt edinmişlerdir.

Kur’an-ı Kerim, Âl-i İmran surresinin 96. ayetinde yeryüzünde inşa edilen ilk mabet olarak Kâbe’den söz eder. Sahabeden Ebu Zer (r.a.) Hz. Peygamber’e ikinci mabedin hangisi olduğunu sormuş, Hz. Peygamber

bu soruya, “Beytü’l-Makdis” cevabını vermiştir. Buhari ve Müslim’de yer alan bu rivayetin devamında iki mescidin yapımı arasında kırk yıl gibi kısa bir süreden bahsedilmesi, her ikisinin de öncelikle Hz. Âdem’in eliyle yapıldığını, tarih boyunca yaşanan doğal afetler ve savaşlar gibi etkenlerle yıkılan bu mabetlerin sonraları yeniden inşa edildiğini düşündürmektedir.

Kur’an, Kâbe’nin inşa süreciyle ilgili olarak baba oğul peygamberlerden Hz. İbrahim ve Hz. İsmail’i anar:

“İbrahim, İsmail’le birlikte o evin (Kâbe’nin) temellerini yükseltiyordu: ‘Ey Rabbimiz! Biz-

den bunu kabul buyur; şüphesiz sen işitensin, bilensin’ diyorlardı.” (Bakara, 2/127.) Beytü’l-Makdis de benzer şekilde bir baba oğul tarafından yapılmıştır. Hz. Davut’un fethettiği Kudüs şehrinin imarı yine onunla gerçekleşmiş, tarih boyunca o ve oğlu Süleyman Peygamber Kudüs’le birlikte zikredilmiştir. Rivayetlere göre yapımını Hz. Davut’un (a.s.) başlattığı mescit, onun vefatı üzerine Hz. Süleyman’ın (a.s.) emrindeki cinler sayesinde tamamlanmıştır.

Mekke, insanlık için tevhidin sembolü, Kâbe’yi barındırması yönüyle hidayet merkezi. Medine, âlemlere rahmet olarak gönderilen (Enbiya, 21/107.)



Ebru: Muhammet Hamdi KASAPÖĞLU

Hız. Peygamber'in (s.a.s.) kabri- ni ve mescidini bulunduran bir rahmet şehridir. İsrâ suresinin ilk ayetinden yola çıkarak Kudüs'ü de bereket kaynağı olarak nitelendirmek mümkündür: "Bir gece, kendisine bazı ayet- lerimizi gösterelim diye kulunu Mescid-i Haram'dan çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksa'ya götüren Allah, eksik- liklerden münezzehtir. O, ger- çekten her şeyi işitmekte ve görmektedir."

Kudüs, Kur'an-ı Kerim'in ken- disinden arz-ı mukaddes (Mai- de, 5/21.), arz-ı mübarek (Enbiya, 21/81.), mübevvee sıdk (Yunus, 10/93.) diye söz ettiği kutsal böl-

genin seçilmiş bir parçasıdır. Yeryüzünde, tarihi onun kadar eski, kaderi onun kadar hayret verici kaç şehir vardır bilinmez. O kadar kıymetlidir ki ona sahip olmak isteyenler arasında sü- rekli el değiştirmiş, farklı din ve görüşten insanlar orada var ol- mak için çaba göstermişlerdir.

Allah'ın, Hz. İbrahim soyundan gönderdiği elçiler ya burada doğmuş ya burada vefat etmiş ya da yolları bu şehirden bir kez bile olsa geçmiştir. Peygam- berlerin atası İbrahim'in (a.s.), yanında yeğeni Hz. Lut olduğu hâlde (Enbiya, 21/71.) el-Halil'e gidip yerleşmeden önceki du- rağı Kudüs'tür. Oğulları İsmail ve İshak burada doğmuş, biri

Mekke'de diğeri el-Halil'de ya- şamaya devam etmiştir. Yakup, Yusuf, Davut, Süleyman, Zeke- riya, Yahya, İsa peygamberler Kudüslüdür.

Sevgili Peygamberimiz Mek- ke'de doğup büyümüş olsa da göğe Mekke'den değil Kudüs'ten yükseltilmiştir. O mü- barek gece Beytü'l-Makdis'te kendisinden önceki peygam- berlerle buluşup onlara imam- lık yapması nübüvvet zincirinin, eklenen son halkayla tamamlan- dığını göstermektedir.

Hız. Meryem, annesi tarafından Beytü'l-Makdis'e adanmıştır. Onun soyu olan Âl-i İmran da bu şeh- rin sakinlerindedir. Kudüs'ün

her yerinde bir peygamberin izi, kabri, gölgesi, anısı vardır. Bugün bile taş duvarların şahitliği altında Kudüs'ü gezenler aslında peygamberler yurdunda bulduklarını her adımda fark ederler.

Kudüs, İsrâ/gece yürüyüşü ve Miraç/göğe yükselme olayı ile son Nebi'nin ümmeti arasında her yıl en az bir defa hatırlanır. Oysa Mescid-i Aksa ve Kudüs bundan daha fazla hayatımızda olmalıdır. Çünkü Hz. Ömer döneminde İslam orduları tarafından, erken denebilecek bir tarihte (H. 638) fethedilmiş, Müslümanların idaresindeyken huzur ve selamet yurdu olma özelliğini korumuştur. Raşid halifelerden sonra Emeviler, Abbasiler, Tolunoğulları, İhşidiler, Selçuklu Türkmenleri, Fatimiler, Eyyubiler, Harizmliler, Memlükler ve Osmanlıların hâkim olduğu dönemlerde zaman zaman karışıklıklar yaşansa da Kudüs, içinde barındırdığı farklı unsurlar için güvenli bir şehir olmaya devam etmiştir. Yaklaşık on iki asır süren İslam idaresi bir dönem Haçlı saldırısıyla bölünmüş, Haçlıların 1099-1187 yılları arasında yakıp yıktığı Kudüs, Selahaddin Eyyubi'nin zaferiyle yeniden İslamlaşmıştır.

İslam medeniyetinin göz bebeği bu şehir âdeta bir açık hava müzesidir. Gerek yüz kırk dönümlük harem arazisi gerek kadim şehir olarak bilinen sur içi mescitler, hamamlar, sebiller, medreseler vb. tarihî eserlerle doludur. Orada hüküm süren her medeniyet âdeta, "Ben de buradaydım." demek istemiş ve şehre imzasını atmıştır.

Müslümanların ilk kiblesini barındıran bu toprakları ziyaret, Sevgili Peygamberimiz tarafından teşvik edilmiştir. Mekke döneminin tamamında Kabe'yle birlikte, Medine'ye hicretten sonra kiblenin tahviline (Bakara, 2/144.) kadar yaklaşık on yedi ay, namaz kılarak yüzünü sadece Mescid-i Aksa'ya dönen Hz. Peygamber (s.a.s.) ümmetine, "Gidin ve orada namaz kılın." buyurmuştur. Gitmeye imkân bulamayanlar hiç olmazsa kandillerinde yakılmak üzere zeytinyağı göndermelidir. Aydınlığın sembolü olarak düşünüldüğünde dönemin ışık kaynağı zeytinyağının, hadiste zikredilmesi oldukça manidardır. Allah Resulü'nün bu tavsiyesiyle mescitte hareketliliğin sağlanması, Müslümanların oranın kutsallığını unutmamaları, her şartta akıld tutmaları istenmiş gibidir.

Mescid-i Aksa, kendisinde ibadet edilmesinin üstünlüğü yönünden üçüncü mescidimizdir. Bu konuda Allah Resulü'nün "(Ziyaret maksadıyla) ancak üç mescide seyahat edilebilir, Mescid-i Haram, benim şu mescidim ve Mescid-i Aksa." (Buhari, Hac, 26; Müslim, Hac, 288; Tirmizi, Salat, 243/326.) dediği nakledilmektedir. Yine hadislerden öğrendiğimize göre yeniden dirilişin gerçekleşeceği yer Kudüs'tür. Burası aynı zamanda ona sahip çıkanlar için güvenli bir bölgedir: "Ümmetimden bir topluluk daima hak üzere olacak ve düşmanlarına galip gelecektir. Onlar şiddetli geçim sıkıntısı dışında Allah'ın emri gelinceye kadar kendilerine muhalefet edenlerin muhalefetinden zarar görmeyecektir. Onlar Beytül-Makdis'te ve onun etrafında

bulunanlardır." (Ahmed b. Hanbel, Müsned, 36/657.)

H. Süleyman, mescidi inşa edince dua etmiş ve Allah'tan bu mescide namaz kılmak için gelenlerin, oradan çıkarken annelerinden doğdukları gündeki gibi bütün günahları affedilmiş olarak çıkmalarını istemiştir. Eğer duası kabul olmuşsa istediği şey inananlar için büyük bir müjde içermektedir. Bu konuda biz de Peygamberimiz gibi (s.a.s.) "İlahi hükme uygun hüküm verme kabiliyeti, kimseye verilmeyecek bir saltanat ve mülkün kendisine verilmesi" talepleri gerçekleşen Hz. Süleyman'ın (a.s.), (Nesai, Mesacid, 6.) bu duasının da kabul edilmiş olmasını ümit ederiz.

Anadolu'da yaşayanlar olarak bizim Filistin bölgesiyle bağımız dinî olduğu kadar millîdir. Büyük sultan Yavuz Selim'in 1516'daki Mısır seferiyle başlayan bu bağ, dört yüz yıl sürmüş, Kanal cephesinde İngilizlere iki defa yenildikten sonra şehri terk etmek zorunda kalan Osmanlı, o zaman bile elli üç askerden oluşan bir taburu nöbet için Kudüs'e bırakmıştır. O askerlerden biri olan İğdırlı Hasan Onbaşı vefat ettiği 1982 yılına kadar Mescid-i Aksa'da nöbet tutmaya devam etmiştir. Bugün yaşı yetmişin üzerinde olan Kudüslüler Onbaşı'yı, Kible Mescidi'nden Kubbetu's-Sahra'ya çıkan merdivenlerin başında sürekli gördüklerini dile getirmektedirler.

Günümüzde eski şehrin en büyük kapısı olan Babül-Amud/Şam kapısının önündeki cadde Kanuni Sultan Süleyman'ın adıyla anılır. Çünkü şehrin bu

gün bile ayakta olan surları ve halkın şehre giriş çıkışını sağlayan kapılar Kanuni tarafından inşa edilmiştir. Şehri çevreleyen surlar ve kapıları, Osmanlı Dönemi'nin bölgedeki en önemli mirasıdır. Ancak şehre yapılan hizmet bu kadarla sınırlı değildir. Emevi halifesi Abdulmelik b. Mervan'ın yaptırdığı Kubbetü's-Sahra mescidinin dış yüzünün mermer ve çinilerle bezenmesi Kanuni Sultan Süleyman zamanında olmuştur. Yapının üst kısmını saran kitabe Kanuni'nin ismini taşımaktadır.

Su ihtiyacı el-Halil şehrinde sağlanan Kudüs'e yine Kanuni tarafından su sebilleri yaptırılmış ve bu sebiller XX. yüzyılın ortalarına kadar kullanılmıştır. Eşi Hürrem Sultan'ın kurduduğu Haseki Sultan Aşevi, 1552 yılından beri şehirdeki ihtiyaç sahiplerine sıcak yemek dağıtmaya devam etmektedir.

Kudüs için vakıf kuran ilk Osmanlı padişahı olarak bilinen Sultan I. Murad, Manisa'da bulunan mallarının gelirlerinden bir kısmını Kudüs'ün fakirlerine vakfetmiştir. Harem'de mevcut tarihî yapıların tadil ve tamirâtı, Aksa imam ve müderrislerinin maaşları hatta mescit kapılarında dilenen kadınlara verilecek sadakalar bile İstanbul'dan gönderilmiştir. Bölge, hac yolu üzerinde olduğu için hacıların konaklayacağı han ve kervansaraylar da Osmanlı Dönemi'ne aittir.

Mescid-i Aksa'nın da içinde bulunduğu kadim şehirde yaşlı ve hastaların, iş yerini uzun süre kapatamayacak esnafın namazlarını eda edebilmesi için yapılan Çorbacı, Kaymeri, Mevlevi,

Şeyh Reyhan, Şürefa, Kurşunlu, Kırmızı Minareli Mescid gibi birçok mescid atalarımız tarafından yaptırılmıştır. Şehirdeki tekke ve zaviyelerden bir kısmı yine Osmanlı mirası olarak günümüze kadar gelmiştir. Bunlar arasında Rifai, Kadîrî (Afganlar), Nakşibendi (Özbekler) ve Mevlevi tekkeleri sayılabilir.

Sultan Abdülhamid Han'ın Yafa, Nablus, Ramallah gibi yerlere yaptırdığı saat kulelerinden biri kadim Kudüs'ün Yafa kapısında idi. Sultanın saltanatının 30. yılı anısına yapılan bu kule İngilizler tarafından yıkılmıştır. Yine Kale Cami'nin yanındaki Osmanlı kışlası işgalden sonra İsrail polis merkezine dönüştürülmüştür.

Bugün bölgenin işgal altında bulunması bizim de içinde bulunduğumuz İslam dünyası için büyük bir acıdır. Daha acısı Kudüs'ün yerlisi olan ve kendilerine Makdisi denilen bir avuç Müslümanın yaşadıklarıdır. Onlar bütün dünya Müslümanlarını temsil eden mescidi korumaya; işgalcilerin zulüm ve baskılarına direnmeye özgürlükleri ve canları pahasına devam etmektedirler. Buna rağmen bizler dinî kaynaklarımızda kutsallığı ifade edilen Kudüs ve çevresini harem/dokunulmaz kabul etsek de turist olarak gitmek konusunda bile ihmalkâr davranıyoruz. Bu davranışımızın temelinde mukaddes topraklarla olan güçlü bağlarımızın farkında olmamak ya da bilincine varamamak, tarihî ve dinî bilginimizin zayıflığı, önceliklerimizin değişmesi gibi sebepler yatmakta. Ancak şairin, "Kudüs, bir sınav kâğıdı, her mümin kulun önünde" dediği gibi Kudüs inanan herkes için

kazanılması gereken bir davadır. Bunu dünya sınavının bir sorusu olarak görmek ve hesap günü ilahi huzurda, "Kudüs için ne yaptın?" sorusuna cevabımızı hazırlamak durumundayız.

Bilmemiz gereken şu ki her durumda olduğu gibi Kudüs ve Mescid-i Aksa sınavımızda da en büyük yardımcımız Yüce Allah'tır. Allah'ın vaadi yeryüzüne sadık kullarının varis olacağıdır. Enbiya suresinin 105. ayetinde, "Andolsun, zikirden sonra Zebur'da da 'Yeryüzü iyi kullarıma kalacaktır.' diye yazmıştık." buyuran Rabbimiz gerek Tevrat ve Zebur gibi önceki kitaplarda gerek Kur'an-ı Kerim'de iyi ve kötülerin mücadelesinin iyiler lehine biteceğini bildirmiştir. Esas gerçek olan ise zulmün ebedî olmadığıdır. Aslanan iyiliktir, kötülük arızidir. Yukarıda sözünü ettiğimiz ayeti, "Kıyamet yaklaşınca Allah Teâlâ dünyayı ıslah etmek, yeryüzünde düzeni, huzuru, adaleti ve adil paylaşımı hâkim kılmak için bazı kullarına görev ve imkân verecek, bunlar dünyaya egemen olarak vazifelerini yerine getireceklerdir." şeklinde yorumlamak ve buna göre vaziyet almak gerekmektedir. ■

Kaynaklar:

Işın Demirkent, "Haçlılar", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*.

Ömer Faruk Harman, Casim Avcı, "Kudüs", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*.

Kur'an Yolu Meal ve Tefsiri, Diyanet İşleri Başkanlığı.

Eldar Hasanoğlu, Nuh Arslantaş. *Kudüs, Vahiyle Kutsanan Şehir*. AlBaraka Türk Yayınları, 2021.

Nuh Arslantaş, Eldar Hasanoğlu. *Geçmişten Günümüze Kudüs*. Konya: Kültür A.Ş., 2022.

Semiha Karahan. *Bir Hakikat Şehri Kudüs*. İstanbul: İnsan yayınları, 2021.



Söyleşi
Mahir KILINÇ

Belkis İBRAHİMHAKKIOĞLU

**“Peygamberlerin namazgâhı olan Kudüs,
peygamberlerin yaşamlarından en özel anların yaşandığı çok
mümtaz bir beldedir.”**

Filistin, insanoğlunun kültür izlerine rastlanan en eski toprak parçalarından birisi. Bağrında Kudüs’ü taşıyan, semavi dinlere ve sayısız peygambere ev sahipliği yapan bu toprakların dünya tarihi açısından önemi nedir?

Rabbimizin Kur’an-ı Kerim’inde bize hem mekân hem zaman hem kişi olarak özel işaret koyduğu yerler, zamanlar ve kişiler var. Kudüs de kadim tarihinden bu yana bu özel işaretlerin tamamını kendisi üzerinde toplamış ve her bir karışında peygamberlerin ayak izi bulunan bir yer. İnsanlığın başlangıcıyla zikredilen bir tarihe sahip olan Kudüs’teki Mescid-i Aksa’yı Hz. Âdem’in imar ettiği rivayet edilir. Bunun yanı sıra Kudüs’e yakın bir yer olan el-Halil’de medfun olan Hz. İbrahim’in de yaşamış olduğu bir mekândır. Hz. İbrahim Mescid-i Aksa’ya gelmiş, burada ibadet etmiş ve hatta Yahudilere göre de burada kurban kesmiştir. Hz. İbrahim döneminde başlayan İsrailoğullarının bu bölgedeki varlığı Hz. Yusuf’un kuyuya atılıp Mısır’a gitmesiyle kesintiye uğramıştır. Hz. Yusuf’la Kudüs’ten çıkan ancak Hz. Musa’yla tekrar Kudüs’e hareket eden İsrailoğulları, Yuşa Peygamber döneminde Kudüs’e yakın Eriha bölgesine kadar gelmiş ancak Kudüs şehrini fethedememiş-

Kudüs'te huzur İslam'la sağlanmıştı yine İslam'la ve Müslümanlar eliyle sağlanabilir. Bu bir ütopya değil. Yeter ki biz inancımıza sıkı sıkı sahip olalım ve bu inancımızı da fiyata dönüştürmeyi bilelim.

lerdir. Kudüs, Kur'an-ı Kerim'de İsrailoğullarının kralı olarak söz edilen Talut'tan sonra Hz. Davut (a.s.) tarafından MÖ 1004 yılında fethedilmiştir. Sonrasında Hz. Davut, Mescid-i Aksa alanına bir mabet inşa etmeye gayret etmiş ancak Allah, bu mabedin yapımını oğlu Hz. Süleyman'a nasip etmiştir. MÖ 957 yılında Hz. Süleyman tarafından yaptırılan bu mescit, dünya literatüründe ilk mabet olarak tanınmıştır. Vahiyden bağımsız düşünemediğimiz Kudüs, tarihinin bu diliminde Hz. Davut tarafından krallığın başkenti olarak kullanılmıştır. Ancak Kudüs MÖ 587'de Babil hükümdarı tarafından yerle bir edilmiş ve mescit yıkılmıştır. Kudüs, üzerinde sırasıyla Persler, Makedonyalı İskender, Roma İmparatorluğu, Partlar egemenlik kurmuşlardır. Roma İmparatorluğu'nun atadığı Yahudi kralı Herodes döneminde orada İmran, eşi Hanne, kızları Meryem, Hz. Zekeriya, oğlu Hz. Yahya ve Hz. İsa yaşamıştır. Ayrıca Peygamber Efendimizin miraç hadisesiyle Mescid-i Aksa'ya gelmesi bu bölgeyi hep özel kılmıştır. Kısacası peygamberlerin namazgâhi olan Ku-

düs, peygamberlerin yaşamlarından en özel anların yaşandığı çok mümtaz bir beldedir.

Müslümanlar, Hristiyanlar ve Yahudiler tarafından kutsal kabul edilen Kudüs'ün bir tarafında Mescid-i Aksa bir tarafında Kıyamet Kilisesi bir başka tarafında da Ağlama Duvarı bulunuyor. Bu durum neyi temsil etmektedir?

İlahi din Allah'ın insanlara peygamberleri vasıtasıyla bildirdiği tek dindir. O da özünde tevhid inancını barındıran ve temel inanç ilkeleri hiç değişmeyen hanif dinidir. Kudüs'ü ve Mescid-i Aksa'yı hanif dinin yani İslam dininin değeri olarak görürüz. İslam'ın Kudüs'e hükmettiği dönemlerde, "kitap ehli" olarak nitelenen ümmetlerin bu şehirdeki tarihî miraslarına dokunulmamış ve yine bu şehirle ilgili geleneklerini sürdürmelerine hiçbir şekilde engel olunmamıştır. Bugün Kudüs'te Hristiyanlara ait sadece Kıyamet Kilisesi değil daha pek çok kilise ve vakfiye vardır ve İslam'ın hüküm sürdüğü dönemlerde varlıklarına dokunulmadan korunmuştur. Yahudilerin "Ağlama Duvarı", Müslümanla-

rın "Burak Duvarı" adını verdikleri duvarla ilgili olarak bugün Yahudilerin öne sürdüğü iddialar tarihî gerçeklere uymasa da İslam hâkimiyeti döneminde onların bu duvarla ilgili geleneklerini sürdürmelerine de engel olunmamıştır. Fakat İsrail, bu duvarla ilgili tarihî gerçeklere ters iddialarda bulunmakta ve bunu da Mescid-i Aksa'yı ortadan kaldırmada bir gerekçe olarak göstermektedir. Kısacası İsrail, Yahudiliğin altındaki dinî kisveyle Evanjelizm'in kendine çizdiği siyonizmin gereklerini yerine getirmektedir. O yüzden de orada birlik ve huzurdan söz edilmesi söz konusu değildir.

2. Dünya Savaşı sonrasına ait Filistin topraklarındaki "yerleşim" adı altında İsrail işgalini gösteren haritalarla sıklıkla karşılaşıyoruz. Bu haritanın günden güne değişikliğe uğramasına yönelik hususlar nelerdir?

Biliyorsunuz ki Kudüs, 1517'den 1917'ye kadar Osmanlı toprağıydı. Fransa'da, Portekiz'de ve hemen hemen tüm Avrupa'da Yahudiler türlü işkencelere maruz kalırken Osmanlı onlara kucak açtı. Yahudiler Osmanlı

bünyesinde özgürce yaşamaya başladı. Ancak XIX. yüzyılda tarih sahnesine çıkan Avusturyalı Yahudi Theodor Herzl, 1897'de Dünya 1. Yahudi Konferansı'nı topladı ve burada Filistin coğrafyası üzerine bir İsrail devletinin kurulması gerekliliğinden bahsetti. Siyonistler, İngilizlerin eliyle Kudüs'te ve Filistin'de Yahudi bir devlet kurmayı hedeflediler. XIX. yüzyılda Avrupa'daki semitizm hareketini el altından desteklediler ve bununla beraber Musevileri tahrik eden, kıskırtan hareketlere giriştiler. Avrupa Musevilerini bir şekilde göçe zorladılar. Herkesin malumu üzere İngiliz dışişleri bakanı Sultan Abdülhamid'den para karşılığı Filistin'den toprak isteyince Sultan Abdülhamid Han, "O topraklar ecdat kaniyla alındı, parayla satılmaz." diyerek isteği sertçe reddetmiş, bu talebi getiren hahambaşını da azarlamıştır. 17 Aralık 1917'de 1. Dünya Savaşı'nda Osmanlı mağlup edildikten sonra Kudüs'e giren İngiliz orduları komutanı Arenby'nin, oradan Şam'a geçip Selahattin Eyyubi'nin sandukasını tekmelediğini biliyoruz. Orada, mezarın başında şu sözleri söylüyor: "Haçlı seferleri işte bugün sonucuna ulaştı. Selahaddin, biz geri geldik." Daha sonra dünya savaşları patlak veriyor. Ama alttan alta bu fikirler işlenmeye de devam ediyor. 2. Dünya Savaşı'nın bitişine mukabil, bu harita farklı siyasi hamlelerle şekilleniyor. İngilizlerin başlatmış olduğu bu oyun siyonistlerin her geçen gün artan işgaliyle ve hırsızlığıyla devam ediyor. O harita da günbegün dünyanın gözü önünde yapılan bu hırsızlıkla değişmiştir.

Sizin "göklerle irtibatlı şehir", merhum Sezai Karakoç'un ise "gökte yapılp yere indirilen şehir" olarak tanımladığı Kudüs, Mekke ve Medine'den sonra İslam âleminin önemli bir dinî merkezidir. Kudüs şairi olarak tanıdığımız merhum Nuri Pakdil ise 'Kudüs'ü savunmak gerçek bağımsızlığı savunmaktır' diyordu. Yapmış olduğunuz çalışmalarda Kudüs'ü/Filistin'i savununuz, savunmaya da devam ediyorsunuz. Müslümanlar ve tüm insanlık Kudüs'ü savunmakla neden yükümlüdür, bu yükümlülük bilincine nasıl erişebiliriz?

Kudüs bize peygamberlerin emanet ettiği mukaddes bir mirastır. Bu mirasa sahip çıkmak ve mirası korumak tüm Müslümanlar üzerinde bir vebaldir. Vahdet üzerine mübarek ayakların gezindiği o topraklar şirki ve küfrü kaldırmaz. Dolayısıyla Müslümanların bu kutsal beldeyi savunmak yükümlülükleri ortaya çıkıyor. Aslında Kudüs'ü savunmak sadece Müslümanların değil kendini insan olarak nitelendiren herkesin üzerine vazifedir. İnsanlığın kurtuluşunun ve yeniden dirilişinin Kudüs'ün manevi kimliğini korumakla olacağını düşünüyorum. İşte bu bilinci ve şuuru oluşturmak adına temsil ettiği mânâyı da kavrayarak ufukumuzu genişletmemiz lazım. Bizatihi okullarımızda Kur'an-ı Kerim'in anlamına dair okumalar yapmamız gerektiğini düşünüyorum. İşte o zaman tarihî ve kutsal mirasımızı bilebiliriz ve o yüce emanetin bizlere bir sorumluluk yüklediğinin bilincine erişebiliriz.

Hız. Ömer'in fethiyle başlayıp Osmanlı'nın hükümrancılığıyla devam eden dönemlerde insanlar asırlar boyunca barış, huzur ve güven içerisinde birlikte yaşamışlardır. Son asır itibarıyla maalesef sürekli çatışmalarla anılan kadim topraklarda yeniden huzur sağlanabilir mi? Her kesimden insanın bir arada yaşamasında etkili olan Osmanlı mirasından söz eder misiniz?

Bu topraklarda huzur İslam'la sağlanmıştı yine İslam'la ve Müslümanlar eliyle sağlanabilir. Bu bir ütopya değil. Yeter ki biz inancımıza sıkı sıkı sahip olalım ve bu inancımızı da fiiliyata dönüştürmeyi bilelim. Allah'tan büyük bir gücün bulunmadığına ve her şeyin ancak O'nun muradı ve dilemesiyle gerçekleşebileceğine inanmalıyız. Müslümanlar olarak korkularımızdan ve kendimizi acziyete düşürebilecek her türlü eksiklikten kurtarmalıyız. Müslümanlar bu zafiyetten kendini kurtarabilirse bu kutsal belde barışın, huzurun, sükûnetin, suhuletin tesisi İslam eliyle yine yeniden mümkün olabilir.

Hız. Ömer'den sonra 1517 yılında başlayan Osmanlı hâkimiyetiyle de bir arada yaşayabilme huzurunun tesis edildiğini görürüz. Kudüs, Osmanlı hâkimiyetindeyken huzurlu bir devir yaşamıştır. Ayrıca Osmanlı Devleti, Kudüs şehrinin imarına aşırı derecede ehemmiyet göstermiştir ki bunu tarihî Kudüs'ün günümüz itibarıyla görüntüsünün büyük bir bölümünde de görebilmekteyiz. Osmanlı Mescid-i Aksa ve buraya 30 kilometre mesafedeki el-Halil şehrine, Halilurrahman

Mescidi'ne, peygamberlerin kabir ve makamlarına, önemli zatlar için inşa edilmiş türbele-re, mescitlere gereken tamiratlar yapmış. Osmanlı Devleti buranın imarına yönelik bölgede su kanalları, su tutma göletleri, medreseler, sebiller, hamamlar ve aşevleri inşa etmiştir. Günümüzde bile sağlam bir şekilde ayakta kalan Kudüs şehir surları Kanuni Sultan Süleyman döneminden yadigârdır. Kanuni Sultan Süleyman, Sultan I. Ahmet, Sultan II. Mahmut, Sultan Abdülaziz ve Sultan II. Abdülhamid gibi padişahların eli sürekli Kudüs'ün üzerinde olmuştur.

İsrail'in özellikle Kudüs ve Mescid-i Aksa genel olarak da Filistin toprakları üzerinde bitmek tükenmek bilmeyen emelleri olduğu ve bölgeyi Yahudileştirmeye çalıştığı herkesin malumu. Bunu gerçekleştirmek uğruna Filistinli Müslümanları kadın, çocuk, yaşlı, genç ayrımı yapmadan katledecek kadar da gözü dönmüş vaziyette. Bombalar altında yaşam mücadelesi, Gazze halkının her şeye rağmen topraklarını terk etmemesi ve askerî teçhizat yönünden zayıf olmasına rağmen savunmaya devam etmesi hususlarında neler söylersiniz?

Filistin insanının yüzünde ben eşi benzeri bulunmayan bir kararlılık gördüm. O insanlar gerçekten çok farklılar. Hem gündelik hayatlarında hem de iç dünyalarını beslemede çok çalışkanlar. Özellikle de Kur'an-ı Kerim'i hassasiyetle okuyorlar. O insanları farklı kılan çok önemli bir şey daha var; onlar kendilerini o toprakları koru-

mada ve küfre asla çiğnetme hususunda memur hissediyorlar. Onların öyle bir iman ve adanmışlıkları var ki anlatılamaz. İşte o iman ve adanmışlık sayesinde hiçbir teçhizatları olmasa bile bedenlerini o toprakları korumak için siper ediyorlar. Ayrıca bir husus da şu ki o halkın hepsi Müslüman değil. Vatan duygusu, Filistin insanında Müslüman olsun Hristiyan olsun çok yoğun bir şekilde yaşanıyor. Vatanından kopmak istemiyor ve onu da dinî inancıyla bağdaştırıyor. O mübarek beldeyi niye kolay terk ettiniz, diye Allah tarafından bir sorguya tutulacaklarının farkındalar. Onların bu vatan sevgisi, imanı ve Allah'a olan teslimiyeti her türlü güce karşı direnmelerindeki en büyük ve en önemli güç.

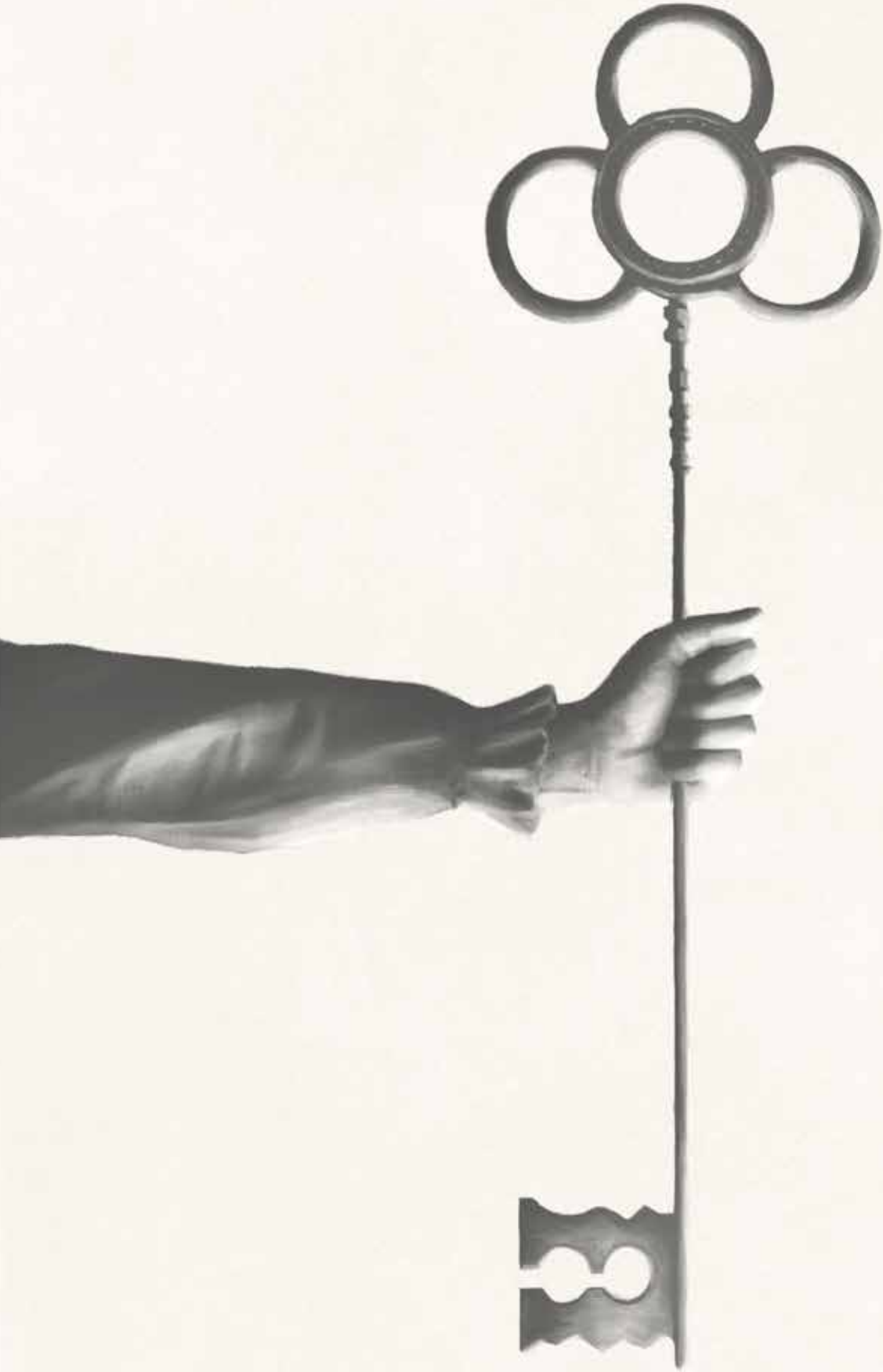
Son olarak Gazze halkı on binlerle ifade edilecek kadar şehit vermiş durumda. Özellikle İslam dünyasına ve tüm dünyaya varlıklarıyla, duruşlarıyla çok ciddi mesajlar verdiler. Gazze'de yaşam mücadelesi veren insanlar, biz Müslümanlara ve dünya halklarına ne gibi dersler verdi?

Kudüs sadece Müslümanlara değil tüm insanlığa ders veren bir mektep âdeta. Kudüs, tarih boyunca Müslümanlara bir ve beraber olmayı yaşadığı işgallerle öğreten ve bunun bedelini de en ağır şekilde ödeten bir mektep. Özellikle de Gazze'de yaşanan bu son olaylarda âdeta bizlere yeniden iman tazelettiler. İslam dünyasının parçalanmışlığının Kudüs'ü ne hâllere düşürdüğünü bizlere tekrar tekrar gösterdiler.

Bizler de bir an önce o uykudan uyanıp artık harekete geçmeliyiz ve Kudüs'e, Kudüs'ü savunan o insanlara sahip çıkmalıyız. ■

Öz Geçmiş

Belkıs İbrahimhakkıoğlu, Erzurum'un Aşkale ilçesinde doğmuştur. Erzurumlu İbrahimhakkı Hazretleri'nin 6. kuşak torunu ve Memur Mehmet Hakkı Bey'in dört çocuğundan en küçüğü olan İbrahimhakkıoğlu, ilkokula Diyarbakır Ergani Öğretmen Okulunun ilkokul kısmında başlamış, Yavuz Selim Öğretmen Okulunun ilkokulunda bitirmiştir. Erzurum Ortaokulundan sonra Erzurum Lisesinden mezun olmuştur. 1969'da İstanbul Üniversitesi Arap- Fars dilleri bölümüne girmiş, 1970'te Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesine geçmiş, ardından 1971'de İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesine yatay geçiş yaparak 1977'de buradan mezun olmuştur. Yazar, 1982'den itibaren *Türk Edebiyatı*'nda Gülsüm Ak, Zeynep Işıklar ve Zehra Gümüşsu müstear isimleriyle deneme ve eleştiriler yazmış; dönemin önemli kültür insanları ile röportajlar yapmıştır. Aynı derginin 2001-2011 arasında yazı işleri müdürlüğünü üstlenen ve 2017-2018 yıllarında Kudüs Platformu'nun başkanlığını yürüten İbrahimhakkıoğlu, gazete ve dergilerde yazılar yazmıştır. Islamic World İstanbul Award Culture Ödülü'ne layık görülen yazarın, *Peygamber Öyküleri Dizisi* başlığı altında on bir peygamberin Kur'an'daki kıssalarını çocuk diline uyarladığı kitapları da mevcuttur. İbrahim Hakkı Hazretleri hakkında Melek Paşalı ile yaptıkları söyleşiler de *Aşk ile An Seyretmek* adıyla yayımlanmıştır.



“VICDAN VAR YA, YETER!” Mİ?

| Doç. Dr. Halil ALTUNTAŞ

Ağırlıklı görüşe göre vicdan, insanın yaratılıştan getirdiği ve davranışlarımızın doğru ya da yanlış olduğu yönünde yargı üretebilen ilahi kökenli bir iç mekanizmadır. İlke olarak ahlaki davranışlar konusunda insana rehberlik edebilir. Ancak bu rehberlik, mutlak değil sınırlıdır. Buna karşılık pozitivist temelli düşünce ise vicdanın sonradan kazanılıp geliştirilen bir iç özellik olduğunu, iyi ile kötüyü ayırt edebileceğini, dolayısıyla dinin yerini tutabileceğini ileri sürer. Bu yaklaşım da vicdan denen olgunun sabit ve kararlı bir yapıya sahip olmadığını, ortaya çıkıp gelişme yaşadığını, bozulmaya uğradığını kabul ve ifade eder. Ne var ki bu söylem vicdanın dine alternatif olabileceği iddiasını da dayanaksız bırakır. Zira değişken olabilen vicdan, iyi kötü ayırımını her zaman sağlıklı bir şekilde yapamaz. Henüz gelişme hâlindeki vicdan ile aşınma ve yıpranmalara maruz kalmış vicdanın yapacağı durum değerlendirmesi her zaman isabetli olmayacaktır. Diğer yandan vicdan, insanı iyi ve kötünün bilgisine sahip kılabilirken hayatın anlamı, gayesi ve akıbeti konusunda suskun kılmaktadır. Evet, vicdan bir rehberdir ama bir noktaya kadar. Onun, “Benden bu kadar!” dediği bir sınır vardır. Yanında ilerleyip yardım ve desteğini alacağı din gibi bir kaynağa ihtiyacı da buradan gelir.

Yetersizliğine rağmen orijinalitesini koruyan vicdan, iyi kötü ayırımını yapabilir. Ama onu çevreleyen nefis, hırs, tamahkârlık, öfke gibi kişinin taşıdığı olumsuz ruh hâllerinin etki ve baskısı altında bulunduğu için çeşitli derecelerde zarar görme ihtimali her zaman vardır. Aklın vicdanı koruyabileceği yönünde karşı görüş, aklın da ayrıca korumaya muhtaç olduğu gerçeği ile karşı karşıya kalır. Bu sebeple vicdanın görevini daha ileri derecede yerine getirecek ve ruh dünyasının fırtınalarının baskısı altında bulunmayacak bir kaynağa ihtiyaç vardır, o kaynak da dindir.

Vicdanın, dinin yerini tutabileceği düşüncesine göre, “Dinler bize ahlak öğretmez, ahlaki konformizm öğretir. Yani vasatın normlarına en azından söz düzeyinde boyun eğmeyi; bu da riyadır.”



Yetersizliğine rağmen orijinalitesini koruyan vicdan, iyi kötü ayırımını yapabilir. Ama onu çevreleyen nefis, hırs, tamahkârlık, öfke gibi kişinin taşıdığı olumsuz ruh hâllerinin etki ve baskısı altında bulunduğu için çeşitli derecelerde zarar görme ihtimali her zaman vardır.

gibi iddialar görülebilir. Bu tarz iddiaların arkasındaki düşünce şöyle okunabilir: İnsanın iradesine/davranışlarına kendi vicdanı dışında herhangi bir kaynaktan gelen müdahaleler olumsuz nitelikte ve zararlıdır. Kişi kendi öz iradesi ve vicdan hareketleri ile kendi kişiliğini ve hayatını şekillendirir. Bu işleyişe dinî öğretiler adına müdahale edilmemelidir.

Bu yaklaşıma göre vicdanın, “Hırsızlık yapmak kötüdür.” yargısına uymak dürüstlük; dinin aynı yöndeki yargısına uymak ise riyadır, ikiyüzlülüktür. Dinin ahlaki öğretisine uymak konformizme götürürken vicdanın aynı yöndeki isteği neden götürmez? Bir ahlaki öğretiyi belirleyip ona uyulmasını emrederken vicdan başka bir şey mi yapıyor? Hayır. O da tıpkı din gibi bireye içeriden yönelttiği emrin uygulanmasını istiyor. Bu noktada, ahlaki emrin dışarıdan yani dinden ya da içeriden, vicdandan kaynaklanıyor olması arasında sonuç olarak fark yoktur. Zira vicdan, insan iradesinin bir eseri değil, yaratılışın –yahut evrimcilerin ileri sürdüğü gibi- eğitim ve tecrübenin eseridir. Her iki hâlde de vicdan, insan kişiliği ve iradesi ile ilişkili değildir. Vicdanın iç dünyada şekillenip etkin olması, kişinin bütün etkilerden bağımsız olması anlamına gelmiyor. Zaten dinin ahlaki emirleri vicdandan kopuk olgular değildir. Dinin temeli olarak iman tamamen vicdan alanının eseridir. Bu sebeple “kimse zorla imana getirilemez.”



Aklı var eden kudret, onu varlıklar âleminde yalnız, kimsesiz ve çaresiz bırakmış değildir. Yanına vicdanı kollayıcı olarak koymuştur. Ancak bu ikisi kendi başlarına ilahi iradenin insan hayatında fiiliyata geçirilmesi için temel araç değildir.

Dinlerin ahlak öğretileri hakkında ileri sürülen yukarıdaki görüşün akışı şöyle: “Ahlaki davranışın özü, vicdan adını verdiğimiz bireysel sorumluluk duygusudur. O duygudan arındırılmış olan eylem, doğru eylem dahi olsa ancak konformizmdir. Genel kabule ayak uydurmaktır. Vicdanının sesine kulak verdiği için değil, dışarıdan dayatılmış bir öğretiye itaat ettiği için kendini ahlaki sanan insanın, bugün eylemi doğru da olsa yarın hangi alçaklığa alet olacağını kestiremezsiniz.” Madem vicdan var ve iyiyi, kötüyü o ayırt ediyor, o hâlde dinin ahlaki söylemleri gereksiz, hatta insan kişiliğine zararlı niteliktedir, deniyor burada. Acaba insani varlığımızda bir hakikat nüvesi olarak yer alan vicdan, insanlığın hayatına ve geleceğine nizam vermesi yönünde üzerine yıkılan böylesine ağır bir yükü kaldıracak yapıda mıdır? Cevap, “hayır”dır. Çünkü değindiğimiz gibi vicdan, sabit bir yapı kalıbına sahip değildir. Baş, dibi, bir ölçüsü yoktur. Etkinliği itibarı ile kişiden kişiye değişir. Gelişmeye (ve aşınmaya) açıktır. Toprağa atıldığında yeşerip meyve vermek üzere belli süreçlerden geçen bir çekirdek gibidir. Çekirdek saklanma sürecinde iyi korunmamış, uygun olmayan toprağa atılmış, toprakta iken gerekli hizmetleri yapılmamış ise kendisinden beklenen sonucu veremez. Tıpkı bunun gibi biyolojik ve psikolojik özellikleri, yetişme tarzı ve yaşadığı kültürel ortam türünden sayısız faktörlerin etkisi altında bulu-

nan insanda vicdan olgusuna da standart bir iç yargı mekanizması olarak bakamayız. Hukuk ahlaki, belli hükümleri taşıyan kanun maddelerini uygulayacak hâkimlerin bile aşırı yorgunluk, açlık, öfke, maddi ihtiyaç hâllerinde karar vermelerini uygun görmüyor. Aynı şekilde farklı özelliklere bürünen hatta etkisiz duruma düşebilen vicdanı yargı görevi noktasında tek başına, destek ve kontrolden mahrum bırakmayız. İç dünyamız alanında vicdana önemli bir etki rol verilmiş olması, onun mutlak yetkili ve şaşmaz olduğu anlamına gelmemelidir. Tıpkı insan gibi vicdanın da zaaf hâlleri vardır. Hangi gerekçe ile olursa olsun, karısını ve iki çocuğunu öldüren kişiye yöneltilen pişman mısınız sorusuna, “Pişman değilim, yine olsa yine yaparım.” diye cevap veren adamın vicdanı nerededir?

Vicdanın, ahlaki kararlar verme konusunda tek başına bırakılması söz konusu değildir. Nitekim vicdan hakkında bu söylediklerimiz akıl ve mantık kabiliyetimiz için de geçerlidir. Bu özelliklerimiz elbette bize yol gösteren olmazsa olmaz birer rehberdir. Ama bunları mutlak olarak tek başına bırakmayız. Onların da aşamayacakları çöller, tırmanamayacakları sarp kayalıklar vardır. Onların da “Benden bu kadar!” diyecekleri yerler, pes edecekleri durumlar vardır. Bu durum, aklın bazen gerçekten aciz kalmasından bazen de aciz bırakılmasından kaynaklanır. Üç boyut ortamının dı-

şına çıkmayan akıl, dördüncü boyutu yok saymaz. Oraya erişemediğini itiraf ederek kendi haddini bilir. Ama kendini aklın yerine koyan insan ona, senin ulaşamadığın, hüküm yürütemediğin alan gerçekliğe sahip değildir, diyerek haddini aşmaktadır.

Aklı var eden kudret, onu varlıklar âleminde yalnız, kimsesiz ve çaresiz bırakmış değildir. Yanına vicdanı kollayıcı olarak koymuştur. Ancak bu ikisi kendi başlarına ilahi iradenin insan hayatında fiiliyata geçirilmesi için temel araç değildirler. Bu işi vahiy olgusu gerçekleştirecek, akıl ve vicdan onunla birlikte faaliyet gösterecektir. Bir yandan insanın yolu vahiy ve risalet ile aydınlatılırken diğer yandan o, insaf ve vicdan gibi deruni duygularla da desteklenmiştir. Sonuçta her ikisi de destek unsurudur. Dünyayı ve ölüm ötesini kapsayan planda asıl aktif kuvvet vahiy yani dindir.

Vicdanın, dinin yerini tutabileceği iddiası kadar dinin vicdana has olduğu iddiası da gerçekçi bir dayanaktan yoksundur. Zira din, vahiy/ilahi kökenli bir sistem olarak bağımsız bir varlık yapısına sahiptir. Varlığı itibarıyla insanın iç dünyasında mahpus ve mahkûm değildir. Beşer ve madde üstü kaynaklı olmakla birlikte organik bir varlık gibi dış dünyada yani kutsal kitaplarda ve dinî eserlerde hem de benimsenip içselleştirilen bir olgu olarak iç dünyamızda vardır. Onun vicdan işi olduğunu, bütünüyle

vicdanda başlayıp orada biten bir olgudan ibaret olduğunu ileri sürmek ise onu asli yapısından çıkarmak ve pratik hedefinden uzaklaştırmak olur. Din, insanı dolayısıyla toplumu ilahi bilgiler çerçevesinde değiştirip geliştirmek, insanların ve toplumların uyum içinde yaşamalarını sağlamak için vardır. Vicdana hapsedilmiş bir din, hiçbir şekilde ne bireyin ne de toplumun fiilî hayatına yansıma imkânı bulamaz. Bu durumda fiilî gerçeklikten uzaklaşır, varlığını dış dünyaya aktarabilme özelliğini kaybeder, sadece bir inanç olgusu olarak kalır. Oysa insan, inanıp düşündüğünü hem yaşamak hem de başkaları ile paylaşmak ister. İncancından kaynaklanan değer yargılarının kendi hayatına yön ve şekil vermesini ister. İslam, inançtan ibaret değildir ki vicdan alanına has olsun. Toplumsal yönü olmayan din, asli niteliğinden uzaklaşmış demektir. Evet din, temelini oluşturan iman ilkelerinin iç dünyamızın ürünü olması itibarı ile vicdan işidir. Ama sosyal bireysel ve sosyal toplumsal hayatta vücut bulması, yaşanması gerektiği yönü ile de bir pratik hayat olgusudur.

Kısaca din, kökü vicdana dayalı fakat hem iç dünyamızda hem fiilî hayatımızda etkili ve düzenleyici olmaya talip ilahi sistemdir. Din, akıl ve vicdan üçlüsü birbirinin alternatifi değil, tamamlayıcısıdır. Dolayısı ile insan, içlerinden birini devre dışı bırakma yetkisine sahip değildir. ■

RAHMET VE MAĞFİRET MEVSİMİ ÜÇ AYLAR

Yavuz KURT

Trabzon Müftülüğü Din Hizmetleri Uzmanı

Hayat, sureten uzun gibi görünse de işin aslı hiç de öyle değildir. Evrenin yaşına nispeten insan hayatı, yalnızca parantezden ibarettir. Ancak çok kıymetlidir. Değeri, imtihan sırrı gereği kısalığından naşidir. O hâlde bu kısa hayatı hakkıyla ifa eden kimse de çok şeyleri kazanmış demektir.

Mevsimler, Dünya'nın Güneş çevresindeki hareketi sonucu meydana gelen birbirinden farklı hava olaylarının yıl içerisinde yaşadığımız bölümleridir. Ancak mevsimler sadece bu fasıllardan ibaret değildir. "Üç aylar"

namıyla şöhret bulmuş recep, şaban ve ramazan ayları, insanın kendisinden başlayarak gerçekleştirdiği değişim ve dönüşüm mevsimidir. Bu aylar, ibadetlerle dolu manevi bir iklimdir.

Bu mübarek mevsimin ilk ayı olan "recep" ve ikinci ayı olan "şaban" aylarında Peygamber Efendimizin (s.a.s.) çokça oruç tuttuğu ve ashabına da oruç tutmayı tavsiye ettiği rivayet edilmiştir. (Ebu Davud, Savm, 54-56.) Allah Resulü (s.a.s.), özellikle şabanın on beşinci gecesine ayrı bir değer vermiş, bu gecede yapılan tövbe ve istiğfarın Allah ka-

tındaki değeri ile makbuliyetini ümmetine müjdelemiştir. (Tirmizi, Savm, 39.) Üç ayların sonuncusu olan "ramazan" ise cennet kapılarının ardına kadar açıldığı, cehennem kapılarının kapatıldığı, şeytanların bağlandığı bir zaman olarak tarif edilmiştir. (Nesai, Sıyam, 5.) Üç ayların sonuncusu ramazanda bulunan Kadir Gecesi'nin ise ömre bedel bir gece olduğu, Kadir suresinde âdeta bir müjde olarak müminlere bildirilmiştir.

Üç aylar ve bu aylarda bulunan mübarek gün ve geceler, kazançların ve kayıpların gözden geçirildiği müstesna zamanlar-

dır. Bu feyizli ayların, gün ve gecelerin değirmeninde öğütülen pişmanlıklar, ümit kitabının sayfaları arasında yerini hülyalara bırakmış, cennete talip müminlerin arınmalarına vesile kılınmıştır.

Mübarek üç aylarda ve bu aylarda bulunan kandil gecelerinin etkisiyle insan, ertelediği şeylere hız vermiş, ahirete uzanan yolculuğun ehemmiyetini anlamıştır. Çıkamaz sokakları çıkar hâle getirmiş, fırsatlardan bohça hazırlayıp yola çıkmıştır. Yeni safhaların önünü açmış, başlangıçlara adım atmıştır. Sadece fâni bedeni için kıyafet tedarik etmemiş, kifayet edecek maneviyatı kuşanmış, dışını süslerken yüreğini unutmamıştır.

Üç aylarda bulunan bereketli gecelerin birincisi, Regaip Kandilidir. Recep ayının ilk cuma gecesi idrak edilen ve “ilgi duyulan, arzu edilen” gibi anlamlara gelen “regaip”, rağbetin neye olması gerektiğine bir işaret... İnsan, dünyada rağbet ettiği değerlere göre ahirette rağbet görecek. Şayet bu rağbeti yaratıcıya ve elçisine olursa değer bulacak, felaha erecektir. Aksi vaki olduğunda mevcut kıymetini dahi kaybedecek, hüsrana düşecektir.

İnsanlık tarihi, İslam’a rağbet edenlerle rağbetten bigâne kalanların tarihidir. Hz. Nuh’un (a.s.) çağrısına rağbet edenler, yeni bir hayata adım atarken rağbet etmeyenler zillet içerisinde boğulup gitmişlerdir. Hz. Musa’nın (a.s.) davetine rağbet edenler galip gelirken rağbet etmeyenler denizi geçseler de süflü emellerine laf geçirememişlerdir. Hz. Yusuf’un (a.s.) iffetine rağbet edenler, edep ve hayâlarını süslerken rağbet et-

meyenler gayrimeşru işlere tahammül etmişlerdir.

Bu gecelerden bir diğeri, “vasıta, araç” anlamına gelen “miraç”tır. Kelime olarak Kur’an’da geçmemekle birlikte çoğul formu meâric kavramı, “yükselme yolları ve dereceleri” anlamında Yüce Allah’a nispetle kullanılmıştır. (Mearic, 70/3.) Rağbetini yalnızca yaratıcıya tahsis eden kul, miraç merdivenini basamak yapmış, Yüce Allah’ın rahmetine ulaşmaya çalışmıştır. Her miraç, yeniden buluşmaktır. Kâinatın sahibinin kapısını ümitle bin kez daha çalmaktır. Ruha dar gelen dünya sokaklarından uzaklaşmak, iman faytonunun sırtında mütevazı bir yolculuğa çıkmaktır.

Miracı vesile kılmayı başarmış mümin, kulluk tepesine ulaşmış, beşer idrakinin ötesinde bir tecrübeyi yaşamaya başlamıştır. İbadetleriyle arzdan arşın sahibine yürümüş, tüm sathı ve suni ilerleyişlerden ayrılmıştır. Yorgun ruhunu sekinet havuzunda yıkamış, huzur bahçesinde hak şarabından yudumlamıştır.

Rağbetin yönünü hakka çeviren ve miraç ile ulvi değerlere erişen insan, artık beraati almayı hak etmiştir. “Berâet” kelimesinin Türkçeleşmiş hâli olan berat, “kişinin yükümlülükten kurtulması” anlamına gelir. Hayatına Regaip ile ektiği, Miraç ile su verdiği iyiliklerin artık hasat vaktidir. Behimi arzulardan sıyrılıp beraati hak etmiş mümin, yaratıcının rızasına nail olmuş, kazanmış demektir.

Berat Gecesi ile gelen kazanç çok kıymetlidir. Ancak kazancın sürekliliği için onarım elzemdir. Bu ise ramazan ayında insanlık ailesiyle buluşturulan şifa membar Kur’an ile mümkün hâle gelecektir. İlahi kelâmın âlemi

nurlandırdığı gece olan Leyle-i Kadir’in değerini bilen kıymetlenecek, meleklerin nüzul eylediği yürekler huzura erecektir.

Hülâsa, üç aylar ile gelen yüce ikramın esintisinden istifade için hayatımızda neye rağbet ettiğimize, neler için neleri miraç addettiğimize ve beraatimize vesile işlerimize dikkat etmeliyiz. Ahirette bir ömrün hayır üzere geçtiğine tanıklık için bu gecelerde durumumuzu “şahit” olarak güncellemeliyiz. Dünya meşgalesine bir es vermeli, huzur makamında nağmeler dinlemeliyiz. Emeller sınırsız olsa da ecelin muvakkat süreliğine emanet edildiğini, hiç bitmeyecek gibi tükettiğimiz saatlerin ölçülmez değerini bilmeliyiz. Minarelerde yanan kandilleri yüreğimizde harlayarak ömrümüzdeki geceleri tenvir etmeliyiz. Rabbanî tecellilere ayna olmuş bu bereketli geceler hatırına hakikat nuruyla hanelerimizi cennet bahçesine çevirmeliyiz. Yarın gelmeden neleri öncelediğimizi ve önden neler gönderdiğimizi kemali ciddiyetle yeniden gözden geçirmeliyiz. İslam gemisiyle itaat yolculuğuna yelken açarken selamet sahilinde yolculuğu nihayete erdirmeliyiz. Şairin ifadesiyle; bu yolun son kapısı ölümse şayet her kapıda ağlayıp o kapıda gülümsemeliyiz. Vaktini gözetken kimsenin amelîne nail olacağını, kaybedilen bir saniyenin ise dünyanın türlü nimetlerine denk tutulamayacağını tahattur etmeliyiz. Bereket kaynağı gün ve gecelerin münbit bir arazi olduğu bilinciyle günlerimizi devamlı işlemeliyiz...

“Allah’ım! Receb ve şaban aylarını hakkımızda bereketli kıl ve bizi ramazana ulaştır.” (Ahmed b. Hanbel, Müsned, I, 129.) Âmin... ■

ÜMMET OLMAK

Doç. Dr. Bayram KÖSEOĞLU
DİB Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ
بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ
وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ

“Siz, insanlar için ortaya
çıkartılmış en hayırlı ümmetsiniz.
İyiliği emredersiniz, kötülükten
alıkoyarsınız ve Allah’a inanırsınız...”

(Âl-i İmran, 3/110.)

Ümmet kelimesi, “bir peygamberin tebliğ ettiği dine inanan veya o dine muhatap olanların meydana getirdiği topluluk” anlamında kullanılan bir terimdir. (Halil İbrahim Bulut, “Ümmet”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 42/308.) Kelimenin aslı olan “emm” kökünde; yönelmek, öne geçmek, önder ve imam olmak gibi manaların dikkat çektiği görülmektedir. Bir işi idare ve ıslah eden, çekip çeviren, önderlik eden kişiye bu manada imam denildiği gibi bir şeyin aslı ve dayanağı, terbiye edicisi anlamında olmak üzere “ümm” kelimesinin anne manasına geldiğini de hatırlamak yerinde olacaktır. (Ragıb el-İsfahani, *el-Müfredat*, “emm” md.; İbn Manzur, *Lisanü'l-Arab*, “emm” md.)

Zikredilen bu manalardan birçoğunun Kur’an ayetlerinde yer aldığı görülmektedir. Özellikle, bir peygambere tabi olanların oluşturduğu topluluk anlamında ümmet kelimesi, bu topluluğun birtakım üstün özellikleri yanında aynı zamanda bazı sorumluklarını da ifade edecek şekilde ayetlerde geçmektedir. Bu bağlamda, “İçinizden hayra çağıran, iyiliği emredip kötülüğü meneden bir topluluk bulunsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir.” (Âl-i İmran, 3/104.) mealindeki ayet, emr-i bi'l-maruf ve nehy-i ani'l-münker görevinin toplumsal bir sorumluluk olarak İslam ümmetine verildiğini ifade etmektedir. Buna göre Yüce Allah, Müslümanlar içinden onlara önderlik edecek, birlik ve beraberliklerini sağlayacak, onlara iyiliği emredip kötülükten sakındıracak bir sosyal kontrol mekanizmasının bulunmasını istemektedir ki müfessirler Müslümanların böyle bir kurumu oluşturmalarının farz-ı kifaye olduğunu belirtmişlerdir. (DİB *Kur’an Yolu Türkçe Meal ve Tefsiri*, c.1 s.645.)

İslam ümmetinin bir diğer özelliği ise “İşte böylece, siz insanlara şahit olabilirsiniz, peygamber de size şahit olsun diye sizi aşırılıklardan uzak bir ümmet yaptık...” (Bakara, 2/143.) mealindeki ayette

ifade edildiği üzere her konuda orta yolu tutan, dengeli, ilim ve amel ile donanmış adil ve hayırlı bir toplum olmasıdır. (Beyzavi, *Envaru't-Tenzil ve Esraru't-Te'vil*, 1/110; Celalüddin es-Süyuti-Celalüddin el-Mahalli, *Tefsiru'l-Celaleyn*, 22.) “Siz, insanlar için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emredersiniz, kötülükten alıko-yarsınız ve Allah’a inanırsınız...” (Âl-i İmran, 3/110.) ayetinde de vurgulanan hayırlı olma vasfı, ümmet olarak bizlere bir hedef çizmekte ve aynı zamanda bir sorumluluk da yüklemektedir. Allah’a sarsılmaz bir iman ile bağlanmakla birlikte iyinin ve iyiliğin yanında olmak, kötünün ve kötülüğün ise karşısında durmak bu sorumlulukların ba-şında gelmektedir.

Ümmet olarak bizlere yüklenen emr-i bi'l-maruf ve nehy-i ani'l-münker görevinin hem bireysel hem de toplumsal yönü vardır. İslam toplumu olarak yerine getirmemiz gereken görevler olduğu gibi her bir bireye de müstakil olarak düşen görevler vardır elbette. Hz. Peygamber’in (s.a.s.), “Bir kötülük (münker) gören kişi onu eliyle önlesin. Buna gücü yetmeyen diliyle karşı çıksın. Bunu da yapamayan (kötülüğe) kalben buğzetsin ki artık bu da imanın en zayıf derecesidir.” (Müslim, İman, 78; Tirmizi, Fiten, 11.) hadisi bu konuda takınmamız gereken tavrın en güzel ifadesidir. Buna göre, “kötülüğü el ile önleme” sorumluluğu, Müslümanları toplumda iyiliğin kökleşmesini ve kötülüğün giderilmesini sağlayacak bir güç meydana getirmek ve sağlam bir toplumsal yapı oluşturmakla yükümlü kılar. “Kötülüğe dille karşı çık-

ma” sorumluluğu genel olarak iyilikten yana olma ve kötülüğe tepki gösterme bilincinin toplumda canlı tutulmasını, eğitim, öğretim, irşad, yazılı ve sözlü yayınlar gibi kurumsal çalışmaların önemini gösterir. “Kötülüğe kalben buğzetme” ise bütün Müslümanlar için en düşük düzeyde bir sorumluluktur ki Hz. Peygamber bunu “imanın en zayıf derecesi” saymıştır. Zira bu pasif bir tavidir. (DİB *Kur’an Yolu Türkçe Meal ve Tefsiri*, c.1 s. 647-648.)

Kur’an’da, Allah yolunda mücadele eden Müslümanların “sağlam örülmüş bir duvar gibi kenetlenmiş” (Saff, 61/4.) olarak vafedilmesi, sahip olmamız gereken birlik, beraberlik ve dayanışma ruhunu vurgulaması adına son derece önemlidir. Hz. Peygamber’in (s.a.s.), “Müminler birbirlerini sevmekte, birbirlerine acımakta ve birbirlerini korumakta bir vücuda benzerler. Vücudun bir uzvu hasta olduğu zaman, diğer uzuvlar da bu sebeple uykusuzluğa ve ateşli hastalığa tutulurlar.” (Buhari, Edeb, 27; Müslim, Birr, 66.) şeklindeki nitelemesi de aynı şekilde dikkat çekicidir. Bütün bu vasıfların bizlere aynı zamanda önemli sorumluluklar yüklediği bir gerçektir. Zira ayet ve hadislerde İslam ümmetinin birtakım üstün özellikleri ile zikredildiğini söyleyerek avunmak, Müslümanlar olarak içerisinde bulunduğumuz problemlerden kurtarmayacaktır bizi. Yapmamız gereken çok şey vardır. Önce kendi nefsimizi ıslah etmekle başlayan sorumluluğumuz, ailemizden akrabalarımıza, komşularımızdan yakın ve uzak çevremize kadar geniş

bir yelpazeye uzanmaktadır. Ancak, ümmet olma vasfı bununla da sınırlı değildir elbette. Suriye’den Irak’a, Yemen’den Afrika’ya, Doğu Türkistan’dan Filistin’e kadar dünyanın dört bir yanında nerede bir mazlum ve mağdur kardeşimiz varsa onunla olabilmek, yardımına koşabilmek, acısını paylaşabilmek, derdiyle hemhâl olabilmek de ümmet olmanın bir gereğidir. Ümmetin birliği, kurtuluşu, salah ve refahı için dua etmek, Allah’a niyazda bulunmak elbette önemlidir. Ancak sadece dua etmenin yeterli olmayacağı, gücümüz ve takatimiz oranında maddi ve manevi olarak din kardeşlerimizin yanında olmamız gerektiği ortadadır.

Bir taraftan mazlum kardeşlerimize acırken, onlar için üzüldüğümüzü söylerken diğer taraftan zalime destek olacak türden davranışlar sergilemek ümmet olma şuuruyla bağdaşmayacaktır. Satın aldığımız bir ürünün kaynağını sorgulamak, kalite veya marka takıntısıyla hareket etmemek, bile bile İslam düşmanlarına destek olmamak bireysel anlamda her birimizin yapabileceği şeylerdir. Kalbimizle kötülüğe karşı çıkma, dilimizle hakikati haykırma yanında elimizle yapabileceğimiz bu tür bir tavır ve duruş elbette ki daha önemli, ümmet olma adına daha anlamlıdır. Ve bütün bunları sadece kriz anlarında yapmak değil, hayatımızın her anını kuşatacak şekilde bir yaşam tarzına dönüştürmek de son derece önemli ve gereklidir. İşte o zaman ümmet olma şuuruyla hareket ettiğimizi söyleme imkânımız olacaktır. ■

YEDİ BAHTİYAR SINIF

Dr. Ahmet OĞUZ

Suudi Arabistan Cidde Din Hizmetleri Ataşesi

سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ، يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ: الْإِمَامُ الْعَادِلُ،
وَسَابِقٌ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ رَبِّهِ، وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ،
وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ، اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ، وَرَجُلٌ طَلَبْتَهُ
امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ، فَقَالَ: إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ، وَرَجُلٌ
تَصَدَّقَ أَخْفَى حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالَهُ مَا تُنْفِقُ بَيْتِهِ، وَرَجُلٌ ذَكَرَ
اللَّهَ خَالِيًا فَقَاضَتْ عَيْنَاهُ

Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Yedi sınıf insan vardır ki Allah onları hiçbir gölgenin (himayenin) bulunmadığı günde (kıyamet gününde), kendi gölgesinde gölgelendirir. (özel olarak himaye eder): Adaletli devlet başkanı (yönetici), Yüce Allah’a ibadet ederek yetişen genç, gönlü mescitlere/camilere bağlı olan kimse, Allah için birbirini seven ve bu sevgiyle bir araya gelip yine bu sevgi ile ayrılan iki dost/arkadaş, mevki sahibi güzel bir kadının gayrimeşru birlikteklifi ‘Ben, Allah’tan korkarım.’ diyerek reddeden kimse, sağ elinin verdiğini sol eli görmeyecek/duymayacak kadar gizli sadaka veren kimse, تنها yerlerde Allah’ı zikrederek gözleri yaşla dolup taşan kimse.”

(Buhari, Ezan, 36 [660]; Zekat, 16 [1423]; Rikak, 24 [1031]; Hudud, 19 [6806]; Müslim, Zekat, 91 [1031].)

Çöl iklimi başta olmak üzere sıcak bölgelerde ve havalarda öğlen vakti güneş tam tepedeyken dışarıda gezenlerin sayısı oldukça azalır. Bu vakitlerde dışarıda dolaşmak zorunda kalanlar ise güneş çarpmasın diye gölgede yürür veya şemsiye vb. şeylerle korunmaya çalışır. Dünyada gerekli tedbiri alan insan, ahireti için de aynı hassasiyeti göstermelidir. Zira hadislerde ifade edildiği üzere mahşer meydanında insanlar yalın ayak ve çıplak olacak fakat o günün dehşetinden erkekler ve kadınlar birbirlerine bakamayacak (Buhari, Rikak, 45 [6527]; Müslim, Cennet, 56 [2859].), izdihamdan ve yaklaştırılan güneşin hararetinden dolayı dökülen terler kulaklara kadar yükselecektir. (Buhari, Rikak, 47 [6531-6532]; Zekat, 52 [1475]; Müslim, Cennet, 60-61 [2862-2863].) İşte böylesine dehşetli bir günde Yüce Allah bazı kullarını özel himayesine alıp onları ödüllendirecektir.

Hadiste geçen “gölge”nin, Allah’a izafeti mülk anlamındadır. Allah’ın bir kişiyi gölgesi altında barındırması onun güvenliğini üzerine alması demektir. Nitekim Araplar, birinin himayesine sığındığını anlatmak için “Falın kişi padişahın gölgesinde/himayesindedir.” derler. Gölgeden maksat Kâbe’ye, “Beytullah/Allah’ın evi” denilmesi gibi şerefliendirme veya arşın gölgesi de olabilir. (İbn Hacer, *Fethu'l-Bari*, 2/144.) Nitekim hadisin bazı rivayetleri, “Allah onları arşının gölgesinde gölgelendirecektir.” şeklindedir. (Bezzar, *Müsned*, 15/12 [8182].) Bu ifadelerden Yüce Allah’ın o kullarını, ahiretteki dehşetten koruyacağı anlaşılabilir. Ayrıca başka hadislerde (Müslim, Zühd, 74 [3006].) ifade edildiği üzere Allah’ın veya arşının gölgesinde barınacak insanlar sadece bu yedi sınıftan ibaret değildir.

Allah’ın himayesine gireceği bildirilen insanların özelliklerine bakıldığında her birinin büyük zorluklara katlanan kimseler oldukları ve çokça engele rağmen mücadeleye devam edip sırat-ı müstakimde sebat gösteren kimseler olduğu anlaşılmaktadır. Şimdi hadisimizde ge-

çen yedi bahtiyar zümreyi kısaca tanıyalım:

Adaletli yönetici: Yönetici, üzerine aldığı emaneti korur, adaletle hükmedip her hak sahibine hakkını verir. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: “Şüphesiz Allah, adaleti, iyilik yapmayı, yakınlarla yardım etmeyi emreder...” (Nahl, 16/90.); “...Allah adaletli davrananları sever.” (Hucurat, 49/9.) Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) de şöyle buyurmaktadır: “Ailesi ve idaresi altında bulunanların hak ve hukukunda adaletle davrananlar Allah katında ve Rahman’ın sağ tarafında -ki O’nun her iki yedi/eli sağdır- nurdan minberlere/koltuklara otururlar.” (Müslim, İmare, 18 [1827].) Hadisimizde geçen “imam” kelimesi devlet başkanı manasında olmakla beraber her türlü idareci ve sorumlu kişiyi de kapsamaktadır. Adaletiyle şöhret bulan Hz. Ömer’in (r.a.) hassasiyetini, millî şairimiz Akif şöyle ifade etmiştir: “Kenar-ı Dicle’de bir kurt aşırırsa bir koyunu, gelir de adl-i ilahi sorar Ömer’den onu!” (Safahat, TBMM Yayınları, 2021, s. 425.)

Allah’a kulluk içinde büyüyen genç: Gençlik dönemini muhafazakâr bir çizgide geçiren kişi, nefsini dizginleyip Allah’a karşı gelmekten korumuş ve şehevi duygularının esiri olmaktan kurtulmuş olur. Böyle biri, toplum yanlış düşünce ve davranışlar içerisinde olsa bile kendisi Hz. İbrahim ve Hz. Musa gibi hak ve doğruluktan ayrılmaz.

Gönlü camilere bağlı olan kimse: Gönlü camilere bağlı olan kişi, kalbi âdeti camiye asılmış kandil gibi olup namazı, camiye ve cemaati sever, cemaatle namaza devam etmeye gayret eder, Beytullah’ın birer

şubesi hükmünde olan camilerde bulunmaktan huzur duyar. Onların inşasına katkıda bulunarak maddi, oralarda ibadet ederek de manevi imarda bulunmuş olur. (Tevbe, 9/18.)

Birbirlerini Allah için seven iki dost/arkadaş: Kişiyi Allah için sevmek oldukça önemlidir. Zira bir adam Resulullah’a (s.a.s.) gelerek, “Ey Allah’ın Resulü, kıyamet ne zaman kopacak?” diye sordu. (O esnada namaz için kamet getirilince) Resulullah (s.a.s.) namaza kalktı. Namazı kıldırıktan sonra, “Kıyametin ne zaman kopacağını soran kişi nerede?” diye sordu. Adam, “Benim.” diye cevap verdi. Resulullah (s.a.s.), “Peki sen kıyamet için ne hazırladın?” buyurdu. Soruyu soran kişi, “Ey Allah’ın Resulü, ben kıyamet için çokça namaz ve oruç hazırladım. Fakat ben, Allah ve Resulü’nü (gerçekten çok) seviyorum.” deyince Resulullah (s.a.s.), “Kişi sevdiğiyle beraberdir. Sen de sevdiğinle beraber olacaksın.” buyurdu. Hadisin ravişi Hz. Enes der ki: “Müslümanların, Müslüman olduktan sonra bu söze sevindikleri kadar başka bir şeye sevindiklerini görmüş değilim.” (Tirmizi, Zühd, 50 [2385].) Başka bir rivayete göre Hz. Enes şöyle demiştir: “Ben de Hz. Peygamber’i (s.a.s.), Ebu Bekir ve Ömer’i seviyorum. Onlar gibi amellerde bulunmasam da onlara olan bu sevgimden dolayı onlarla birlikte olmayı umuyorum.” (Buhari, Kitabü [Fezail-i] Ashabî’n-Nebi, 6 [3688]; Müslim, Birr, 163 [2639].)

İffetli ve namuslu kimse: Mevki sahibi güzel bir kadının gayrimeşru birliktelik teklifini “Ben Allah’tan korkarım.” diyerek reddeden ve nefsinin isteğine karşı koyan kişi gerçekten

yiğit ve kahraman biridir. Aynı durum kendisine teklif gelen kadın için de geçerlidir. İffet timsali Yusuf (a.s.), efendisinin hanımının kendisine yaptığı uygunsuz teklifi reddetmiş ve Allah’a sığınmıştır. (Yusuf, 12/33.) Hz. Yusuf, iffetini muhafaza etme neticesinde Allah’ın rızasını kazanmış, zindandan kurtulmuş ve “Aziz-i Mısır/ Mısır’ın Ulusu” olmuştur. (Yusuf, 12/78-88.) İffet ve namusu korumak, her türlü gayrimeşru ilişkilerin kitle iletişim vasıtalarıyla yaygınlaştırılmaya çalışıldığı günümüzde daha çok önem arz etmektedir. Buna göre Müslüman kişi, toplum içinde haramlardan kaçındığı gibi sosyal iletişim platformlarında da aynı hassasiyeti göstermelidir.

Gizli sadaka veren kimse: Allah için verdiği sadaka ve infakı gizli yapan, gösteriş ve riyadan uzak kalmaya çalışan kimse, Allah’ın rızasını her şeyin üstünde tutan ihlaslı kimsedir. Ayet ve hadislerde ifade edildiği üzere Yüce Allah, ancak samimiyetle ve sadece kendi rızası gözetilerek yapılan amelleri kabul eder. (Hac, 22/37; Nesâi, Cihad, 24 [3140].)

Tenha yerlerde Allah’ı zikreden kimse: İnsanlardan uzak, gösteriş ve riyanın karışmadığı ortamlarda Allah’ı zikrederek gözyaşı döken kişi, çoğu insanın ulaşamadığı kulluktaki manevi zirveye çıkan kimsedir. Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) şöyle buyurmaktadır: “İki göz vardır ki cehennem ateşi onlara dokunmaz: Allah korkusundan ağlayan göz ve gecesini Allah yolunda nöbet tutarak geçiren göz.” (Tirmizi, Fezailü’l-Cihad, 12 [1639].)

Yüce Allah cümlemizi kıyamet gününde arşın gölgesinde gölgelenecek bahtiyar kullarından eylesin! Amin. ■

BAŞKANLIĞIN UZUN ÖMÜRLÜ SÜRELİ YAYINLARINDAN DİYANET GAZETESİ

Dr. Mehmet BULUT

DİB Emekli Başkanlık Müşaviri

Buyazıda, Kasım 1968'den Aralık 1990'a kadar 382 sayı olarak yayımlanan, Başkanlığımızın en uzun ömürlü süreli yayınlarından *Diyamet Gazetesi*'ni, yerimizin elverdiği nispette detaylı olarak tanıtmaya çalışacağım. Bu amaçla, günler süren bir mesai sarf ederek gazetenin yayımlanmış bütün sayılarını gözden geçirdim.

Diyamet Gazetesi'nin ilk sayısı, *Diyamet Dergisi*'nin yayını sürdürdüğü bir sırada, 1 Ramazan 1388 tarihine müsadif 22 Kasım 1968'de, yarım gazete ebadında ve 16 sayfa olarak yayımlandı. "Ramazan-ı Şerif" manşetiyle yayımlanan bu ilk sayıda, Diyanet İşleri Başkan Vekili Lütfi Doğan imzasıyla "Başlarken" başlığıyla yazılan başyazıda gazetenin çıkış amacı veciz bir şekilde ifade edilmişti. Başkanlık, *Diyamet Gazetesi* ile teşkilat

mensuplarını mesleki yönden geliştirmek yanında halkımızın dinî kültürünü beslemeyi de amaçlamıştı. Ramazan ve oruç konularındaki yazıların ağırlıklı olduğu bu ilk sayıda, henüz inşaat halinde olan Kocatepe Camii ile ilgili yapılmış bir röportaj da dikkat çekmekteydi.

Bu köklü süreli yayınıımız, Kasım 1981'e kadar ayda iki, daha sonra da ayda bir yayımlandı. Gazete, 1968-1970 yıllarında düzenli neşredilemedi ancak 15 Ekim 1970 tarihli 5. sayısından itibaren Aralık 1990'a kadar kesintisiz yayını sürdürdü. Ayda iki sayı çıktığında 16 sayfa, aylık yayımlandığı yıllarda ise genellikle 28 sayfa olarak yayımlandı. 16 sayfa çıktığı yıllarda istisnai olarak birkaç sayısı 12 sayfa çıkan gazetenin yine istisnai olarak bazen sayfa sayısı ikiye katlanarak iki sayısı bir arada yayımlandı. Ayda bir çık-

tığı sırada da Haziran-Temmuz 1985 tarihli 316-317. sayısı bir arada basılmıştı. *Diyamet Gazetesi*'nin çıkışından itibaren de *Diyamet Dergisi* yayını sürdürdü, bu dergimizde artık sadece makalelere yer verildi.

Başından beri 32.5x24.5 olan gazetenin ebadı, yayın hayatının son yılı olan 1990'da büyütülerek 36.5x27.50'a çıkartıldı, sayfa sayısı yine 28 olarak kaldı. Gazeteye 1980 yılına kadar cilt numarası da verilmiş ancak ciltler Ocak-Aralık şeklinde değil de Temmuz aylarında başlayıp bitmişti. Cilt numarası uygulaması Nisan 1982'den itibaren terk edildi, bundan böyle sadece sayı numaraları yazıldı. Gazetenin ilk altı cildinin özel hazırlanmış kapaklarla ciltli olarak da satışa sunulduğu anlaşılmalıdır. İlk başlarda birinci hamur kaliteli kâğıda basılan gazete, 1970'li yılların sonuna doğru normal

gazete kâğıdına basıldı ve son sayısına kadar böylece devam etti. Gazete, Başkanlık görevlileri yanında daha çok abone yoluyla talep eden insanlarımızımıza da ulaştırıldı. Uzun yıllar 35 bin adet basılan gazetenin bazı yıllar tirajı 55 bine kadar ulaştı.

Özel sayılar, ekler: Gazetenin bazı sayıları özel sayı veya konu ağırlıklı olarak yayımlandı. Rû'yet-i Hilâl konulu 15 Aralık 1978-1 Ocak 1979 tarihli 203-204. sayısı gazetenin ilk özel sayısı sayılabilir. Öte yandan, 1979 Çocuk Yılı dolayısıyla gazetenin 15 Aralık 1979 tarihli 227. sayısı çocuk ağırlıklı çıktı. Keza, 1985 yılının Dünya Gençlik Yılı olarak ilan edilmesi dolayısıyla gazetenin Haziran-Temmuz 1985 tarihli 316-317. sayısı "Gençlik Yılı Özel Sayısı" olarak yayımlandı. 60 sayfalık bu özel sayı, tarihi boyunca bu gazetenin en önemli sayısı sayılabilir. Bu yıl dolayısıyla gençlik konulu bir de hutbe yarışması düzenlenmişti. Gazetenin Ekim 1983 tarihli 296. sayısı Cumhuriyet ağırlıklı özel sayı olarak çıkmıştı. İlk Camiler Haftası kutlamaları dolayısıyla gazetenin Ekim 1986 tarihli 332. sayısı ise cami ağırlıklı ve 44 sayfa olarak yayımlandı.

Çok az sayıda da olsa gazeteyle birlikte ekler de verildi. Mesela 1973'te, İsmail Kaya-balı ve Cemender Arslanoğlu tarafından dört sayı hâlinde hazırlanan "Diyanet Gazetesi Ordu Özel Sayısı" adıyla ekler verilmişti. Bunlardan 1 Mayıs 1973 tarihli ilki, kitap ebadında 208 sayfa tutarındaydı. 15 Temmuz 1974 tarihli 96. sayı-

nın eki olarak da Kıbrıs konulu 8 sayfalık ilave broşür verildi.

İçerik: Gazetede başyazılar, manşet haberler, her türlü dinî konu, hutbe metinleri yanında teşkilat ve personel haberlerine, zaman zaman güncel bazı haberlere; aile, çocuk, gençlik, ara ara sağlık sayfalarına, dizi yazılara, röportajlara yer verildi. Kısaca, bir gazetede olması gereken materyal imkânlar ölçüsünde yer aldı. Ancak, 1982'den itibaren gazete makale ağırlıklı bir yayın organı hâline geldi, başka bir ifadeyle artık gazete değil de dergi formatında yayımlandı. Yer verilen içeriği aşağıda biraz açmaya çalışacağım ancak gazetemizin manşetlerini ayrı bir yazıda değerlendirmek istiyorum.

Başyazılar: Birkaç sayısı müstesna gazetenin bütün sayılarında ve genelde başkanların kaleme aldığı bir başyazı bulunuyordu. Bu yazıları ilk sayısından 1 Eylül 1972'ye kadar Diyanet İşleri Başkan Vekili Lütfi Doğan hoca yazmıştı. Başyazıları bundan sonra sırasıyla 15 Eylül 1972 tarihli 51. sayıdan itibaren Dr. Lütfi Doğan, 15 Ağustos 1976 tarihli 147. sayıdan itibaren Süleyman Ateş, 15 Şubat 1975 tarihli 183. sayıdan itibaren Tayyar Altıkulaç, Ocak 1989 tarihli 359. sayıdan itibaren de Mustafa Said Yazıcıoğlu kaleme aldılar. Altıkulaç'tan itibaren başyazıları daha çok başkan yardımcılar yazmışlardı.

Hutbe metin ve ekleri: Başlangıçta her sayıda bir hutbe metnine yer verildi. 1 Eylül 1978 tarihli 196. sayıdan iti-



baren hutbe sayısı ikiye çıkarıldı. Nisan 1982 tarihli 278. sayıdan itibaren her sayıda 4 hutbe yayımlanmaya başlandı. Yine bu yıllardan itibaren bazen tek bir hutbe yayımlanabilirdi gibi hutbe metnine hiç yer verilmediği de oldu. Hutbelerde çoğu kez yazar adı bulunurken bazen “Diyanet” imzasıyla bazen de isimsiz olarak verildi. Gazete zaman zaman makale, hikâye, piyes, hutbe yarışmaları düzenledi.

Teşkilat haberleri: Kısaca belirtmek gerekirse *Diyanet Gazetesi*’nde yer alan haberlerin ağırlıklı kısmını teşkilat ve personel haberleri oluşturuyordu. Ancak, zaman zaman bazı güncel haberlere de yer verildi. 1980’li yıllarda müftü ve vaiz tayinleri, bilhassa 1985’ten sonra şube müdürlerine varıncaya kadar Başkanlık merkez teşkilatının çeşitli birimlerine yapılan tayinler haberleştirilmişti. Diyanetten sorumlu devlet bakanlıklarına yapılan tayinler, üst düzey devlet yetkililerinin Başkanlığı ziyaretleri, üst düzey görevde bulunmuş Başkanlık mensuplarıyla bazı önemli şahısların emeklilik ve vefatları, Süleyman Ateş’ten itibaren Başkanların yurt içi ve yurt dışı seyahatleri, hac seyahatleri, ihtida olayları, Başkanlığın bazı basın açıklamaları gazetede yer verilen haberlerden bazılarıdır.

“Hanımlar İçin” sayfası: Gazetede en uzun süreyle yer alan sayfalardan biri “Hanımlar İçin” başlığını taşıyordu. 1 Aralık 1973 tarihli 81. sayısından 1 Aralık 1977 tarihli 178. sayıya kadar toplam 68 sayı boyunca bu sayfayı Emine

Abla müstearıyla Emine Işınsoy -bu bilgiyi teyit eden M. Saim Yeprem hocamıza teşekkür ederim- hazırlamıştı. 1979 yılında kısa bir süre Müjgan Cunbur’un hazırladığı sayfayı bu defa “Kadın ve Yuva” başlığı altında 1982 ve 1983 yıllarında İnci Beşoğlu hazırladı.

Çocuk ve gençlik sayfaları: Gazetede çok uzun yıllar yer verilen sayfalardan ikisi de çocuk ve gençlik sayfalarıydı. “Çocuklar İçin” veya “Çocuk Dünyası” gibi adlarla yer verilen sayfayı uzun süre Ahmet Efe hazırlamıştı. 1979’da *Çocuk Dergisi* yayına başladıktan sonra da gazetede çocuk köşesi devam etti.

Yukarıda sözü edilen özel sayfalara 1982’den itibaren genelde yer verilmedi.

Dizi ve köşe yazıları: Yayın sürecinde gazetede önemli dizi ve seri köşe yazıları da yer aldı. Yaşar Fersahoğlu tarafından kaleme alınıp Eylül 1971’den itibaren uzun süre devam eden “Köy Kahvesi”, 1 Eylül 1980’den itibaren yayımlanan “İl İl Türkiye”, Ağustos 1983 tarihli 294. sayıdan itibaren çıkan “İslam Ülkeleri”, 1984 yılı son aylarından itibaren “Basından Seçmeler” başlığı altında iktibas yazı ve haberler, 1985’ten itibaren açılan “Gurbet Sayfası”, Ekim 1986 tarihli 332. sayıdan itibaren yayımlanan “Mabetlerimizde Ömür Boyu Hizmet Verenler”, 1986-1987 yıllarında yayımlanmış “Şaheser Camilerimiz”, Ocak 1988’den itibaren yayımlanan “Sanatkâr Meslektaşlarımız”, Ocak 1989 tarihli 359. sayıdan itibaren yer verilen “Seçkin Ha-

fızlarımız” bu tür yazılardan bazılarıdır. Dr. Haluk Nurbaki’nin kaleme aldığı ve Mart 1982 tarihli 277. sayıdan itibaren yıllarca süren seri yazıları; 1 Nisan-1 Ağustos 1976 tarihleri arasında yayımlanan Mehmet Kervancı’nın “Başkanlığımızın Eğitim Faaliyetleri”, Mushaflar İnceleme Kurulu Başkanı Ahmet Okutan’ın 1987-1988 yıllarında çıkan “Kur’an-ı Kerim” başlıklı dizi yazıları; Abdülbaki Keskin’in “Amerika’dan Mektup” başlığı altında Mart 1990 tarihinden itibaren yayımlanan seri yazılarını da bu arada zikretmiş olayım.

Röportajlar: Gazetede yer alan röportajlar 1980’li yıllardan itibaren ve daha çok Başkanlık üst düzey yetkilileriyle, Başkanlıkça verilen hizmetler konusunda yapılmış röportajlardı. Sözü edilen yıllarda mesela, hemen her yıl hac seyahatiyle ilgili yapılmış röportajlar yer alıyordu. Yurt dışında verilen hizmetler, Diyanet Vakfı üst düzey görevlileriyle bilhassa kitap fuarları üzerine yapılmış röportajlar vardı. Bu örneklerin dışında mesela Haziran 1982 tarihli 280. sayıda Emin Aşıkutlu ve Şubat 1985 tarihli 312. sayıda da, Siret yarışmasında dünya birincisi olan *H. Muhammed (a.s.)* ve *İslamiyet* adlı kitap üzerine eserin müellifi M. Asım Köksal ile yapılmış röportajları da kaydetmeliyim.

Yayın Müdürleri: Başlarda gazetenin jeneriğinde hem Derleme Yayın Müdürü hem de Yazı İşleri Müdürlerinin, sonraları ise ayrıca imtiyaz sahiplerinin isimlerine yer verilmişti. İmtiyaz sahipleri, Döner Sermaye İşletmesinin müdürleri olu-

yordu. Bu görevlerde bulunmuş zevatın burada sırasıyla sadece isimlerine yer verebileceğim: Yusuf Ziya Sağlam, M. İhsan Babalı, Mehmet Kervancı, M. Saim Yeprem, Mehmet Akşit, Sami Uslu, İsmail Karakaya, Mehmet Topkaya, Mehmet Yücel, Rıdvan Nizamoğlu, Salim Güney, Orhan Balcı. Yine jenerikte 15 Mart 1979 tarihli 209. sayıdan itibaren üç kişilik yayın kurulu üyelerine de yer verilmişti.

Gazetede çok sayıda yazısı yayınlanmış zevat: Hayırla yâd edilmelerine vesile olacağını umarak bu gazetemizde çok sayıda makalesi çıkmış hocalarımızın adlarına -tarih önceliğini gözeterek- yer vermek istiyorum: Lütfi Doğan, Dr. Lütfi Doğan, Süleyman Ateş, Mehmet Akşit, İsmail Cerrahoğlu, M. Saim Yeprem, Emine Işinsu, İ. Lütfi Çakan, Mahir İz, M. Asım Köksal, Osman Keskiöğlü, Lütfi Şentürk, Rıza Akdemir, Tayyar Altıkulaç, Ali Arslan Aydın, Süleyman Hayri Bolay, Yaşar Fersahoğlu, Talat Koçyiğit, Engin Köseoğlu, Mehmet Tatlılıoğlu, Bekir Topaloğlu, Hamdi Mert, Mehmet Topkaya, Hasan Demir, Ahmet Efe, İbrahim Özdemir, Mehmet Kervancı, Ahmet Uzunoğlu, M. Ruhi Şirin, Mücteba Uğur, Ahmet Baltacı, Müjgan Cunbur, Kemal Güran, Haluk Nurbaki, İrfan Yücel, Halit Güler, Recep Akakuş, Abdülkadir Keskin, Orhan Balcı, Abdülkadir Sezgin, Alişen Başgönül... 15 Mayıs 1981 tarihli 261. sayısından itibaren zaman zaman benim de yazılarım yayımlandı.

Son sayısı: Gazetenin Aralık 1990 tarihli son sayısında

manşette ve başyazıda gazetesinin bundan sonra yayınına yeni bir ebat ve muhtevayla ve yeni bir hız ve solukla devam edeceği duyuruldu, yeni şekliyle adının da *Diyanet Aktüalite* olacağı ifade edildi. Bu değişiklik kararında okuyucuya uygulanan bir anketin sonuçları da etkili olmuştu. Sözü edilen son sayıda, Süreli Yayınlar Şubesi Müdürü olan Orhan Balcı'nın kaleme aldığı "Bu Gazete..." başlıklı yazıda da gazetenin kısa bir tarihi verilmiş ve yeni bir süreli yayını müjdelenmişti. Sonuçta günümüzde hâlen yayınlanan elinizdeki bu dergi, *Diyanet Aylık Dergi* ortaya çıktı.

Özetlersek, *Diyanet Gazetesi*, Diyanet İşleri Başkanlığının süreli yayın faaliyetlerinin önemli bir merhalesini oluşturur. 22 yıl boyunca Başkanlık mensuplarını ve halkı dinî konularda aydınlatmakta önemli bir işlev gördü. 22 yıl, ülkemiz şartlarında bir süreli yayın için küçümsenecek bir süre değildir. Bugün artık arşivlerde yerini almış olan *Diyanet Gazetesi*, Başkanlık tarihi ve hizmetleri açısından da önemli bir kaynak durumundadır.

Süreli yayın faaliyeti, işin içinde olanların daha iyi bileceği gibi ilgiyi, feragati, fedakârlığı gerektiren bir uğraş alanıdır. Dolayısıyla bu gazetemiz ve diğer mevkutelerimizin yayınında emeği geçenleri hayırla yâd etmek boynumuzun borcudur. Gazeteyi yayına hazırlayan ve yazılarıyla katkıda bulunan büyüklerimizden ahirete göç edenlere gani rahmetler, hayatta olanlara sağlıklı ömürler dileriz.■





Doç. Dr. Güldane GÜNDÜZÖZ
Kırıkkale Üniversitesi
İslami İlimler Fakültesi

BİR ÇUVAL TOPRAK, BİR ZEYTİN AĞACI VE BİR KARINCA

U mudun sesine kulak vermek için İslam tarihinin ve rivayet kültürünün peşinden gitmek gerekir. Aşere-i mübeşşereden olan sahabe kumandan Sa'd b. Ebu Vakkas, Kadisiye savaşında İslam'a davet etmek üzere İran hükümdarına bir elçi gönderir, elçi hükümdara, "Ya İslam'ı kabul et ya da İslam devletinin hakimiyetine boyun eğerek cizye vergisini ver." der. Hükümdar buna cevap olarak elçiye bir çuval toprak verir ve küstah bir şekilde "Al, bunu Sa'd'a götür, ona cevabım ancak budur" demeyi de ihmal etmez. Elçi, kendisine verilen bir çuval toprağı sırtlanırken hükümdar ve maiyeti, elçinin

yüzünün gözünün toza toprağa bürünmüş hâlden pek bir keyif alarak bununla eğlenirler. Elçi ne yapsın, "Elçiye zeval olmaz." diyerek boynu bükük vaziyette bir çuval toprakla komutanı Sa'd'ın huzuruna çıkar. Sa'd, bu duruma kızmak ne kelime, üzülmez bile. Bilakis çevresindeki komutanlarına ve askerlerine, beklenen zaferin ne kadar yakın olduğunu hatırlatır ve "Bakın, Allah size şimdiden fethetmek istediğiniz yerlerin topraklarını gönderiyor." diyerek onların ümitsizliğini ümitde, üzüntülerini kalp huzuruna çevirir.

Bu rivayetin ruhuna uygun bir başka anlatı, yine İran kirası ile

ilgilidir. Hükümdar, Nişâbur'da avdayken zeytin fidesi diken yaşlı bir Müslümana rastlar. Adamın bu hâline şaşırarak hükümdar, "Sen kocamış, yaşlı bir adam-sın. Bir zeytin ağacı ancak otuz yıl sonra meyvesini verirken ne akılla bu ağacı dikiyorsun, oysa sen bunun zeytininden bile yiyemeyeceksin." der. Yaşlı adam istifini bozmadan "Ey hükümdar! Bizden öncekiler de fidanlar dikti, bu fidanlar büyüdü, ağaç oldu, şimdi biz onların meyvesini yemiyor muyuz? Evet, belki ben bu zeytinden yiyemeyeceğim ama torunlarım, onların torunları bundan yiyecek, bu yetmez mi?" diye karşılık verir. Bu söz, hükümdarın öyle hoşuna gider ki güzel söz söyleyenlere mükâfat vermek şeklindeki İran hükümdarlık geleneğine uyararak adama bir kese altın bahşeder. Altınları gören yaşlı adam, "Ey hükümdar! Az önce belirttiğiniz gibi zeytin ağacı ancak otuz yıl sonra ilk meyvesini verir ama Allah'ın şu işine bak, bu küçük fidan daha şimdiden çil çil altınlarla ilk meyvesini verdi bile." diyerek gülümser. Bu cevaptan da çok hoşlanan hükümdar, ilk başta söylediği sözlere mahcup olmuş bir hâlde ona bir kese altın daha verir ve nedimine şöyle seslenir: "Tez elden buradan gidelim yoksa bu adam hazinede altın bırakmayacak..."



Kuşkusuz yaşlı adamın kulaklarında Allah Resulü'nün, "Bir kimse bir ağaç diker de onun meyvesinden bir insan ya da Allah'ın yarattığı herhangi bir canlı yerse bu, o kimse için bir sadakadır." (İbn Hanbel, *el-Müsned*, 6/443.) nebevi sedası yankılanmaktaydı. Komutan Sa'd da yaşlı adam da vahyin dokunuşu ile aydınlanmış dünyaları içinde hikmetli sözler söylemekteydiler. Nitekim Yüce Allah, "Kime hikmet verilirse o büyük bir hayra nail kılınmıştır." (Bakara, 2/269.) diyerek vahyin penceresinden hayata bakmanın, insanın önüne bambaşka ufuklar açacağıнын müjdesini vermektedir.

Müslüman duyarlılığı başkalarını düşünmeyi ve her varlığın bir emanet olduğu bilinciyle hareket etmeyi gerektirir. Vatan emanettir, ağaçlar, kuşlar, kediler, hatta cansız varlıklar dahi öyle... Allah Resulü, "Çorba pişirdiğin zaman suyunu fazla yap da komşu haneye de ikramda bulun, böylece onlara da bir hayrın dokunmuş olur." (Müslim, *Birr ve Sıla*, 2625.) diyerek bizi bu duyarlılığa davet eder. Öyle ya! Bir ağacı kesmek, bir canlıyı öldürmek ve bir dere yatağını bozmak, Allah'ın bir ayetini yok etmek demektir. Allah, kabaran denize (Tur, 52/6.); Ay'a (Müddessir, 74/32.); gökyüzüne (Buruc, 85/1.) ve yeryüzüne (Tarık, 86/12.) yemin etmiş değil midir? Dahası Kur'an-ı Kerim, "Yeryüzünde yürüyen hayvanlar ve (gökyüzünde) iki kanadıyla uçan kuşlardan ne varsa hepsi ancak sizin gibi topluluklardır." (Enam, 6/38.) diyerek merhamet şuurunu beslemekte değil midir?

Mesela karıncalar, insanların gözüne küçük varlıklar gibi görünse de onların toplumsal düzeni, çalışma azmi ve dayanışma ruhu büyük bir ibret kaynağıdır. Karınca, Kur'an-ı Kerim'de Neml adı ile bir sureye misafir olmuştur.

İnsanlar, boyunun kaç katı erzaki itekleye sürükleye yuvasına götüren karıncalardan ibret almalıdır. Bu minik canlılar, cömertlik ve dayanışma hususunda, üzerinde düşünenlere büyük dersler verir. Doğadaki muhteşem sahneleri gözlemleyerek Yüce Yaratıcı'yı tanımak ve O'nun yarattığı düzeni takdir etmek, bir taraftan Allah'a şükür diğer taraftan insanlara teşekkür etmeyi ve tabiata hürmet göstermeyi gerektirir. Her canlının yaşam hakkını kabul etmek,

“

Doğadaki muhteşem sahneleri gözlemleyerek Yüce Yaratıcı'yı tanımak ve O'nun yarattığı düzeni takdir etmek, bir taraftan Allah'a şükür diğer taraftan insanlara teşekkür etmeyi ve tabiata hürmet göstermeyi gerektirir.

”

Allah'ın nimetlerine minnettar olmak ve bu nimetleri korumak, insanlar için ahlaki bir görevdir.

Tasavvufun örnek simalarından Bayezid-i Bistami bu hususta bize ufuk açıcı bir hatıra takdim eder. Rivayete göre o, hac dönüşü Hemedan şehrine uğrar ve oradan tohum satın alır. Memleketi Bistam'a gelip aldığı tohum torbasını açınca bir de ne görsün! Tohumların arasında birkaç karınca

gezinmekte. Bayezid-i Bistami, kalkar, yola revan olur, geldiği yolları bir bir aşarak tohumları aldığı yere, Hemedan'a varır, karıncaları, tohum aldığı yere usulca bırakır ve memleketine döner. (Abdülkerim b. Hevazin el-Kuşeyri, *er-Risaletü'l-Kuşeyriyye*, thk. Yusuf Ali Bedevi, Beyrut: Darü'l-Yemame, 2014, 187.) Bayezid-i Bistami'nin bu öyküsü, tabiata olan saygı ve hürmetin İslam düşüncesinde ne denli derin bir anlayışla yaşandığını bize hatırlatır. Onun, bir avuç tohumun içindeki birkaç karıncayı dahi dikkate alması, doğanın her bir unsurunun dengesinin gözetilmesi gerektiğine bir göndermedir. Karıncaların dahi yaşama hakkına saygı göstermek, ne güzel şey! Bayezid-i Bistami'nin karıncaları yaşam alanlarından ayırmamak için verdiği mücadele, tabiatın mayasının bozulmamasının gerekliliğini vurgular. Aslında böylece insan, tabiatı ve çevreyi korumakla kendi öz değerlerine ve varlığına saygı göstermiş olur. Çünkü insan, tabiatın bir parçasıdır ve tabiat, insanın hayatını sürdürebilmesi için gereken kaynakları ona sağlamaktadır. "Allah, yeryüzünü sadece insanlar için değil, tüm canlılar için var kılmıştır." (Rahman, 55/10.) Allah Resulü, "Her canlı varlığa iyilik, sevap kazanma yolunda bir fırsattır." (Müslim, *Selam*, 153.) derken bize varlığa merhamet nazarıyla bakmayı öğretir. Kim bilir Bayezid-i Bistami'nin tohumları, Sa'd bin Ebu Vakkas'ın bir çuval top-rağında filizlenmiştir. Yine bu filizler, yaşlı amcanın zeytin ağacıyla büyüme yarışına girişmiştir. Bu rivayetler ya da hikâyeler, İslam coğrafyasının neresinde yaşanmış olursa olsun ne önemi var? Kadisiye, Hemedan, İstanbul ya da Kudüs hepsi de vahyin örtüsüne bürünmüş değil midir? ■

Selma KİRAZ:

“Kardeşlik duygusu, bizleri dünyanın neresinde olursa olsun haksızlığa, zulme uğrayan insanlar için harekete geçirmeye yetiyor.”

Söyleşi: Mahir KILINÇ

Tarihin en ölümcül ve en acıklı gecelerine şahitlik etmek de varmış kaderimizde. Çocukların feryatlarıyla yankılanan bir dünyada uyuyup uyanmak da varmış. Dünyanın her bir yanından insanlık vicdan olup akarken koca koca devlet başkanlarının bir avuç azınlığın tahakkümüne kapılıp da zulmü haklı göstermek adına bir bir sıraya dizilişini dehşetengiz biçimde seyretmek de varmış. Tarihin en zorlu sahnelerinde mazlumlar hep birilerine bakarmış ve birilerini ararmış, “Nerede kaldılar?” diye. O mazlumları sahiplenenler onları hiç unutmamış. Ecdadımız da dini, dili, ırkı ne olursa olsun dünya mazlumlarının feryadını dindirmek için dünyanın dört bir tarafına koşturur durmuş. Bize de ecdadımızdan en güzel mirastı belki de mazlumu yalnız bırakmamak ve onun feryadını dindirmek adına kendi kalbini çatlatırcasına koşuşturmak. Mazlumların feryatlarının arş-ı alâyı titrettiği şu günlerde ülkemizin dört bir yanında yardım seferberlikleri sürüyor. Herkes tek bir yürek olmuş, âdetâ, “Özgür Filistin’in Yanındayız” diye haykırıyor. Diyanet İşleri Başkanlığımız da ülkemizin 81 ilinin her bir köşesindeki her kademedeki personeliyle bu yardım faaliyetleriyle özgür Filistin için elinden gelen her şeyi yapıyor.

Bu faaliyetlere yönelik Türkiye’nin dört bir yanından personelimize sorular sorduk.



Mustafa Soykök

Tekirdağ Müftüsü

“Özgür Filistin’in Yanındayız” adlı yardım kampanyası kapsamında Türkiye’nin dört bir yanında yardım faaliyetleri başlatıldı, kermesler ve hayır çarşıları kuruldu. Diyanet İşleri Başkanlığımızın tüm birimleriyle insanlığın yanında yer aldığı bu faaliyetlere yönelik neler söylemek istersiniz?

Necip milletimiz tarih boyunca mazlumların umudu olmuş, yeryüzünde iyiliğin, adalet ve merhametin tesisi için çaba sarf etmiştir. Toplumumuzun zihinsel kodlarına yerleşen, millet varlığımızın ayrılmaz bir vasfı hâline gelen bu ahlaki duruş; “Özgür Filistin’in Yanındayız” adlı yardım kampanyasıyla kendisini bir kez daha göstermiştir. Diyanet İşleri Başkanlığımız da her kademesinde yer alan personeliyle bu kapsamda yürütülen faaliyetlerle necip milletimizle mazluma uzanan bir köprü vazifesini icra etmeye devam etmektedir.

Kampanya kapsamında Diyanet İşleri Başkanlığımız Türkiye’nin en doğusundan en batısına, en kuzeyinden en güneyine kadar bütün il ve ilçelerdeki personelin titiz ve özverili çalışmalarıyla düzenlenen kermesler ve hayır çarşıları vesilesiyle bağışçıların katkı sağlayabilmesi adına önemli bir platform oluşturmaktadır. “Özgür Filistin’in Yanındayız” kampanyası, insanlık değerleri etrafında birleşmeyi ve sevgiyle yardımlaşmayı öne çıkaran bir örnek olma niteliği taşımaktadır. Ayrıca bu çalışmalar vesilesiyle “Kudüs Bilincimiz” diri tutulmakta; küresel sömürü sistemine, her türlü haksızlık ve kötülüğe karşı İslami ve insani bir duruş inşa edilmektedir.



Selma Kiraz

Artvin Ortamahalle Camii Kur'an Kursu Öğreticisi

Hayır çarşılarında görevliken unutamadığınız bir anınızı paylaşabilir misiniz?

İhtiyaç sahiplerine yardım etmek, bir yaraya merhem olmak söz konusu olduğunda son derece duyarlı bir millet olduğumuzu düşünüyorum. Düzenlediğimiz kermesler bunun en güzel örneklerinden biri. İşte bu hayır için kurulan çarşılarda, kermeslerde pek çok unutulmaz hatıralar yaşıyoruz. Artvin'de, biz müftülüğe bağlı olarak zaman zaman kermesler düzenliyoruz. Ancak Filistin yararına düzenlediklerimiz çok başkaydı. Gerek bizlere gönüllü yardımcı olanlar gerek bu çarşıları, kermesleri ziyaret edenler çok farklı bir şuura sahiptiler. Gazze'deki o elim hadiseler sanki onları ayrı bir perçinlemişti, kermesteki köylü hanımların gayreti anlatılamazdı. Kermes duyurusunu duyan teyzemiz köy ahalisini toparlamış eski köy okulunda yöreye ait silor, tatlı vs. ürünleri hep birlikte hazırlayıp standımıza getirmişlerdi. Aslında biz kermes duyurusunu il merkezinde yapmıştık ama bu duyuru bir şekilde köydeki hanımlara da ulaşmıştı. Artvin'in köylerinden bir teyzemiz ördüğü yün çorapları getirip "Çok para etmez ama elimden gelen bu." diyerek samimiyetin ne olduğunu bize göstermişti. Yaşlı, imkânı olmayan bir amcamız standımıza uğramış, kermesin ne için yapıldığını sormuştu. "Elimden gelen dua etmek." demişti. O amcanın duası, köylü teyzelerin imecesi, Kur'an kursu öğrencilerimizin seferberliği, 4-6 yaş Kur'an kurslarında okuyan yavrularımızın velileri, eş, dost bütün bir şehir kardeşlik örneği sergiledi Gazze için yaptığımız kermeste.

Mümin kardeşinin derdiyle dertlenen, yardımsever bir millet olduğumuz özellikle böyle zamanlarda daha belli oluyor. Kardeşlik duygusu, bizleri dünyanın neresinde olursa olsun haksızlığa, zulme uğrayan insanlar için harekete geçirmeye yetiyor. Bizler biliyoruz ki mümin olmanın gereği duyarlı olmak, elinden gelen gayret neyse onu ortaya koymak için çaba göstermektir. Yaptığımız kermeste sadece ürün satan, ürün getiren, satın almaya gelen insanları görmedik. Onların koşturmasında, gayretinde din kardeşliğinin toprak, mekân birliği olmasa bile gönülleri nasıl bir araya getirdiğini gördük. Rabbimizin bizlerden istediği aslında tam olarak bu, birlik ve beraberliğimizi yitirmememiz. İkram ettik ona. Milletimizin bu güzel özelliğini hiç yitirmemesi dileğiyle...



Mehmet Akyavaş

Antalya Serik Üründü Mahallesi Alaçesme
Cami İmam Hatibi

Filistin'e ve Gazze'ye uzanan iyilik köprülerinden birinde tabiri caizse bir taş olabilmek sizin gönül dünyanızda nasıl karşılık buluyor?

Allah'a (c.c.) layık kul, habibi Hz. Muhammed'e (s.a.s.) layık ümmet olabilmek ve onun bıraktığı mirasa da sahip çıkabilmek her müminin arzusudur. Peygamberler şehri ve bağrında Mescid-i Aksa'yı taşıyan Filistin, bütün dünya Müslümanlarına bırakılan bir emanettir. İşte o kutsal emanete sahip çıkmak, o emanete sahip çıkanlara sahip çıkmak hepimizin boynunun borcudur. Allah (c.c.), Kur'an-ı Kerim'indeki pek çok ayette biz müminleri birbirimize kardeş kılmıştır. Öyleyse bizler de kardeşlik hukukumuzun gereği olarak mümin kardeşlerimizin her şekilde yanında olmalıyız. Onlarla bir ve beraber olmalıyız, yeniden dirilip kıyama kalkmalıyız. Bugün zalimlerin yaşattığı zulmün ve bu zulme maruz kalan Filistin'deki ve Gazze'deki mazlum din kardeşlerimizin acısını, yüreğimizde hissetmekle beraber buna karşı bir tavır ve duruş sergilemeliyiz. Kardeşlerimize uzanan bir yardım eli, kurulan iyilik köprüsünde bir taş olabilmek nasip işidir. Nasip ise gayretimizin neticesidir.



Aslı Tuğba Durgut

İstanbul Bağcılar Molla Gürani Kur'an Kursu
Öğreticisi

Çocukların Gazze'ye yönelik yardımlardaki faaliyetlerine ve onların dünyalarında nasıl bir yer edindiğine dair neler söylemek istersiniz?

Hepimizin malumu Gazze'de, âdeta bir soykırım yaşanıyor ve bu soykırım tüm dünyada geniş yankı buluyor. Çocuklar da bu duruma şahit oluyorlar bazen de görmemeleri gereken görüntülere maruz kalıyorlar. Bizim çocuklarımızın maruz kalmasından korktuğumuz o görüntüleri, Gazze'deki aynı yaş grubu çocuklar bizzat yaşıyorlar. Bizler 4-6 yaş Kur'an kurslarında Kudüs'ü, Mescid-i Aksa'yı çeşitli etkinliklerle çocuklara anlatıyor ve onlarda bir şuur oluşturmaya çabalıyorduk. Ancak bu son savaş, çocuklarımız üzerinde müthiş bir tesir bıraktı. O yürekleri parçalayan görüntülerden o kadar etkilenmişler ve bunu o kadar içselleştirmişlerdi ki onlar da artık kendi yaşitlarını öldürenlere karşı tavır gösteriyorlardı. Örneğin bir markete girdiklerinde çok sevdikleri çikolatalardan, yiyeceklerden İsrail markası diye vazgeçebiliyorlardı.

Bizim güzel yürekli öğrencilerimiz belki bisiklet için, belki de çok istediği bir oyuncak için biriktirdikleri kumbaralarını bağışladılar. O küçücük bedenlerinde merhamet adlı koca bir çınar yetiştirmişler. İşte bu çocuklarımızın her biri Allah'ın izniyle Kudüs'ün koca yürekli bekçileri olmaya namzettir.



Gülten Gümüş

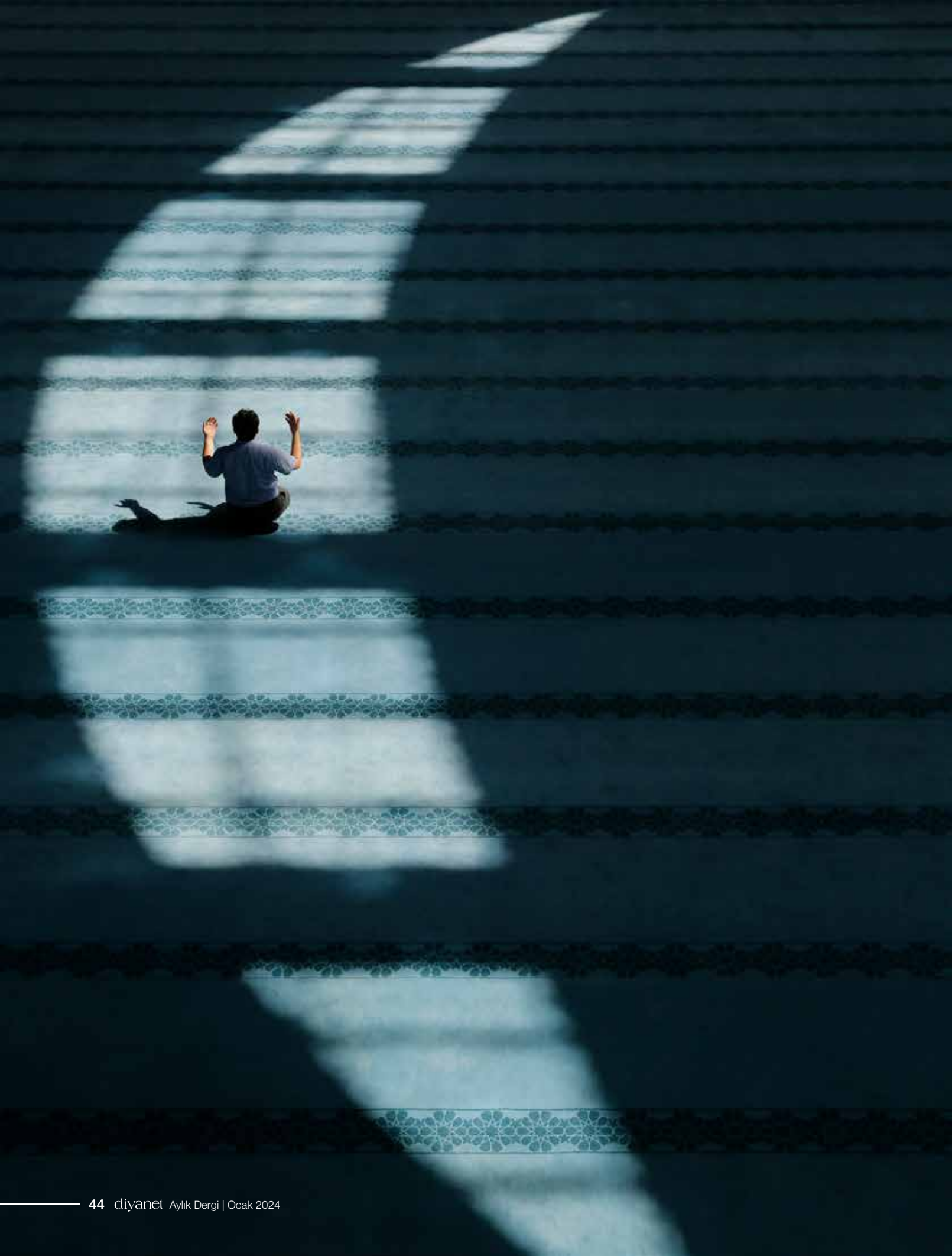
Diyarbakır Bağlar Vaizi

Türkiye'nin dört bir yanını saran bu iyilik hareketine gönüllü olarak katılım sağlayan insanların tepkisinden ve katılımından söz eder misiniz?

Türkiye olarak bizim insanımızın gönüllü merhamet doludur. Her zaman mazlumun ve mağdurun yanında olmaktan da büyük bir mutluluk duyar. Dolayısıyla iyiliğe dönük her bir hareketin ya da faaliyetin içerisinde olmaktan ve koşturmaktan da onur duyar. Selahattin Eyyubi'nin şehri Diyarbakırımızın da bu hassasiyeti takdire şayandır. Özellikle Filistin konusunda ve oraya yapılacak yardımlar konusunda da evelden beri bilinçlidir. Diyanet İşleri Başkanlığı Diyarbakır İl Müftülüğü ve Bağlar İlçe Müftülüğü olarak bizler de bu konudaki mevcut bilinci artırmak ve hem bir insan hem de bir Müslüman olarak üzerimize düşeni yapmak üzere yola çıktık. Öncelikle kendi kurumlarımız olan Kur'an kurslarımızda, ardından okullarda, üniversitenin KYK yurtlarında, sivil toplum kuruluşlarında ve daha birçok kurumda Kudüs ve Mescid-i Aksa'nın önemini anlatmaya çalıştık. Ayrıca "Kursumdan köyüme bir yol var" projesi kapsamında mutut olarak gittiğimiz köylerde temel olarak Filistin konusunu ele aldık. Kısacası özgür Filistin'in yanında olduğumuz bilincini, oturtmaya çaba gösterdik.

Türkiye Diyanet Vakfı Gençlik Kolları olarak gençlerle beraber boykot ürünlerinin olduğu stickerları ilçemizde her yere asmaya gayret ettik. Ayrıca boykot ürünlerinin olduğu broşürleri gittiğimiz bütün okul, kurs ve kurumlarda dağıttık. Türkiye'nin her bir tarafında olduğu gibi biz de Filistin'e destek kermesleri düzenledik. Bunun neticesinde elde edilen geliri Türkiye Diyanet Vakfı üzerinden merkeze ilettik.

Bütün bu çalışmalarımızda şunu gördük ki insanımız Filistin'i bir iç mesele olarak görmekte, Filistin ve Kudüs'ü içselleştirmiş durumda. Diyarbakır halkı Kudüs'ü, Diyarbakır'dan ayrı tutmamakta ve onu mahzun görmek onları derinden yaralamaktadır. İşte tüm bu duygu ve düşüncelerle dolu insanımız. Yapmış olduğumuz tüm toplantılara ve hayır çarşılarına çocuğundan yaşlısına, kadınından erkeğine herkesin büyük bir iştia ve şuurla katıldığını gözlemledik. Ayrıca Başkanlığımızın ve vakfımızın güvenilirliği insanların tereddütsüz bir şekilde yanımızda yer almalarını sağladı. Herkesin elinden geleni yapmak istediği böyle bir meselede çabaların sistemli olması son derece önemlidir. Bize, gönüllülere ve halkımıza bu imkânı sağladığı için Başkanlığımıza ve Vakfımıza, müteşekkirimiz.



RABBİMİZE YAKARIŞ VESİLEMİZ DUA

Mustafa BAYTAR

Ankara Çankaya Müftüsü

Şu fâni dünyada bizleri huzura erdiren, zorluklar karşısında ümitlerimizi pekiştiren bir nimet vardır ki bu nimet, “dua”dır. Dua, Cenab-ı Mevla'nın bizlere bahşettiği rahmet kapısıdır. Dua; teslimiyetimizin, kulluk bilincimizin göstergesidir. Kulun Allah'a sığınma ve yakarışı, O'nun yardımını ve affını istemesidir. Kulu Allah'a bağlayan, manevi bir bağıdır.

İnsan yaratılış itibarıyla acizdir, fakirdir, zayıftır. Dua, zayıf ve aciz olanın, her şeye gücü yeten Kadir-i Mutlak'a yönelmesi, hâlini O'na arz etmesidir. Ruhun Allah'a yükselişi, kalbin Allah ile konuşmasıdır. Kul ile yaratıcı arasında kurulan bir iletişim köprüsüdür. “Kullarım, beni sana sorarlarsa bilsinler ki ben onlara çok yakınım. Bana dua edince, dua edenin duasına karşılık veririm. Şu hâlde kullarım benim davetime uyunlar ve bana iman etsinler ki doğru yolu bulsunlar.” (Bakara, 2/186.) ayet-i celilesi gereği ellerimizin boş kalmayacağından emin olmaktır dua.

Dua, aslında Cenab-ı Mevla'nın yüceliği karşısında hamd ve

şükür ile acizliğimizin itirafıdır. İçtenlikle Rabbimize yalvarıp yakarmamız. Kulun Rabbini tanımamasıdır. Kulluğumuzun Yüce Yaradan'a arzıdır. Yeter ki bizler, bu bilinç içerisinde Rabbimize dua edelim. O'nun rızasını, yardımını, bereketini, affını her daim isteyelim.

Bizler dua ederken neye muhtaç olduğumuzu, sınırlarımızı, maddi ve manevi imkânlarımızı fark ederiz. Gücümüzün, yaratılış gayemizin, sorumluluklarımızın farkında olduğumuzu dile getiririz.

Sonsuz güç ve kudret sahibi olan Allah, “Bana dua edin ki duanıza icabet edeyim.” (Mümin, 40/60.) ayetiyle kullarını kendisine çağırır âdeti. “(Resulüm!) De ki: Duanız olmasa Rabbim size ne diye değer versin?” (Furkan, 25/77.) ayet-i kerimesiyle yaratılış gayelerini hatırlatır kullarına. Böylece kulluk için yarattığı insandan, kulluğunu göstermesini ister.

Allah Resulü, “Sizden her kime dua kapısı açılmış ise ona rahmet kapıları açılmıştır. Allah'tan istenilen şeyler arasında O'na en sevimli geleni, afiyettir.” de-

dikten sonra sözlerine şöyle devam etmiştir: “Dua, başa gelen ve henüz gelmeyen belaya karşı fayda sağlar. Ey Allah'ın kulları, duaya sarılın!” (Tirmizi, Deavat, 101.) Allah Resulü bizleri duaya teşvik etmiştir.

Rabbimizin bir ismi de “el-Mü-cib” yani “dualara icabet eden”dir. Bize bizden yakın olan Rabbimiz, dualarımızı işiten, bilen ve kabul edendir. Kulluğun özü duadır. Kulun dua ile Rabbine yönelmesi, aslında O'nu hakkıyla tanımaya çalışarak saygısını göstermesidir. Yüce Yaradan'ın isteği de zaten bu değil midir? O'na olan saygısını, muhabbetini ifade etmek değil midir? Hiç kimsenin sesimizi duymayacağı yerde sesimizi duyan, hiç kimsenin bizi görmeyeceği yerde bizi gören, hiç kimsenin yardım edemeyeceği durumlarda bize yardım eden Yüce Rabbimizin rahmet ve sevgisine mazhar olmaktan daha öte mutluluk ve huzur düşünülebilir mi?

Dua; kulun Allah (c.c.) karşısında haddini ve konumunu bilmesi, O'nun büyüklüğü karşısında sevgi ve saygı ile boyun eğmesidir. Belki de bu aczi

dillendirdiği için dua, ibadetin özü sayılmıştır. (Tirmizi, Deavat, 1.) Bu yönüyle dua, Allah ile kul arasında bir iletişim kurmaktır. Bu iletişim esnasında kul, kendini yaratan Rabbine samimi şekilde hâlini arz eder; acizliğini, güçsüzlüğünü dile getirir; bunun karşısında o yüce makamdan yardım, bağış, af, merhamet, güç ve destek ister. Böylece O'na olan bağlılığını, teslimiyetini ve samimiyetini gösterir. Allah, duaya ihtiyacı olmadığını düşünen, kendini dua etmekten müstağni gören ve Rabbi ile iletişimini sağlayan duayı terk eden insandan hoşnut değildir. (İbn Mace, Dua, 1.) Zira bu, Yaradan karşısında kibirlenmenin bir göstergesidir.

İnsan, hayatı boyunca üstesinden gelemeyeceği birçok şeyle karşılaşır; öfke, keder, sıkıntı, korku, acizlik, yalnızlık ve ümitsizlik gibi hâller yaşar. Özellikle zorlandığı zamanlarda Allah'a dua etme ihtiyacı hisseder. Zira Yüce Allah'ın duayı kabul edeceği ümidi, dua edenin üzüntü ve kederini hafifletir; ona dayanma gücü ve sabır verir. Dolayısıyla insan sıkıntılı durumlarda Rabbine yönelmeli ve O'na dua etmelidir.

Mümin, hayatında derin acılar yaşadığında karşılaştığı musibetlerden kurtulmak ümidi ile Rabbine yönelir ve O'ndan yardım ister. Allah Resulü'nün yaptığı gibi Allah'a en yakın olduğu anda, namazda iken içtenlikle O'na sığınır. Yalnızca Allah'a kulluk etme ve sığınma bilinci ile yapılan bu yakarış, O'na olan imanını ve güvenini daha da artırır.



Bizler dua ederken neye muhtaç olduğumuzu, sınırlarımızı, maddi ve manevi imkânlarımızı fark ederiz. Gücümüzün, yaratılış gayemizin, sorumluluklarımızın farkında olduğumuzu dile getiririz.

Dua eşliğinde her ilmeği samimiyet, huzur ve inanç ile örülen zaman ve mekân, mümine daha anlamlı bir hayat sunar. Onu daima güvenli ve diri tutar. O hâlde mümin, Rabbi ile arasındaki bu bağı kuvvetlendirmek için kendisine bir fırsat olarak sunulan zaman ve mekânları değerlendirmeli ve bu sayede kulluk bilincini canlı tutmalıdır.

İnsan, hayatını duayla anlamlandırmalı, duasız bir hayatın Allah katında değeri olmadığını bilmelidir. Varlığına değer katmak, hayatını anlamlı kılmak ve Allah katında bir hoşnutluk bulmak için dua etmelidir. Yaptığı dua ise içten ve samimi olmalıdır. Gerçekleşeceğine inanarak ısrarla Allah'a isteklerini arz etmeli ama duasının bir an önce gerçekleşmesi için acele etmemelidir. Belki de bu gerçekleşmeyişin hayatında birtakım iyiliklere, güzelliklere vesile olacağını unutmamalıdır. İstedikinden daha hayırlısının ona ihsan edilebileceğini zihninden çıkarmamalıdır.

Dua, sadece sıkıntılı anlarda Rabbe yakarış değildir. Bir Müslümanın yaşadığı herhangi bir mutluluktan dolayı Rabbine münacatta bulunması da son derece anlamlıdır. Bu, insana hem Rabbine olan şükrünü hatırlatır hem de darlık zamanında olduğu gibi bolluk zamanında da Rabbiyle olan bağının güçlenmesini sağlar. Sayısız nimetin kendisine bahşedildiği insan, aldığı ve verdiği her nefeste, işittiği her seste, gördüğü her şeyde, tattığı her lezzette, dokunduğu her nesnede, kavradığı, idrak edebildiği her gerçekte bu kabiliyetleri kendisine



veren Allah'ı anmalı, kendi acizliğinin farkına varmalı ve kendisine hayat bahsettiği için Yüce Yaradan'a şükran duymalıdır.

Makbul dualardan biri de müminin, mümin kardeşinin gıyabında yaptığı duadır. Çünkü dua yapan insanın, yaptığı duada bir menfaati veya bir beklentisi yoktur. Bu sebeple kişi ihlaslı ve samimi olur. Herhangi bir beklenti olmadan, sırf mümin kardeşini düşündüğü ve onun ihtiyaçlarının giderilmesi için yapılan dua kabul edilir. O hâlde, kendimize olduğu kadar, ailemize, sevdiğimizimize, mümin kardeşlerimize, dünyanın gözü önünde topluca katledilen mağdur ve mazlum Filistinli kardeşlerimize dua etmeyi unutmamalıyız. Yeryüzünde zulme uğrayan tüm mazlumlara gönülden dua edelim. Anne

babamızın, hastaların, yaşlıların ve muhtaç ve mağdurların duasını almaya elimizden geldiği kadar gayret edelim.

Geliniz, hep birlikte, Sevgili Peygamberimiz'in (s.a.s.) yaptığı dualarla bu yazımızı bitirelim.

"Allah'ım! Kederden ve üzüntüden, acizlikten ve tembellikten korkaklıktan ve cimrilikten, borç yükünden ve düşmanların galip gelmesinden sana sığınırım." (Buhari, Deavat, 39.)

"Allah'ım! Fakirlikten, yokluktan ve zilletten sana sığınırım. Zulmetmekten ve zulme uğramaktan sana sığınırım." (Ebu Davud, Salat, 367.)

"Allah'ım! Kulağımın şerrinden, gözümün şerrinden, dilimin şerrinden, kalbimin şerrinden ve tenasül uzvumun şerrinden sana sığınırım." (Tirmizi, Deavat, 76.)

"Allah'ım! Gazabından rızana, azabından affına, senden yine sana sığınırım." (Malik, Dua, 497.)

"Allah'ım! İşlediklerimin şerrinden ve işlemediklerimin şerrinden sana sığınırım." (Müslim, Zikir, 64.)

"Allah'ım! Kötü bir ömür sürmekten sana sığınırım, kalp fitnesinden sana sığınırım ve kabir azabından sana sığınırım." (Nesai, İstiaze, 16.)

"Ey Allah'ım! Ey Rabbimiz! Bize dünyada iyilik, güzellik ve nimet ver, ahirette de iyilik, güzellik ve nimet ver ve bizi cehennem azabından koru." (Buhari, Deavat, 55.)

"Allah'ım! Senden hidayet, takva, iffet ve gönül zenginliği istiyorum." (Müslim, Dua, 7.)

"Allah'ım! Bana doğru olanı ilham et ve beni nefsimin şerrinden koru." (Tirmizi, Deavat, 70.)

AMİN... ■

RAD SURESİ

Dr. Faruk GÖRGÜLÜ

Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Kur'an-ı Kerim'deki sıralamada on üçüncü, iniş sırasına göre ise doksan altıncı sırada olan Rad suresi 43 ayetten oluşmaktadır. Muhammed suresinden sonra, Rahman suresinden önce Mekke'de nazil olmuştur. Surenin bütününün Mekke'de ya da Medine'de indiğine ilişkin görüşler olduğu gibi bazı bölümlerinin Mekke'de, bir kısmının ise Medine'de nazil olduğuna dair rivayetler de vardır. (İbn Aşur, *Tefsiru't-Tahrir ve't-Tenvir*, Tunus, 1984, 13/76.) Ancak içeriğinde yer alan ayetlerin üslubu ve ele alınan konulara bakıldığında ilgili surenin Mekke'de indiği görüşü ağırlık kazanmaktadır. (Mevdudi, *Tefhimü'l-Kur'an*, İstanbul, 2005, 2/504.) Zira söz konusu surede Allah'ın varlığına, birliğine ve kudretine dair çeşitli delillerin öne çıkarılması ve Hz. Peygamber'i Mekke'li müşriklerin baskılarına karşı teselli eden bir üslubun hâkim olması, surenin Resulullah'ın amcası Ebu Talib ile hanımı Hz. Hatice'nin vefatından sonra müşriklerin eziyetlerinin arttığı süreçte indirilmiş olma ihtimalini güçlendirmektedir. (M. Kamil Yaşaroğlu, "Ra'd Suresi", *TDV İslam Ansiklopedisi*, 34/383.)

Sure, ismini on üçüncü ayette geçen "gök gürültüsü" anlamındaki "Rad" kelimesinden almıştır. İlgili ayette, "Gök gürültüsü Allah'ı överek tenzih eder; O'nun korkusundan dolayı melekler de buna katılır. Onlar Allah hakkında tartışıp dururken O, yıldırımlar gönderip

bunlarla dilediğini çarpar. O'nun azabı pek şiddetlidir." (Rad,13/13.) buyrulurarak gök gürültüsünün Allah'ın büyüklük ve yüceliğini kendi hâl lisaniyla dile getirdiği, överek O'nu tesbih ettiği belirtilir. Rad suresinin kendinden önceki Yusuf suresiyle arasında konu ve muhteva benzerliği vardır. Zira her iki surede geçmiş peygamberlerin kavimleriyle olan tevhid mücadelesine yer verilmekte, bunun yanında Yusuf suresinde kısaca ifade edilen tevhide dair konular ile Allah'ın sıfatları bu surede çok daha ayrıntılı bir biçimde açıklanmaktadır. Ayrıca her iki surede Hz. Peygamber'i teselli eden ayetler yer almaktadır.

Rad suresinde Allah Teâlâ'nın varlığı, birliği, ilim ve kudretinin akli delillerle ispatı, nübüvvet, öldükten sonra dirilme, hesap verme, cennet ve cehennem gibi ahiret hayatına ilişkin konular, samimi müminlerin nitelikleri, müşriklerin ortaya attığı şüpheler ve bunlara verilen cevaplar, Ehl-i Kitab'ın Kur'an-ı Kerim karşısındaki tutumu ile toplumların kaderini etkileyecek derecede pek çok ahlaki konu, tabiat olayları ve gök cisimleri arasındaki ilahî nizam vb. konular ele alınmaktadır. (*Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, 3/268, 269.)

Rad suresinin içeriğini üç bölüm olarak ele almak mümkündür. Surenin ilk bölümünde ağırlıklı olarak uluhiyet konusuna işaret eden

ayetler yer alır. Hz. Peygamber'e indirilen vahyin hakikatine işaret edilen ilk ayetin ardından muhatapların dikkati, kâinatın yaratılışı ve işleyişine çekilir. Bu bağlamda Allah'ın varlığına ve birliğine iman etmenin gereğine vurgu yapılır. Bu arada evrendeki oluşum ve değişimlerin, bunlarla ilgili "tabiat kanunları" denilen yasaların tabiatın özünden kaynaklanmayı Cenab-ı Hakk'ın sonsuz ilim, irade, kudret ve hikmetinin eserleri olduğu vurgulanır. Ardından kâinatta Rab-bimizin varlığına işaret eden onca delile rağmen, O'na iman etmemenin ve öldükten sonra dirilmeyi inkâr etmenin şaşılacak bir davranış olduğu belirtilir ve inkârcıların ebedî olarak cezalandırılıp ateşe atılacakları haber verilir. (Rad, 13/1-5.)

Sonraki ayetlerde Allah Resulü ile müşrikler arasında geçen tartışmalara değinilir. Bu bağlamda müşriklerin, Hz. Peygamber'in nübüvvetine ve haber verdiği azabın geleceğine inanmadıkları, büyüklük kompleksine kapılıp uyarılara kulak asmadıkları, Allah tarafından gönderilmiş bir peygamber olduğuna dair ondan mucizeler istedikleri, oysa peygamberin asıl görevinin mucize göstermek değil, insanları uyarmak, yanlışlık, haksızlık ve sapkınlıktan sakındırmak olduğu bildirilir. (Rad, 13/6-10.) Surenin on birinci ayetinde yer alan, "Bir toplum kendisindekini değiştirmedikçe Allah onlarda bulunanaı değiştirmez." ifadesiyle toplumun iyi ve kötü gidişatında insan eylemlerinin önemli bir etken olduğuna vurgu yapılır. Bu bağlamda insanın doğruluk

ve istikamette olduğu sürece Allah'ın lütfettiği nimetlerinin devam edeceği, aksi hâlde cezasını çekeceği belirtilir. Daha sonra gelen ayetlerde insan onuruyla bağdaşmayan putperestlik eleştirilir. Nitekim surenin on dördüncü ayetinde Allah'ın dışındaki varlıklara el açıp onlardan istekte bulunanların hâli, susayıp da su almak için uzaktan elini uzatan, suyu avuçlarına alıp içmeyi bir türlü düşünemeyen kimselerin durumuna benzetilerek müşriklerin ve kâfirlerin dualarının boşa gideceği haber verilir. İlgili ayette dua edilmeye layık olanın sadece Allah olduğu vurgulanarak O'nun dışındaki varlıklara el açıp istekte bulunanların hiçbir isteklerinin karşılanmayacağı belirtilir. Zira kendilerine ilah diye tapılan şuursuz putlar, yaratıcı güce sahip olmadıkları için insanların dua ve isteklerine cevap verecek durumda değildirler. Bu sebeple onlara dayanıp sığınmak ve onlardan yardım istemek batıldır, yararsızdır. Çünkü onlar yaratılmış varlıklardır. (Rad, 13/14.) Sonraki ayetlerde ise Allah'ın yaptığı çağrıya olumlu cevap verip emrine uyanlar için ebedî âlemde güzel mükâfatların hazırlandığı, davete uymayıp olumsuz davranış sergileyenlerin kötü bir sonla karşılaşacakları, onların bu akıbetten kurtulabilmek için yeryüzünün bütününe vermeye razı oldukları ifade edilir. (Rad, 13/16-18.)

Surenin ikinci bölümünde Hz. Peygamber'e gönderilen Kur'an'ın hak olduğuna inanan kimseler, körlere benzetilerek müminlerin, inkârcı olan bu kişilerle asla eşit ol-

mayacağı dile getirilir. Ayrıca Allah'ın vahyini ancak akıl ve sağduyu sahiplerinin kavrayabilecekleri bildirilir. Daha sonra gelen ayetlerde ise söz konusu akıl sahiplerinin nitelikleri şöyle sıralanır: Bu kimseler, "Allah'a vermiş oldukları sözü yerine getirirler, yeminlerini asla bozmazlar, Allah'ın, gözetilmesini emrettiği şeylere riayet ederler." (Rad, 13/21.) Yani insanlık, akrabalık, komşuluk, din kardeşliği ve benzeri insanlar arası ilişkilerden doğan haklara riayet ederler. (Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir, 3/285.) Yine onlar, "Rablerine saygıda kusur etmezler. Kıyamet günü Allah'ın huzurunda hesabın kötü sonuç vermesinden korkarlar. Rablerinin rızasını elde etmek için sabrederler, namazı dosdoğru kılarlar. Allah'ın kendilerine rızık olarak lütfettiği nimetleri Allah yolunda gizli açık harcarlar, kötülüğü iyilikle savarlar. İşte dünya hayatının güzel sonu (cennet) sadece onlarındır." (Rad, 13/19-22.) Bu güzel sonun ne olduğu ise bundan sonraki ayetlerde şöyle açıklanmıştır: "O güzel son, babalarından, eşlerinden ve çocuklarından layık olanlarla birlikte girecekleri adn cennetleridir; melekler de 'Sabretmenize karşılık elde ettiğiniz esenlik daim olsun! Dünya yurdunun ardından ulaştığınız sonuç ne güzel oldu!' diyerek her kapıdan onların yanına girerler." (Rad, 13/23,24.) Daha sonra gelen ayetlerde ise Allah'a verdikleri sözü tutmayanların, O'nun gözetilmesini emrettiği şeylere riayet etmeyen ve yeryüzünde bozgunculuk çıkaranların ilahi rahmetten mahrum kalıp kötü akıbete uğrayacakları belirtilir. (Rad, 13/25.)

Bu bölümde yer alan ayetler rızıkı bolllaştırıp daraltanın Allah olduğunu ve dünya hayatının refahıyla şımarıp ahiret mutluluğundan yoksun kalanların hüsrana uğrayacaklarını, ahiretin yanında dünya hayatının geçici bir faydadan başka bir şey olmadığını belirten ayetle sona erer. (Rad, 13/26.)

Surenin üçüncü ve son bölümünde ise genel anlamda nübüvvet ve özellikle Hz. Peygamber'in risaletiyle ilgili ayetler yer alır. Bu çerçevede inkârcıların Allah Resulü'nden mucize talep ettiklerinin bildirilmesiyle başlayan ayetin ardından (Rad, 13/27.), iman edip Allah'a yönelen kimseye O'nun hidayet nasip edeceği, böylelerinin gönüllerinin Allah'ı anmak ve O'na bağlanmakla huzur bulacağı ifade edilir. Çünkü "...Gönüller ancak Allah'ı zikrederek huzura kavuşur." (Rad, 13/28.) Daha sonra gelen ayette ise iman edip dünya ve ahiret için yararlı işler yapanlara dünyada verilecek güzel bir hayat, ahirette ise içinde sürekli kalacakları güzel bir yurt (cennet) ve bu yurttan yaşayacakları mutlu ve huzurlu bir hayat müjdelendir. (Rad, 13/26-29.)

Sonraki ayetlerde, diğer peygamberler gibi Hz. Peygamber'e düşen görevin de vahyedilen ayetleri muhataplarına okumak ve tebliğ etmekten ibaret olduğu belirtilir. İnkârâ sapanların, dağların yürütüldüğü, yerin parçalandığı yahut ölümlerin konuşturulduğu bir Kur'an getirilse bile yine iman etmeyecekleri haber verilir. (Rad, 13/30-31.) Daha sonra gelen ayette peygamberle



**Rad
suresinde
Allah'ın
varlığına,
birliğine ve
kudretine
dair çeşitli
delillerin öne
çıkartılması ve
Hz. Peygamber'i
Mekke
müşriklerin
baskılarına karşı
teselli eden bir
üslubun hâkim
olması, surenin
Resulullah'ın
amcası Ebu
Talib ile hanımı
Hz. Hatice'nin
vefatından sonra
müşriklerin
eziyetlerinin
arttığı süreçte
indirilmiş olma
ihtimalini
güçlendirir.**

alay etmenin yeni bir olay olmayıp önceki peygamberlerle de alay edildiği, ancak kendilerine bir süre mühlet verildikten sonra bunların cezalandırıldıkları bildirilir. Allah'ın birliğine ve ahirete değinen ayetlerden sonra (Rad, 13/33-35.) Kur'an'ın ilahi vahiy ürünü olduğu vurgulanır. Ardından Allah Resulü'ne hitap edilerek kendisine ve beraberindeki Müslümanlara her türlü eza ve cefayı reva görenlerin mutlaka kötü akıbetle karşılaşacakları bildirilir; onun görevinin tebliğden ibaret olduğu, inkârcılardan hesap sorma işinin ise Allah'a ait olduğu hatırlatılır. Mekke müşriklerinin geçmişteki inkârcı ümmetlerde görüldüğü gibi hezimete uğrama zamanlarının yaklaştığı haber verilir. Sure, Hz. Peygamber'in, risaletini kabul etmeyenlere şöyle söylemesini emreden şu ayetle son bulur: "Benimle sizin aranızda şahit olarak Allah ve kitap bilgisine sahip olan kişiler yeter." (Rad, 13/43.)

Netice olarak vahyin inmeye başlamasından on yıl kadar sonra nazil olduğu anlaşılan Rad suresinde İslam dininin temel inanç konularının yanı sıra ibadet ve ahlaka dair konulara da değinilmekte, inanmayan gruplar akl-ı selime davet edilmektedir. Bunun yanında Hz. Peygamber'e ve ilk Müslümanlara sabır tavsiye edilmekte ve geleceğe ümitle bakmaları istenmektedir. Çünkü her zaman olduğu gibi Hak galip gelecek ve batıl yok olup gidecektir. (Yaşaroğlu, "Ra'd Suresi", TDV İslam Ansiklopedisi, 34/384.) ■



SILA

Bir zamanlar demeyeceğim, cümleye öyle başlarsam o “bir zamanlar” da sıla anlamını kazanıyor. Öyle ya insan yaşadığı zamanı da yurt tutuyor ve özleyor. Yurt ve özlem sılaya dair çünkü. Bir yurdunuz vardır, ondan ayrı kalırsanız özlersiniz. O yurdun adı sıladır. Onun için insanın çocukluğu en çok “sıla” olarak isimlendirilmeyi hak eder.

“Yârimden ayrılan yiğit/ Sılasına döner gelir” diyor Karacaoğlan, “Bir Yiğit Gurbete Gitse” diye bilinen şiirinde. Şiirimizde, türkülerimizde o kadar çok ki sıla teması. Sıla ana ocağımız, doğduğumuz, çocukluğumuzun geçtiği yer. Sıla baba yurdumuz, ayrılmak zorunda kaldığımız ne varsa müşahhas ve mücerret değişmiyor; orası. Evimiz sıla olduğu kadar ayrıldığıımız yârimiz de sıla. Hatta alışkanlıklarımız da sıla.

Sözlükler artık “eski” kaydıyla yer açıyor sayfalarında sıla kelimesine. “Yurtsama” diye bir karşılık da uydurulmuş.

Göçlerle, kentleşmeyle, küreselleşmeyle, hızlanmayla, ulaşım ve erişimin anlık hâle gelmesiyle, görsel iletişimin hâkimiyetiyle sürece sâri olarak sıla kelimesi de aramızdan çekildi. Uzak bir yerde bakımsız mezarlıkta medfun şimdi: Sararmış otların, çalıkların arasında mezar taşı zor okunuyor.

Onun aramızdan çekilmesiyle “melankoli” yerine kullanılan, elbette melankoliden daha çağrışımlı “daüssıla” kelimesi de kayboldu.

Gelenekte 54 farzdan biri olarak görülen, akrabalık ve komşuluk hakları deyince aklımıza gelen sıla-ı rahim kavramı da çekildi gitti aramızdan. Akrabalarımızla soğuduk, komşularımızı tanımıyoruz.

Şairin dediği gibi “sılada sılasız” kaldık.

Siz yine de Sivastopol türküsünü dinlerken sılanın koskoca bir vatan olduğunu hatırlayın ve o vatana dair özlemeye değer her şeyin sıla kelimesinin bahçelerinde sessiz sedasız boy attığını aklınızdan çıkarmayın.

Aklımız da bedenimiz de sılaya dâhil çünkü.

LETAFET SANATI *Tezhip*

Malumdur ki İslam, beşeriyetin ruhunu incelten bir tesire sahiptir. Yaratılmışlara karşı hassasiyetle yaklaşma nezaketini zerkeder insanın karakterine. Fıtratın sesini hatırlatır zihinlere. Yaratılanı Yaratıcıdan ötürü sevmeyi ve değer vermeyi salık verir daima. İslam'dan nebean eden tezhip sanatı da bu açıdan çok büyük bir kıymet arz eder. Zira ruhun kemale erişmesinde öyle etkin bir rol oynar ki âdeta ahlaki erdemlerin sırrını fısıldar yüreklerle. Görsel bir öğüt, nasihat mahiyetinde terbiye eder ruhları.

Geleneksel İslam sanatlarının ortaya çıkışında en büyük etken, hayata Kur'an ve sünnet perspektifinden bakmak ve bu minval üzere hareket etmek olmuştur şüphesiz. Kalplere inşirahı fısıldayan, adı ile müsemma sure-i şerif en tesirli bir terapi yöntemini beşeriyete hediye getirir Rahman'ın katından: "Boş kaldın mı hemen başka işe koyul ve yalnız Rabbinne yönel." (İnşirah, 94/7-8.) Bu ilahi emir, fıtratın sahibinin, ruh sağlığına en muvafık reçetesidir.

Her sanatta olduğu gibi tezhip de sanatçının tasavvur derinliği ile yoğrulup harmanlandığında derin anlamlar kazanır. Müzehhip, motifi alıp hissiyatıyla yeniden şekillendirir ve ruh dünyasını resmeden bu şahe-

ser, temaşa ehline sanatçının inancının ve ruhi kemalatının ipuçlarını verir.

Tezhip; Arapça "zehebe" yani altın manasına gelen kelimeden türetilmiş altınlama anlamında kullanılan, kitap sanatlarının önemli bir dalı olarak karşımıza çıkar. Başlangıcı Orta Asya'da Uygur Türklerine dayanan tezhip, zamanla olgunlaşarak günümüzdeki adına ve formuna kavuşmuştur. ("Tezhip" md., TDV İslam Ansiklopedisi c.41, s.61-65.)

Kur'an-ı Kerim'in ayetleri, hadisler, sure başlıkları, hilye-i şerifler gibi gönül tahtına oturmuş, kıymet atfedilen mukaddesata hürmet göstermenin nişanesidir. Keza padişah fermanları, el yazması kitaplar, serlevha, fasıl başı gibi önem arz eden tüm eserler tezhiple ziynetlendirilmiştir. Kıymet bilir hassas yüreklerin, kadirşinaslığının en latif örneğidir. Kıymetlisini, gücü ve imkânı nispetinde, bütün maharetini sergileyerek süslemenin adıdır tezhip.

Hz. Peygamber'in (s.a.s.), "Kişinin İslami güzelliklerinden biri de malayani şeyleri terk etmesidir." (Tirmizi, Zühd, 11.) buyruğu da hayat yolculuğunda bir rehber vazifesi üstlenir. Esasında gerçek şudur ki ruhun malayaniyatla dinlenmesi asla mümkün değildir. İşte tam da bu yüzden ilahi kelimada buyrulduğu üzere, bir işten başka bir işe geçerken bile bir hayırdan

başka bir hayra koşmanın en güzel ve canlı örneği sergilenir geleneksel İslam sanatlarında.

Yine Hz. Ali'nin, "Şu gönülleri zaman zaman dinlendirerek kuvvetlendiriniz. Zira bedenlerin yorulduğu gibi gönüller de yorulur." (Süyuti, *El-Camiu's-Sağir fî Hadisi'l- Beşiri'n-Nezir*, c.2, s.21.) nasihatini de ahiret hayatına hazırlanırken zaman zaman kuvvetten düşen ruha, bir takviye sunmanın önemini derk ettirir. Ecdadımız, Kur'an ve sünnet çerçevesinde şekillendirirken hayatlarını, iş değişikliğinin, gönülleri dinlendirmenin malayaniyattan uzak, en faydeli ve zarif şekliyle uygulanmasının muazzam bir örneğini sergiler bu müstesna eserleriyle.

Tezhip, stilize edilmiş, kâinatın süzülen güzellikler ile bezenmiş bir desen, renklerin ahenk ve cümbüşünden öte manalar içerir. Ruhumuza sabrı, azmi, sakinliği ve hilm sahibi olmanın güzelliğini hissettirir. Farklılıkla beraber uyumlu çizimler, ahenk, simetri, sosyal hayat için bile ne dersler ne öğretiler barındırır. Bir bütünü oluşturan, hepsi çok kıymetli parça ve desenler, ne aynısı ne gayrısı motifler, kâinat sergisindeki rengârenk insan ırklarının oluşturduğu kıymetli tablonun bir misal-i musağğarıdır. Ahenk, uyum, sevgi ve samimiyet bu tablonun güzelliğinin sırrıdır, tıpkı insanlık âleminde olduğu gibi.

Tezhip tasavvuf ile de yakın bir ilişki içerisinde. Âdeta birbirini tamamlayan bir bütünün iki parçası gibidir. Tasavvufla nefsin mertebelerini katedip ve Allah'a ulaşmayı hedeflerken bir kul, ruha yansıyan feyzin aksisi, helezonlar şeklinde düşer sanatın üzerine. Pençler, kana-çiçeler, gonca güller, laleler, karanfiller insanın ruhunda açan çiçeklerin tercümanı olur, serilir temaşa ehli gözlerin nazarına. Tezhip esnasında, tasavvufi bir bakış açısına sahip olan akıl, hayatını resmederken nasıl bir hassasiyete sahip olması gerektiğini idrak eder.

Tezhip yaparken görseli naif-leştiren en önemli tekniklerden biri olan nüans, yani kâğıt üzerinde kalemin tesirini artırma ve azaltma işlemi nice hakikatler fısıldar ahlakımıza. Hayatın içinde yerine ve zamanına göre bir tavır sergilemeyi nakşeder ruhumuza. Âdeta bazen, celaliyle hakkı diri tutan Hz. Ömer gibi lütuf sahibi bazen ise Hz. Ebubekir gibi hilm sahibi olabilmeyi ders verir tezhip.

Sabrın, nahifliğin, özenin ve inceliğin muallimi olur. Ruhumuz, dünyanın yorucu koşuşturmalarının arasında bir mola, bir teneffüs bulur. Hızlı adımlarla yürürken hayatın yollarında, durup geride bıraktığı kendini tekrar bulma şansına kavuşur. Hız çağında yaşayan beşeriye- tin, yorulan ruhunu dinlendirmesinin, dinginliğe kavuşma, ilahi feyiz ve ilhamlara açık hale gelebilmesinin kapısını aralar. Azmin notalarıyla bestelenmiş fevkalade bir musiki gibi görenlerin içine işler motifler. Sadelikle dokunmuş sanat, muazzam bir ihtişam sergiler.

Nakkaş Baba, Şah Kulu, Ali Üsküdarı, Kara Memi ve daha nice sanat erleri asırlara bir davetiye gönderir. Altın varaklı şaheserler, büyülü bir cazibe ile çekerler kendilerine. Yüzyıllardır göz nuruyla ince ince işlenen motifler, görenleri hayran bırakır. Temaşa ehline sunduğu bir katre misal güzel-

lik bile, bu denli hayrete düşürürken izleyenleri tezhip der- yasında, sanatın inceliklerine vakıf olmak, engin sularında kulaç atmakla mümkündür ancak. Niyazımız odur ki ec- dad yadigârı geleneksel tezhip sanatımız, ehli ile vuslata erişsin. Asırların kucağında nesil- lere yetişsin. ■



**FİLİSTİNİN
YİĞİT ŞAİRİ**

Nizar Kabbani

| Ahmet Mahmut ŞEN

“Ey Kudüs,
Ey hüzünler şehri!
Ey gözlerinden kocaman yaşlar akan,
Kim durduracak düşmanları üzerine
çullanan?
Kim silecek kanları duvarlarından?”

Nizar Kabbani, *Ey Kudüs*

Islam dünyasının kabuk bağlamayan yarası Filistin... Yüzyıllardan beri onlarca peygamberin doğduğu, yaşadığı ve uğradığı bu coğrafya, modern insanın dinî tercihlerinin ötesinde vicdani bir imtihanı hâline gelmiştir. Filistin davası, sadece Müslümanların değil, haklı davasında mücadele eden ve özgür yaşayan her insanın şahsi davasına dönüşmüştür. Hiçbir şeyin gizli kalmadığı günümüzde, aşıkârlığın da kâr etmediğini maalesef idrak ettik. Tüm insanlığın gözünün önünde yaşanan soykırıma karşı zulmün yanında yer alan devletler, ikircikli tavırlarıyla Filistin dayanışma konferanslarında ve toplantılarında yer almaya devam ediyorlar. Bu, bir kurbanı öldürüp cenazesinde yas tutmak gibi.

Filistin direnişinde kalemiyle yer alanlar, kitleleri harekete geçirecek mefkûreyi aşıl原因anlar tarih boyunca hep var olmuş ve var olmaya da devam edecektir. Şiirleriyle Filistin'i ve Kudüs'ü müdafaa eden, şair Nizar Kabbani de bunlardan biridir.

Nizar Kabbani kimdir?

Nizar Kabbani, 21 Mart 1923 tarihinde kadim şehir Şam'da, Suriyeli bir babanın ve Türk asıllı bir annenin çocuğu olarak dünyaya gelir. Tarihî Emevi Camii'nin yakınında, iç avlusu eyvanlı bir evde çocukluğunu geçirir. Fıskiyeli bir havuzun çıkardığı su seslerinin ve yasemin çiçeklerinin olduğu bir bahçede büyür. Böyle bir ortam Kabbani'nin ruhundaki sanat kabiliyetinin inkişafına katkı sağlar. Küçüklüğünden itibaren resim ve müzikle uğraşır.

İlkokul ve lise tedrisatından sonra Şam Üniversitesinde hukuk tahsilini tamamlar. Mezuniyetinden sonra iş hayatına atılan Kabbani, Suriye devleti namına İstanbul, Madrid, Pekin, Londra, Beyrut ve Kahire gibi yabancı misyonlarda kâtiplikten büyükelçiliğe kadar farklı kadrolarda resmî görevlerde bulunur. 1966'da yazdığı siyasi bir şiir sebebiyle hakkında soruşturma açılır. Kabbani, bu siyasi sulta karşısında, "Gerçek hükümler sahibi, şairdir." der. Emekliye ayrılarak Lübnan'ın başkenti Beyrut'a yerleşir. Burada kendi adı ile yayınevi kurar ve kendisini tamamen şiir ve edebî faaliyetlere hasreder.

Gönlü meyus olanın kalemi keskin olur

Nizar Kabbani, hayatında dönüm noktası olan ve şiir tekâmülüne de etki eden üç büyük acıyla yüzleşir. Henüz 15 yaşında iken kendisinden 10 yaş büyük ablası Visal, sevmediği bir adamla evlendirilmeye çalışıldığı için intihar eder. Bu hadise, ruhunda derin iz bırakır. Şiirlerinden birçoğunu, ablasının trajik vefatından sonra duyduğu üzüntü nedeniyle kaleme alır. Bu olaydan sonra ablasının acısına katlanamayan annesi de kısa bir süre sonra vefat eder.

Kuzeni Zehra Hanım'la evli olan Kabbani'nin iki çocuğu dünyaya gelir. Maalesef bu evliliği 1952'de sona erer. İlk evladı Tevfik, Kahire Üniversitesinde 25 yaşında tıp okuyan bir gençtir. Tevfik'in 1973'te kalp krizi sonucu vefatı, kendisi için ikinci yıkım olur. Oğlunun öldüğü sırada Londra'da görevde bulunan Kabbani, oğlunun ardından uzun bir mersiye yazar. Babasının adını verdiği oğlunun acısı, hayatının sonuna dek unutamayacağı bir keder olarak kalır.



Eserleriyle sivil bir inisiyatif olarak fildişi kulelerinden değil, hayatın ta içinden, en ön saflardan toplumun haykırışını dile getirir.

Ancak diğerk büyük bir acıyı bundan yaklaşık 8 yıl sonra yaşayacaktır. Oğlunu kaybettiğı yıl Irak'ın başkenti Bağdat'ta düzenlenen bir programda tanıştığı Irak asıllı Belkis Hanım ile bir müddet sonra evlenir. Bu esnada Beyrut'a yerleşmiş ve kendi adıyla bir yayınevi açmış olan Kabbani, ailesiyle birlikte burada yaşamaya devam eder. Bu evlilikten de iki çocuğı olur. "Babil kraliçelerinin en güzeli" diye nitelendirdiğı eşi Belkis Hanım, Lübnan iç savaşının zirve yaptığı bir dönemde 15 Aralık 1981 günü, Beyrut'taki Irak Büyükelçiliğine düzenlenen bombalı saldırıda hayatını kaybeder. Hayatında büyük bir yıkım daha yaşayan Kabbani, Beyrut'ta yaşamaya dayanamayıp Londra'ya göç eder. Tüm bu yaşanan elim hadiseler şiirine de yansır. Mersiye ve ağıt tarzında şiirler yazmasına vesile olur.

Tarihler 30 Nisan 1998'i gösterdiğinde Londra'da 15 yıldır yaşadığı apartman dairesinde 75 yaşında iken tek başına hayata gözlerini yumar. Naaşı, vasiyeti üzerine Şam'a getirilerek aile mezarlığına defnedilir.

Kabbani ve şiir

Kabbani'nin çocukluk yıllarında Suriye, Fransız mandasındadır. Babası, Fransız ihtilaline karşı düzenlenen ayaklanmaları maddi ve manevi destekler. Böyle bir ortamda büyüyen Nizar Kabbani, politik açıdan babasından, edebi açıdan ise modern Suriye tiyatrosunun kurucusu olarak isimlendirilen oyun yazarı ve bestekâr amcası Ebu Halil Kabbani'den etkilenir.



Nizar Kabbani, şiirlerinde Filistin davasından asla vazgeçilmemesini ve direnmeye devam edilmesini öğütler. Birçok şiirinde Filistin halkının bir gün topraklarında özgürce yaşayacaklarını dile getirir.

Öğrencilik yıllarında Roma'ya düzenlenen bir gezide, gemi güvertesinde denizi seyre dalar. Dalgaların arasında âdeta raks eden yunuslar, Kabbani'nin ilk şiir mısralarını mırıldanmasına vesile olur. Erken yaşlarda başlayan şiir kabiliyeti yadsınamaz bir şekilde kendisiyle büyüme-ye devam eder.

İlk şiir kitabını, üniversitede öğrenci iken 1944 yılında *Kalet li es-Semra (Esmer Kız Bana Dedi ki)* ismi ile yayımlar. Modernist bir dille yazdığı şiirleri ilk yıllarda geleneksel Arap şiirine bir başkaldırı olarak değerlendirilir. Gençlik yıllarından orta yaşının başlangıcına kadar ilk dört divanını gazel tarzında yazar. Kendisini "aşk şairi" olarak nitelendirir. Kabbani, aşk konulu şiirleri için "Arap âleminde aşk zincirlenmiştir ve mahpustur. Ben de onu kurtarmaya geldim." der.

1954'te Suriye'deki resmî görevini devam ettirirken Arap toplumlarının en büyük sıkıntısı olan ataleti dile getirdiğı ve yaşanan hezimetleri eleştirdiğı ünlü şiiri "Hubz, Haşış ve Kamber" (Ekmek, Haşhaş ve Ay), hükûmetle arasının açılmasına sebep olur.

Kabbani ve Filistin

Filistin'de yaşanan olumsuz gelişmeleri, Arap dünyasının entelektüelleri de gündemlerine alırlar. Birçok edebiyatçı, yazar ve şair, Filistin halkının yaşadığı ve yaşanması muhtemel musibetlere karşı Arapların ve İslam ülkelerinin dikkatini çekmeye çalışır. Bunlardan biri de Nizar Kabbani'dir. Şiirlerinde Filistin temasına sık sık rastlanır. Zira şair, yaşadığı

ortama ve çevreye bigâne kalamaz.

Bölgede huzursuzluğun ayyuka çıktığı 60'lı yıllarda kaleme aldığı "el-Hubb ve'l-Bitru'l" (Aşk ve Petrol) adlı şiiri ile Filistin davasına duyarsız kalan coğrafyadaki ülke liderlerini eleştirir. Son yüzyılda ülkelerin uğruna savaştığı, sömürüldüğü ya da semirdiği petrolü merkeze alan şair, Batılı ülkelerde zevk ve sefa süren Arap ülkelerinin yöneticilerini hedefe koyar:

Ey petrol prensi!

Kudüs kanında boğulmuş,

*Oysa sen arzularının
düşkünsün,*

*Uyuyorsun, yaşanan trajedi
sanki senin trajedin değil..*

5 Haziran 1967'de başlayan "Altı Gün Savaşı" diye de anılan Arap-İsrail savaşı patlak verir. İsrail, Arap ülkeleri ile savaşa girer. Mısır, Suriye, Ürdün, Irak, Suudi Arabistan, Filistin ve Lübnan; Batılı ülkelerin desteğini alan İsrail karşısında mağlup olur. Bu hezimetten sonra Kabbani, daha politik şiirler yazmaya başlar. Hatta bu kaybın öfkesiyle "Hevamiş ala defteri'n-nekse" (Yenilgi Defterine Dipnotlar) şiirini yazar.

Filistin davası ve Kudüs hakkında yazdığı "Ya Kudsu" (Ey Kudüs) şiiri en meşhur şiirlerindendir:

Ey Kudüs! Ey dinlerin incisi!

Ey nebilerin çıktığı şehir,

Ey yer ile göğü birleştiren şehir,

*Ey resullerin uğradığı gölgelik
vaha.*

Şiirlerinde karamsarlığa kapılmadan güzel günlerin gelece-

ğini, hüznün ve ızdırapla yoğrulmuş Filistin topraklarının yeniden huzurun diyarı olacağını telkin eder:

*Yarın, yarın çiçek açacak
limon,*

*Coşacak yeşil sümbüller ve
zeytin,*

Gülecek gözler,

Geri dönecek göçmen

güvercinler,

Tertemiz gökyüzüne,

Geri dönecek oynayarak

çocuklar,

Kavuşacak babalar oğullarına,

Senin çiçekli tepelerinde,

Ey memleketim!

Ey barışın ve zeytinin diyarı!

Şiirleriyle direnişe destek verirken (günümüzde de yaşandığı gibi) terörizme destek verdiği iddiasıyla suçlanmaya çalışılır. Bu suçlamalara karşı, "Ene mea'l-İrhab" (Terörle ben) şiiriyle yanıt verir:

Terörist olmakla suçlanıyoruz,

Bir vatan kalıntısı hakkında

yazdığımızda..

Parçalanmış, sökülmüş,

yıpranmış,

Cenazesi lime lime saçılmış,

Adresini arayan bir vatan için.

Şair, şiirin devamında gerçekleştirilen bu işgalin önüne geçecek tüm direniş hareketlerini desteklediğini ve bu grupların, işgalciler tarafından bir terör hareketi olarak değerlendirilse de onların yanında olduğunu vurgular:

Ben terörden yanayım,

Eğer hür kılacaksa halkı,

Zulüm ve eziyetten,

*İnsanı kurtaracaksa insanın
vahşetinden.*

Eğer döndürecekse geri,

limonu, zeytini ve saka

kuşunu,

Lübnan'ın güneyine.

Eğer döndürecekse geri,

gülüşü Golan'a.

Kabbani'nin şiirlerinde Filistin direnişine birçok destek detayı görmek mümkündür. Filistinli çocuklar için yazmış olduğu "Atfalul-Hicare" (Taşın Çocukları) şiiri üçlemesiyle zulme taş atan çocuklara destek verir. Dünyanın dikkatini Filistin meselesine çekmelerinden övgüyle bahseder:

Hayran bıraktılar dünyayı,

*Yoktu ellerinde taştan başka
bir şey,*

*Kandiller gibi ışık saçtılar ve
geldiler müjdeci gibi,*

*Direndiler, patlatıldılar ve şehit
düştüler.*

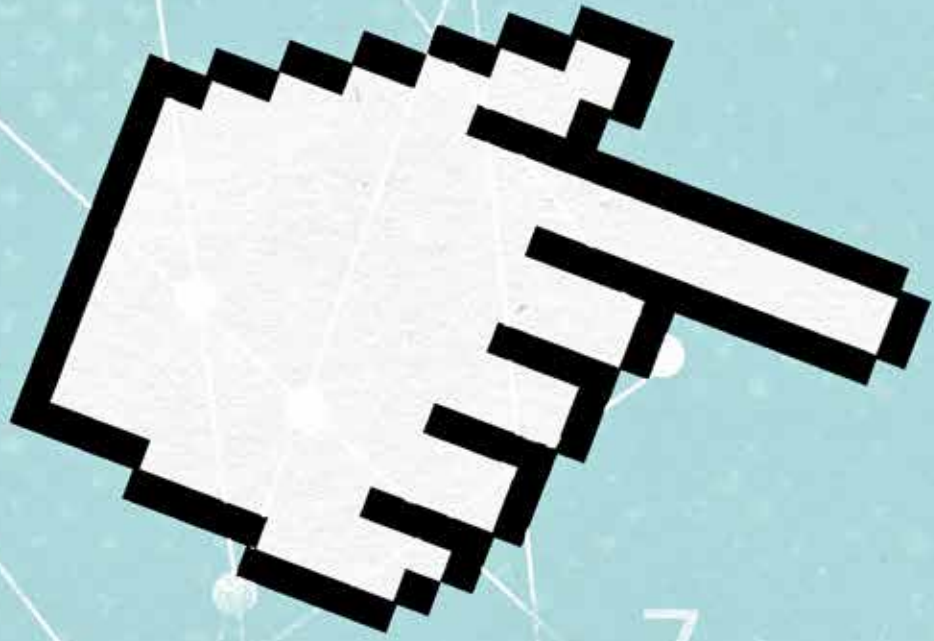
Nizar Kabbani, şiirlerinde Filistin davasından asla vazgeçilmemesini ve direnmeye devam edilmesini öğütler. Birçok şiirinde Filistin halkının bir gün topraklarında özgürce yaşayacaklarını dile getirir.

75 yıllık acılarla harman olmuş ömrüne, 41 şiir divanında 500'den fazla şiir sığdıran Nizar Kabbani'ye, "Şiir Cumhuriyetinin Başkanı" lakabı verilir. Şiirlerinin onlarca dile tercüme edilmesi, insanlığın vicdanında karşılık bulduğunun kanıtıdır. Eserleriyle sivil bir inisiyatif olarak fildişi kulelerinden değil, hayatın ta içinden, en ön saflardan toplumun haykırışını dile getirir.

Bestelenen yirmiden fazla şiiri, Feyruz'dan Ümmü Gülsüm'e kadar birçok ünlü şarkıcı tarafından yıllardır terennüm edilir. ■

POPÜLER KÜLTÜR NEYİMİZ OLUR?

| Mehmet KAHRAMAN





Hayatımızı yönlendiren, tercihlerimizi belirleyen nedir diye sorduğumuzda hangi cevapları alırız? Söylemeye çekindiğimiz ama bütünüyle bizi kuşatan bir atmosferin içindeyiz. Yaşantımızdan kararlarımıza kadar her şey popüler kültür tarafından şekilleniyor ve bizler de bilinçli bilinçsiz buna uygun hareket etmeye başlıyoruz.

Kültür endüstrisi iletişim araçlarından sanata kadar her alanı kapitalist sistemin çıkarlarına hizmet edecek şekilde dizayn etmiştir. İnsanın psikolojik gerçekliğini göz önüne alarak onlara kendilerini iyi hissettirecek hikâyeler satarak pazar paylarını artırır. Televizyon dizileri, sosyal medya, sanat ve edebiyatla kişilerin karar verme süreçleri yönlendirilmektedir. Kullanılan bu yöntemler popüler kültürün taşıyıcısı konumundadır.

Popüler kültürün hayatımıza etkilerini anlayabilmek için öncelikle tanımlara bakmamız lazım. Kültür nedir? Kültür ile popüler kültür nerede birbirinden ayrılır? Tanımlar maruz kalınan gerçeği daha iyi ifade etmektedir.

Kültür, toplumsal gelişim sürecinde oluşturulan bütün maddi ve manevi değerleri sonraki nesillere aktarmada kullanılan, insanın toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü olarak tanımlanır sözlükte. Hayatımızı çevreleyen, yaşam biçimimizi şekillendiren her şey kültürün bir parçasıdır. Balık için su neyse insan için de

kültür odur. Farkında olmasak bile bir kültürün içinde var oluruz. Toplumsal kimliği oluşturan unsurlar, onun yansımalarıdır. Bu nedenle her toplumun kendi kültürü vardır; Türk kültürü, Japon kültürü, Avrupa kültürü gibi... Kültürler toplumların ortak değerleridir. Aidiyet oluştururlar ve insanları bir arada tutmaya yararlar. Din, dil, müzik, edebiyat, yemek, kıyafet, kısacası bizi biz yapan ne varsa kültürün dokularıdır. Bunları kaybettiğimizde ortada bizi birbirimize bağlayacak, çimento vazifesi görecek unsurları da kaybetmiş oluruz.

İnsan sosyal bir varlıktır, birbirine ihtiyaç duyar. Varlığını sürdürmesi karakteristik özelliklerine bağlıdır. Kültür ise karakteri inşa eder, özellikle toplumsal karakteri. Gelenekle, miras yoluyla geçmişten aldıklarımızı gelecek nesillere taşırız. Bu taşıma akamete uğradığında başka bir kültürün egemenliği altına girmek kaçınılmazdır. Çünkü kâinat boşluk kabul etmez. Bizim dolduramadığımızı bir başkası doldurur. Ve bu doldurma işlemi öylesine bir şekilde işler ki farkına bile varamayız, onun bize ait değerler olduğunu zannederiz. Oysa kopuşun işaretleridir onlar. Kendi kültüründen uzaklaşırken egemen kültürün etkisi altına girerek başka bir hayatı yaşamaya başlarız. Bu nedenle popüler kültüre karşı dikkatli olmak gerekir.

Peki, popüler kültür nedir?

Popüler kültür, tüketim amacıyla ortaya çıkan, genel beğeniye uygun olarak üretilen ve bir dönem etkisi olan geçici a-

raçlardır. Popüler kültürde amaç insan veya toplum değil, kapitalist sistemin çıkarlarına hizmet eden tüketimdir. Bireye daha fazla tüketmesi için olanaklar sunulur. Gerekli değilse ihtiyaç hissettirilir. Tükettikçe mutlu olacağı izlenimi verilir. Hep fazlası arzu ettirilir. Öyle ki onu elde edebilmesi özgürlükle eşitlenir. “Özgürlük, hiçbir zaman verili değildir.” der Adorno ve ekler: “Her zaman tehdit altındadır. Mutlak belirlilik, her defasında da özgürlük yoksunluğudur.” Kişi tüketemediğinde huzursuzluk hissi ne kapılır. Yaşama özgürlüğü elinden alınmış gibidir. Tatminsizlik zamanla isyankârlığa evrilir. Sanki varlığı tehlike altındadır. Bu tehlike toplum nezdinde kabul edilmeme, varlığının onaylanmasıyla eş değer görülür. İyi yaşadığını, standartların üstünde bir hayatı olduğunu göstermek ister. Herbert Marcuse bu hususta şöyle söyler: “Düşünce ve anlatım özgürlükleri, var olan işleyiş biçimleriyle bireylerin gereksinimlerini her gün biraz daha karşılar gibi görünen bir toplumda, temel eleştirici işlevlerinden uzaklaşmaktadır. Bireye tanınan özgürlük alanı, yalnızca kendisine verilen seçenekler arasında bir seçim yapma özgürlüğüne indirgenmektedir.”

Modern dünyada bireyin temel motivasyonu gereksinimlerini karşılama üzerine kurulmuştur. Ne kadar çok eşyaya sahip olduğu, neleri yapabildiği ve bunun neticesinde kendini nasıl hissettiği önemli hâle gelmiştir. Oysa insan madde ve mana bütünlüğünde var olabi-

li. Bu ikilikten birliğe ulaşabilir ancak. Günümüzde sadece maddi ihtiyaçlar ön plana çıkmıştır. Marcuse’n söylediği şekliyle bireye tanınan özgürlük alanı seçenekler arasından tercih yapmaktır. Burada dikkat edilmesi gereken husus, aslında seçim yapan da kendisi değildir çünkü karar anı bir şekilde manipüle edilmektedir. Kararı kendimiz verdiğimizizi zannederiz lakin kullanışlı reklam teknikleriyle düşüncelerimiz değiştirilmiş, bilincimiz engellenmiştir.

Ciddi anlamda sorgulanmadığında basit istekler gibi görünen, canım istedi, nefsim hâkim olamadım şeklinde hafifletici bahanelerle kendimizi haklı çıkarmak mümkündür. Bir defadan bir şey olmaz da diyebiliriz. Veya kaçınılmaz buluyor da olabiliriz. Bunların hiçbirini kültür endüstrisine maruz kaldığımız gerçeğini değiştirmez. Masum addettiğimiz bir tüketim bizi tüketmeye başlar. Geçmişle ve dolayısıyla gelenekle bağımız kopar. Önce kıyafetler yenilenir, sonra yemek alışkanlıkları değişir, ardından dil yozlaşır, sonra değerler sistemi sorgulanır duruma gelir, en sonunda bizi oluşturan ve bize ait ne varsa ötelenmeye başlar. Değerler örselendiğinde refleksler yitirilir, kişi tepkisizleşir.

Popüler kültür bunu nasıl yapar?

Popüler kültürün elindeki en büyük güç iletişim araçlarıdır. Diziler, filmler, karakterler aracılığıyla yeni hayatlar sunarlar. Ahlaki olmayanı meşrulaştırdığı gibi absürt olanı kabul edilebilir hale getirirler. İlk

başta karşı çıksak dahi sürekli maruz kalmanın etkisiyle alışkanlık kesbederek normalleştirilir. Hakeza reklamlar nelerin tüketilmesi gerektiğini empoze eden güçlü aygıttır. Burada reklam yüzleri bile rastgele seçilmemiştir. Toplum nezdinde kabul gören, meşhur olmuş kişiler tercih edilerek özenti sağlanmaktadır. Kültür endüstrisi işini şansa bırakmaz, her şeyi kendince organize eder. Hangi kitapları okuyacağınızı, hangi müzikleri dinleyeceğinizi, hangi yemekleri yiyeceğinizi hatta hangi kıyafetleri giyeceğinizi belirler. Kitap fuarlarında yazar olup olmadıklarına bakılmaksızın ekran yüzü olmuş şöhretli kişileri getirmeleri boşuna değildir. Yazar olarak toplum önüne onlar çıkarılır. İnançla, değerlerle ters düşen kişilerin kanaat önderi gösterilmesi tesadüf olamaz. Bu sayede halk vasata, aşağı olana alıştırılmaktadır. Sonra dinlediğimiz müzikler, okuduğumuz kitaplar vasatın inşasında önemli rol oynar. Anlam dışlanmaktadır. Her şey keyif almak, bir süre oyalanmak ve vakit geçirmek için vardır. Düşünmenizi ve kendinizle başbaşa kalmanızı istemezler. Tüket ve yenisine geç. Tüket... Tüket... Hazmetmeden, sorgulamadan, idrak etmeden yenisine geç. Ne söylediği ne anlattığı mühim değil; nicelik lazım bize.

Popülerlik her dönem olmuştur ve olmaya da devam edecektir. Herkesin eğitimi, bilgisi, görgüsü, anlayışı, kavrayışı aynı değildir; toplumun bütününden nitelikli olanı, estetik beğeniye, sanatı öncelemesini bekleyemeyiz. Yaşam için



Popüler kültür, tüketim amacıyla ortaya çıkan, genel beğeniye uygun olarak üretilen ve bir dönem etkisi olan geçici araçlardır. Popüler kültürde amaç insan veya toplum değil, kapitalist sistemin çıkarlarına hizmet eden tüketimdir.

de vasatı yaşayanlar olacaktır ama vasatın toplum genelini etkiliyor olmasına karşı çıkmak gerekir. Biraz durup düşünmezsek bunlar sıradan, normal olan şeyler gibi gelebilir. Herkes yapıyor, ne var bunda diyebiliriz. Çünkü işimize öyle gelmektedir. Bu, kolay yoldur; diğeri zordur, emek ister, sabır ister, irade ister. Hayat bu değil mi? Zor olan, emek isteyen bizi bir yere taşır. Herkesin yapıyor olması onu meşrulaştırmaz. Bizim amacımız kendimiz olarak kalmak, kendi kimliğimizi yaşamak. “Kim bir kavme benzerse onlardandır.” hadisi ne demek istediğimizi çok iyi ifade etmektedir. Taklit aslı ortadan kaldırır. Alışkanlıklar davranışları değiştirerek yeni değerler üretmeye başlar. Her şey kültür endüstrisinin çıkarlarına hizmet etmeye başlar. Kendimiz olarak kalmak istiyorsak kültürün ve geleneğin kodlarını yaşatmamız gerekir.

Şunu unutmayalım: Popüler kültürün amacında hız ve haz vardır. Oysa kültür çok yavaştır ve haz vadetmez. Popülerlik beğeniye oynar lakin kültürün böyle bir derdi yoktur. Popüler olan geçicidir, her dönem değişkenlik gösterir fakat kültür devamlıdır, aynıdır ama her zaman yeniliğini korur. Popüler kültür sayıya, niceliğe bakarken kültür nitelikten taviz vermez. Popüler kültür küreseldir ve birtakım güçler tarafından yönetilir; kültür yereldir, yerele aittir ama evrenseli inşa eder. Popüler kültür tek tiplendirir, kişiliksizlik hâkimdir; kültürde her şey özeldir, kişilik ve kimlik sahibidir. ■



Abdurrahman AKBAŞ
DİB Başkanlık Müşaviri

KUDÜS YOLUNDA TUTUNMAK YA DA TUTULMAK

Her taşı tevhide şahit olan belde, selam yurdu, nübüvvet diyarı ve göklerin kapısı Kudüs. İslam peygamberlerinin tevhid, adalet, hukuk ve merhamet mücadelesine tarih boyunca sahne olan kadim şehir. Müslümanlıkla yoğrulmuş sokaklarıyla İslam'ın izzet ve medeniyetine asırlarca ayna tutan kutlu mekân...

Cenab-ı Hakk'ın çevresini mübarek kıldığı ilk kiblemiz Mescid-i Aksa'yı bağrında barındıran Kudüs, İslam ümmeti için nebiler emaneti bir şehirdir. "Şayet oraya gidemez ve orada namaz kılamazsanız, bari oranın kandillerini aydınlatacak yağ gönderin!" buyuran Hz. Peygamber'in (s.a.s.) teşvikiyle Müslümanlar, Mescid-i Aksa'ya ve ona kucak açan Kudüs'e hizmet etmeyi asırlar boyu büyük bir iştiyakla sürdürmüşlerdir. Kudüs'ün milletimiz nezdinde de özel bir değeri ve anlamı vardır. Yıllara meydan okuyan camileri,

medreseleri, imarethaneleri, hastaneleri, yetimhaneleri, hamam, çarşı ve çeşmeleriyle Kudüs, şanlı tarihimizin eşsiz mirası ve kahraman ecdadımızın aziz yadigârıdır. Başkalarının insafına terkedilemeyecek kadar bizim ve bizden bir şehirdir.

Ne hazindir ki bir asır önce titreyen omuzlarımızdan kayıp da peygamber katillerinin kanlı ellerine düşen bu şehir, düştüğü günden beri huzur ve esenliğe hasret çekmektedir. Kudüs ve onun mübarek çevresi, bugün tam anlamıyla bir vahşete şahit olmaktadır. Azgın ve sapkın bir topluluğun insanı insanlığından utandıracak katliamlarına sahne olmaktadır. Bütün dünyanın gözleri önünde bir millet, açlık, susuzluk, çaresizlik içinde ölüme terkedilmekte; eşi görülmemiş bir soykırıma tabi tutulmaktadır. Hanesi tarumar edilmiş babalar kan ağlamakta; evladını kaybetmiş annelerin figanı gökleri yırtmakta; tüyü bitme-

miş yetimlerin feryadı yürekleri parçalamaktadır.

Filistin'de olup bitenler, yeni medya araçları sayesinde dünyaya daha hızlı yansdığından pek çok insan, bu trajedinin yeni farkına varsa da gerçek şu ki peyderpey işgal edilen Filistin, bu acıyı yüz yıldır yaşamaktadır. Ancak, bugün dünya yeni bir milada tanıklık etmektedir. Babasının şehit olduğu gün doğmuş, annesinin şehadetine şahit olmuş, zulme karşı sapan taşıyla kıyama durmuş izzetli çocukların heybeti, âdetta cihanı titretmektedir. Yeryüzündeki iki milyar Müslümanın sadece iki milyonuna tekabül eden Gazze, İslam'ın izzetiyle bir taraftan küresel terör devletlerine meydan okurken aynı zamanda insanlığa Müslüman asaletini, adaletini, şefkat ve merhametini tanıtmaktadır. İman, sabır ve metanetiyle karanlık dünyanın ufkuna bir güneş gibi doğmaktadır. Samimiyet, istikamet, azim ve dirayetiyle varoluşun ve hayatın



anlamına dair insanlığa yeni bir ufuk açmaktadır. Başta İslam dünyası olmak üzere tüm insanlığın küresel bir örgütlü kötülükten kurtuluş umudu, âdeta Gazzeli yetimlerin damarlarında dolaşmaktadır.

Nitekim Gazze'nin bu onurlu direnişi, Batı'nın hak hukuk, ahlak ve özgürlükler bağlamındaki bütün iddialarının koca bir yalan olduğunu tüm açıklığıyla gözler önüne serdi. İnsanlığa barış ve huzur getirme iddiasıyla ortaya çıkan bütün ideoloji ve politikaların, sadece belli odakların çıkarını korumaktan başka bir anlam ifade etmediğini ortaya koydu. Gazze, gerçekte kimin özgür kimin tutsak olduğunu bütün dünyaya gösterdi. Artık insanlar, güçlünün haklı olmadığını fark etti. Bu, insanlığın geleceği adına elbette ümit vericidir.

Ancak, emperyalist güçlerin söz konusu siyonist vahşeti alenen desteklediği bu topraklarda, dünyadan tecrit edilmiş bir coğrafyada haksızlığa, hırsızlığa, işgale ve zulme karşı tek başına göğüs geren bir avuç Müslüman, buna daha ne kadar direnebilecek? İslam dünyası bu trajediyi ne zaman umursayacak? Bu asil ve izzetli direnişe kim omuz verecek? Ne yapmalı da İslam'a kible olmuş, Müslümanlara istikamet, müminlere izzet, insanlığa sekinet kazandırmış bu mübarek beldeyi yeniden hürriyetine kavuşturup selam yurduna dönüştürmeli? Vicdanına paryalığı yedirememiş her Müslümanın bu sorulara bir cevap aradığı günlerdeyiz.

Zilleti reddeden herkesin Kudüs, Gazze ve Filistin için bir kurtuluş yolu bulma, bu mübarek beldeyi düştüğü yerden kaldırma arzusuyla çırpındığı zamanlardayız.

Ne var ki kendisi tutsak olanların başkalarını özgürleştirme mümkün değildir. Zira Müslümanlara uygulanan bu hayâsızca vahşet karşısında âdeta eli kolu bağlanmış, dili tutulmuş İslam ülkelerinin hâli pürmelali ortada. Ümmet olma şuuru örselenmiş Müslümanların Kudüs'ü kurtaracak mecali yok. Her birimiz farklı bir yola revan olmuş gidiyoruz. Kimimiz Müslümanlara çevrilmiş namluları belki sustururuz düşüncesiyle İslam dünyasının bağrına paslı bir hançer gibi saplanan İsrail'i boykot gayretinde. Kimimiz sudan bahanelerle milyonlarca Müslümanın kanına girmiş bir canavarın suçunu yüzüne vurarak onu yaptığından utandırma derdinde. Kimimiz mahalle camilerimiz cemaate hasretken hangi Müslümanla Mes-cid-i Aksa'yı kurtaracağız karamsarlığıyla pes etme radesinde. Elbette tüm bunlarda hakikatten bir pay var fakat gerçek şu ki acziyete ram olmuş, olup bitenleri seyretmekteyiz. Belki de gökten bir kurtarıcı beklemekteyiz.

Aslında bütün bu manzara-lar, hakikat medeniyetinden ne denli uzaklaşmış olduğumuzun resmidir. Zira Müslümanlar olarak her birimiz, ayrı bir vadide yolunu kaybetmiş yolcular gibiyiz. Bir yandan, "Kudüs bizimdir!" sloganı-

la meydanları inletirken diğer yandan "biz" kavramını ırk, dil, mezhep ve meşrep taassubuna kurban verdiğimiz idrakinden bile yoksun durumdayız. Bir yandan "La ilahe illallah, Muhammed Resulullah" derken tevhidin zorunlu bir sonucu olarak kuşanılması gereken vahdet ve cihat şuurundan mahrum vaziyetteyiz. Bilinçlerimiz yara bere içinde. Böylece zulme karşı kuvvetle mukavemet yerine düşmanlarımızı oturduğumuz yerden sadece dua ile alt edeceğimizi zannediyoruz. Yok! Yok! Yaralı bilinçleri iyileştirmeden iyiliğe ulaşmak mümkün olmayacak.

Bu süreçte bizden bildiğimiz nicelerinin, "Filistin'den, Kudüs'ten, Gazze'den bize ne!" teranelerine şahit olmak ayrı bir acıtıyor yüreklerimizi. Esasen bu, asırlara sâri zihinsel bir işgalin neticesidir. Zihinlerin işgal edilmesi, toprakların, şehirlerin, hanelerin işgal edilmesinden daha vahimdir. Çünkü fiziksel işgale maruz kalanların kalbinde düşmana öfke ve hürriyete özlem büyürken zihinsel işgale düşenlerin yüreğinde kendinden olana nefret, düşmanına teslimiyet kök salmaktadır.

Bütün bu olumsuzluklara rağmen asla ümitsiz değiliz. Gün elbette dönecektir. Yiğit düştüğü yerden kalkacak ve Kudüs, mutlaka aslına rücu edecektir. Ancak, nasıl düştüğünü bilmeyen nasıl kalkacağını da bilemez. Dolayısıyla Kudüs'ü düştüğü yerden kaldırmak için öncelikle onun düşmesine sebep olan zaaflarımızın farkına

varmak ve onlardan kurtulmak gerekmektedir. Zira Kudüs'ü düşüren başkaca düşüşler vardı. Önce rehavet düştü üzerimize, sonra düşmanın gölgesi... Ardından yaftalamalar, dışlamalar, ötekileştirmeler... Fitne ve tefrika ateşiyle tutuşan yüreklerden vahdet şuuru düştü. Kabaran bencillikle örselenen "biz" düştü. Biz düşünce Yemen düştü, Kudüs düştü, Şam düştü. Kırım, Kerkük, Gence, Bosna tam düştü. Sarsılan her yer, ya zulmün pençelerine ya küfrün zindanlarına düştü. Elimizden düşen, aklımızdan, kalbimizden, dilimizden de düştü. Türkistan'dan Endülüs'e uzanan, Yemen'den Balkanlar'a yayılan yekvücut bir coğrafyanın payına hicran düştü. Şimdi her biri yeniden ayağa kalkmak için uzanacak bir el, tutunacak bir dal arıyor.

Hiç şüphesiz o el, üç kıtada altı asır dalgalanan adalet sancağının yegâne varisi olan bu milletin elidir. Diline, rengine, ırkına bakmaksızın her mazluma merhametle uzanan Anadolu'nun elidir. Bu el, titrerken düşürdüklerini yeniden kavrayıp kaldıracak potansiyele sahip son kaledir. Başta Kudüs olmak üzere İslam coğrafyasının hürriyetine giden yol buradan geçmektedir. Bu millet, sadece İslam âlemi için değil, bütün mazlum coğrafyalar için en önemli kaldıraçtır. Bunun için değil miydi tekrar ayağa kalkmasını diye köklerine uzanan damarlarını kurutmaya yeltenmeler. Biliyorlardı ki bu milletin kıyamı, âlem-i İslam'ın kıyamı olacak, mil-



Zihinlerin işgal edilmesi, toprakların, şehirlerin, hanelerin işgal edilmesinden daha vahimdir. Çünkü fiziksel işgale maruz kalanların kalbinde düşmana öfke ve hürriyete özlem büyürken zihinsel işgale düşenlerin yüreğinde kendinden olana nefret, düşmanına teslimiyet kök salmaktadır.



yonlarca Müslüman yeniden vahdetin ve izzetin lezzetine varacak.

Artık uyanmalıyız. Şayet bugün Gazze'de fütursuzca işlenen katliamlar, bizi gafletten uyandırıp kendimize getirmezse bu uyku hepimizi yokluğa mahkûm edecektir. Ayağa kalkıp boy vermek, göklere yükselmek için köklere tutunmak gerekir. Kendi inanç ve medeniyet köklerimize sınıksız tutunmak durumundayız. Bizi biz yapan değerleri kuşanmak, yaşatmak, güçlendirmek ve geleceğe taşımak için var gücümüzle çalışmak zorundayız. Bizi köklerimizden koparan, değerlerimizden uzaklaştıran, kendimize yabancılaştıran her türlü fitne ve tuzağa karşı basiretle, ferasetle hareket etmek mecburiyetindeyiz.

Bugün bize, bütün farklılıklarımızı zenginliğimiz sayarak bir olmak düşer. Alt aidiyetlerimizi vahdet harcıyla karıştırmak düşer. Bizi ayrıştıran, yoran, parçalayan, kardeşliğimize kasteden her sözden, her bakıştan ve her duruştan sakınıp gür olmak düşer. Bunu başarabilirsek yaklaşık bir asırdır her dem yeniden doğrulmak için çırpınıp duran Kudüs, Gazze ve bütün mazlum coğrafyalar, o zaman gerçek bir hürriyete kavuşacaktır. Uğrunda verilen bu asil mücadele, yolunda dökülen bunca acı ve gözyaşı, anlamını o zaman bulacaktır.

Kudüs elbet bizimdir. Biz kendimize geldiğimizde o da gelecektir. ■

MEKKE'NİN FETHİ

Alparslan AKÇA

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed Mustafa'nın (s.a.s.)

baba ocağı, dünyayı teşriflerinin hanesi, çocukluk ve gençlik yıllarının ve peygamberliğin ilk emrinin şahidi Mekke...

Allah'a yönelmek gayesiyle inşa edilen ilk mabet, yeryüzünün en faziletli binası Kâbe de bu şehirde, Mekke'de bulunuyordu.

Fakat Allah'ın şanını yüceltmenin nişanesi olan bu kutsal yapı artık Kureyşli müşriklerin elindeydi ve ne hazindir ki asıl yapılış amacının aksine içerisi putlarla doluydu.

Mekkeli müşriklerin zulmüne daha fazla dayanamayan Müslümanlar, Hz. Peygamber'in öncülüğünde Mekke'den Medine'ye hicret etmiş, böylece

**Peygamber Efendimiz (s.a.s),
"Allah katında yeryüzünün
en hayırlı yeri" olarak nitelediği
beldeyi terk etmek
zorunda kalmıştı.**

Hicretin sekizinci yılıydı, İslam'ın nuru yayılmaya devam ediyordu. Bölgede büyük bir söz hakkı elde eden

**Müslümanlar, Mekkeli müşriklerle de
bir antlaşma yapmıştı:
Hudeybiye Barış Antlaşması.
Buna göre on sene boyunca taraflar
birbiriyle savaşmayacak ve
her iki taraf da bu anlaşmayı
bozacak davranışlardan
uzak duracaktı.**

Hudeybiye sulhunun da etkisiyle İslam'ı seçenlerin sayısı artıyor, Müslümanların kuvveti katlanıyordu. İslam'ın bütün Arabistan'a yayılmasından rahatsız olan müşrikler, sulh maddelerini ihlal etmeye başladılar.

Müşriklerin bardağı taşırın hareketi, kendilerine bağlı bulunan Benî Bekr kabilesini kıskırtarak Müslüman Huzaa kabilesine saldırtmaları, aynı zamanda fetih ateşini yakan ilk kıvılcım oldu. Huzaalılar bu baskına namazda yakalanmış, birçoğu secde ve kıyamda iken katledilerek şehit edilmişti.

Hız. Peygamber, müşriklere bir ulti­matom vererek şehit edilen Huzaalıların kan bedelini ödemeleri veya Benî Bekr kabilesiyle ittifaklarını boz­maları gerektiğini, aksi hâlde anlaşmayı bozdukları için kendileriyle savaşacaklarını bildirdi. Müşrikler önce yaptıklarını inkâr edip bu teklifi reddettilerse de sonra çok korkup pişman oldular.

Hız. Peygamber'e elçiler göndererek ihlal ettikleri anlaşmayı yenilemek istediklerini ilettiler. Fakat ok yaydan çıkmış, fethin zahiri yolu açılmıştı.

31 Aralık 629'da Medine'de savaş hazırlıkları başladı. Bütün hazırlıklar gizlilik içerisinde yürütülüyordu. Bazı kabileler Medine'ye çağrıldıysa da asıl kuvveti düşmana belli etmemek için bazı kabileler orduya yolda katıldı.

Hız. Peygamber'in emriyle toplanan İslam ordusu, yol boyunca on bini buldu.

Mekke önüne gelen ihtişamlı İslam ordusunu karşısında gören müşrikler, büyük korku ve panik yaşadılar. Elçi olarak gönderilen Ebu Süfyan'a, Hız. Peygamber'in amcası Hız. Abbas ordunun geçit resmini izletti ve ona bu gördüğünün kuru bir saltanat değil nübüvvet ordusu olduğunu söyledi.

Ebu Süfyan ve beraberindeki heyet, İslam'ı kabul ederek Mekke'ye döndü, Kureyşlilere de Müslüman olarak teslim olmaları çağrısında bulundu.

11 Ocak 630'da Müslümanlar, dört bir yandan ve aynı anda Mekke'ye girdiler.

Mecbur kalmadıkça kan dökmeyen, kaçanları takip etmeyen, yaralanan ve teslim olmayanların canını emniyete alan bir orduyla...

Çıkarıldığı yurduna selamete dönen Sevgili Peygamberimiz, büyük bir ordunun başkumandanı edasıyla Mekke'ye girdi. Hamdüsena­lar ederek Mescid-i Haram'a giden Hız. Peygamber, Hacer-i Esved'i selamlayarak öptü ve Kâbe'yi tavaf etti. Kâbe'de ilk hutbeyi okuyup Müslümanlara namaz kıldırdı. Beytullah'ın çevresi ve içerisi putlardan arındırılarak manevi fetih de tamamlandı.

Mekke'nin fethiyle birlikte cahiliye devri sona ermiş, İslamiyet'in Arap Yarımadası'nda yayılması hızlanmış, böylece hem insanlık hem İslam tarihinin en önemli **kırılma noktası** da gerçekleşmiş oldu.



Allah kötülüğü emreder mi? Allah'tan başka yaratıcı olmadığını ve her şeyi O'nun yarattığını söylüyorsunuz. O zaman kötülüğü de Allah yaratmış olmuyor mu? Eğer Allah yaratıyorsa bunlara rıza mı gösteriyor?

Kurguyu böyle yaparsanız Allah'ın kötülüğü emrettiği veya rıza gösterdiği gibi bir sonuç çıkar. Hâlbuki burada, "Kötülük ve kötü nedir? Allah'ın emri ne anlama gelir? Rızasından ne anlamalıyız?" gibi soruları sormadan, doğrudan bu kurgu üzerinden cevap vermeye kalkışmak olayı bir taraftan tutmak ve eksik cevaplamak olur.

Peki, buradaki eksik ne?

Eksik, benim sorduğum soruların bulunmamasıdır. Zaten inanç ilkeleri konusundaki yanlış anlamaların çoğu, eksik veya örtük soru sormaktan kaynaklanmaktadır. Cevap veren kişi de sorudaki eksikliği veya gizlenen kısmı görmezse cevap yetersiz kalır, hatta yanlış anlamayı pekiştirir.

Öyleyse önce kötülüğü ele almamız gerekiyor.

Evet. Önce kötülüğün ne olduğunun tespit edilmesi gerekir. Mutlak kötülük, insan iradesinin sonucunda ortaya çıkan iradi veya ahlaki kötülüktür. Diğer kötülükler görecelidir. Örneğin bir vahşi hayvanın avını yakalayıp öldürmesi ve yemesi, öldürülen bakımından kötü, yiyen bakımından iyidir. Daha da önemlisi hiçbir olgu ve olay tek başına kötü sayılmaz. Kişinin niyeti ve kastına göre değer kazanır. Örneğin; "bıçakla kesmek" tek başına düşünüldüğünde kötü veya iyi olarak nitelendirilemez. "Bıçakla kesme" eylemini bir cerraha nispet ettiğimizde iyidir, bir katile nispet ettiğimizde kötüdür. Demek ki nispetler belirleyicidir. Çünkü iki olayda da bıçakla bir insanın yerini kesme eylemi bulunmaktadır. Burada cerrahın niyeti insanı iyileştirmek veya vücudunu zararlı şeylerden ayıklamak iken katilin kastı kin ve nefret duydu-

ğu bir kişiyi öldürmektir. Bakıldığında katili ve kesici maddeyi yaratan Allah'tır. Katil olan kişi kesici maddeyle bir insanı yaradı ve ölümüne sebep olduysa bunun sorumlusu Allah'tır, diyebilir miyiz?

İyi ama siz "Katilin fiilini de Allah yarattı." diyorsunuz.

Doğrudur ve gerçek olan budur. Çünkü eğer katilin fiilini kendisi yaratmış olsa onu tersine çevirme yani hiç yaratılmamış hâle getirme imkânının olması gerekir. Hâlbuki katil öldürme fiilini yaptıktan sonra pişman da olsa artık geriye dönememektedir. Hâlbuki niyet ve kasıt aşamasında insan vazgeçebilir ve niyetini değiştirebilir, fiile dönüştüğünde ise iradesinden ve elinden çıkar. Bu da gösteriyor ki fiilin meydana gelmesinde insanın niyeti ve kastı dışında bir etkisi yoktur. Zaten katil, fiilden değil fiili işleme niyeti ve kastından dolayı suçlanır. Buradaki fiil nedir? İnsanın bir yerini kesmektir. Eğer bu fiil suç olsa ameliyat yapan cerrah da aynı suçu işlemiş sayılmalıdır. Nitekim yanlışlıkla öldürmelerde kasıt olmadığı için öldüren, katil sayılmaz. Tekrar söylemek gerekirse burada kötü olan fiilin kendisi değil, fiili işleme niyeti ve kastıdır. İnsan, işte bu niyet ve kastından dolayı sorumludur. Zaten bir fiili iyi ve kötü yapan da irade, niyet ve kasıttır.

O zaman Allah'ı niye sorumlu tutuyorlar?

Dikkat ederseniz genelde Allah'ı sorumlu tutanlar, mağdurlar değil de kötülük yapanlar, katiller ve zalimlerdir. Üzerlerinden suç atmak için veya bir bahaneye sığınmak için, "Canım işte adamın öleceği varmış. Eceli gelmiş. Bu onun kaderiymiş, Allah böyle takdir etmiş." gibi cümlelerin ar-

kasına sığınmak isterler. Böylece sorumluluktan kurtulmaya veya olayı saptırmaya çalışırlar.

İslam'ın bu konudaki anlayışı nedir?

İslam'ın kader anlayışı bu konuda açıktır: “Kader hiç kimsenin günahının, zulmünün ve katliamının gerekçesi olamaz.” Çünkü Allah'ın yaratması ayrı şeydir, rızası ve emir vermesi ayrı şeydir. Allah'ın yaratması imkân vermesidir. Verilen imkân iyi de kullanılabilir kötü de. Allah'ın rızası ve emri imkânın iyi kullanılması yönündedir. Sözelimi, devletin otoban yapması aşırı hıza rıza göstermesi anlamına gelmez. Otoban bir imkândır ama hız limitlerine uygun kullanılması bir kuraldır. Yüce Allah da kulunu verdiği imkândan değil, imkânı iyi ve veya kötü kullanmasından sorumlu tutar. Fiil bir imkândır, hiç kimse fiilden sorumlu tutulmaz. Fiilden sorumlu tutulursa yanlışlıkla öldürme ile kasıtlı öldürme birbirinden ayırt edilemez. Demek ki sorumluluk niyet ve kasta göredir. Fiillerin iyi ve kötü olmasını sağlayan da kasıt ve niyettir. “Ameller niyetlere göredir” (Buhari, Bed'ü'l-Vahy, 1.) hadisi de bu gerçeği bildirir.

İnsan bunu nereden bilecek?

Aslında insan fitratını koruyup aklını kullansa iyi ve kötünün ne olduğunu anlayabilir. Ama Allah, rahmeti gereği kitap indirerek ve peygamber göndererek bunları hatırlatmıştır. Hatta peygamber göndermediği bir kavmi sorumlu tutmayacağını da bildirmiştir. Yüce Allah adildir; bildirdiği ve uyardığı konulardan sorumlu tutar. Allah'ın emri ve rızası da bildirdikleri hususundadır. “Öldürmeyeceksin, haksızlık yapmayacaksın; eziyet, işkence ve zulümde bulunmayacaksın.”

emirlerine uymayanları Yüce Allah adaleti gereği cezaya çarptırır. Ama kötülükten kaçınan ve iyi işler yapanlara da mükâfat verir.

Peki, siyonistlerin iddia ettiği “İşaya'nın kehanetine” ne demeli? Allah'ın emrini yerine getirdiklerini söylüyorlar.

Öncelikle böyle bir emir var mı ve bu emir Allah'a ait mi? Böyle bir emrin Allah'a ait olması için eldeki Tevrat'ın Hz. Musa'ya indirilen kitap olması gerekir. Hâlbuki bugün elimizde bulunan Tevrat, Allah'ın indirdiği ilahi kelamın aslı olmayıp Yahudiler tarafından tahrif edilmiş şeklidir. Bunun en önemli delili son ilahi kitap olan Kur'an'dır. Kur'an kendinden önceki kitapların devamı ve onları tasdik eden kitaptır. Kur'an'da “Gerçek şu ki Yüce Allah insanlara zerrece zulmetmez, fakat insanlar kendilerine zulmederler.” (Yunus, 10/44.) ayetinde Allah'ın zulümle hiçbir şekilde alakasının olmadığı bildirilmiştir. “Bir topluluğa olan kin ve nefretiniz sizi adaletsizliğe sevk etmesin. Adil olunuz!” (Maide, 5/8.) ayetiyle de zulüm değil tam aksine adalet emredilmiştir. Tevrat'ın tahrif edildiğini ise Kur'an şu ayetle bildirir: “Az bir kazanç ve çıkar elde etmek için kendi elleriyle yazıp da ‘İşte bu Allah katındadır’ diyenlere yazıklar olsun! Yine yazıklar olsun iftira edip elleriyle yazanlara! Bir kez daha yazıklar olsun geçici az bir kazancın peşinde koşanlara!” (Bakara, 2/79.) Bütün bunlar gösteriyor ki Yahudilerin “Allah bunu emrediyor.” iddiaları temelsiz ve boştur.

O takdirde Yahudiler kötülüklerine kılıf mı uyduruyorlar?

Tam da öyle. Nitekim iddia ettikleri “İşaya'nın kehaneti” meselesi bunu açık ve net olarak ortaya koymaktadır. Ne diyor orada?

“Yeşu halka, ‘Bağırın! Rab kenti size verdi.’ dedi. ‘Kent içindeki her şeyle birlikte Rabbe koşulsuz adanmıştır..’ Kentin surları çöktü. Herkes bulunduğu yerden dosdoğru kente girdi. Böylece kenti ele geçirdiler. Kadın, erkek, genç, yaşlı, küçükbaş ve büyükbaş hayvanlardan eşeklere dek kentte ne kadar canlı varsa hepsini kılıçtan geçirip yok ettiler... Sonra kenti içindekilerle birlikte ateşe verdiler. Ancak altını ve gümüşü, tunç ve demir eşyayı Rabbin tapınağının hazinesine koydular...” (Tevrat, Yeşu, 6/16-24.)

Bu anlatı Gazze'de yapılanlara ne çok benziyor?

Doğru. Kur'an'ın birçok yerinde Yahudilerden bahsedilmesinin hikmeti budur. Kur'an'da Yahudi zihniyetinin yol açtığı kötülükler örnek olarak anlatılır. Bu zihniyeti taşıdıkları sürece Yahudiler bu kötü örneklikten de kurtulamazlar. Bu kötü örneklik, günümüzde siyonizm olarak tezahür etmiştir. Bu zihniyette olanların ellerine düşmeyegörsün bir kent, bütün nefes alan canlıları yok ederler; sadece çok sevdikleri altın, gümüş ve değerli madenleri bırakırlar. İnsanın aklına geliyor, Gazze'nin hedef seçilmesinde acaba sahilindeki petrol ve doğalgaz yataklarının etkisi var mıdır?

İyi de bu ırkçı bir bakış olmaz mı?

Müslüman asla ırkçı olamaz ve asla antisemitistler gibi bir kavme düşmanlık yapamaz. O yüzden ben, “bu zihniyette olduğu sürece Yahudiler” ifadesini kullandım. Yahudi ırkına mensup olanları değil, taşıdıkları zihniyeti eleştirdim. Yoksa her bir Yahudi bizim gibi Allah'ın kulu bir insandır, Müslüman olduğunda da din kardeşimizdir. ■

ZEYNEP GAZALİ

İSLAM DAVETİNİN ÇİLEKEŞ NEFERİ

Enbiya YILDIRIM



Her dönem ve coğrafyada İslam'ı kendisine dert edinmiş ve bu uğurda çileye talip olmuş insanlar çıkmıştır, çıkmaktadır. Bu fedakâr müminler her şeylerini Allah yoluna kurban etmeye hazır adanmışlıklarıyla etraflarındaki Müslümanları da etkilemişler ve gayretleri hem kendi ülkelerinde hem de başka memleketlerde meyvelerini vermiştir. Özellikle davetçilerin bu çerçevedeki çabaları çok değerlidir ve bu çaba sayesinde İslam'ın mesajının her yere sağlıklı bir şekilde ulaşmasına aracılık yapmışlardır. Hiç şüphe yok ki son devrin kadın İslam davetçilerinin en öndeki ismi Zeynep Gazali, bu çerçevede zikredilmeyi ziyadesiyle hak etmektedir.

Bu çilekeş insan 1917 yılında Mısır'ın Dekahliye vilayetinde doğdu. Baba tarafından Hz. Ömer, anne tarafından Hz. Hasan soyundandır. Ezher mezunu olan ama ticaretle meşgul olan babası, kişiliğinin oluşmasında çok etkili olmuştur. Ona tam anlamıyla dava ruhu aşılamıştır. Öyle ki kızına "Nesibe'm" diye seslenirdi. Çünkü onun, ikinci Akabe bey'atinde bulunan, pek çok savaşa katılan, Uhud'da savaşın şiddetlendiği ve Müslümanların zorda kaldığı an kocası Zeyd ve iki oğluyla birlikte Hz. Peygamber'i koruyan pek az insandan biri olan ve Resulü Allah'ın duasını alan hanım sahâbi Nesibe binti Ka'b el-Ensariyye gibi olmasını isterdi. Sabah namazlarına hep birlikte gitmeleri de bundandı.

Hayatın zorluklarıyla erken yaşta tanışan Gazali, sevgili babasını on yaşındayken kaybeder. Ardından annesi ve iki abisiyle birlikte Kahire'ye göç ederler. Burada okula yazılmak ister ancak büyük abisi başına buyruk olmasından dolayı buna karşı çıkar. Evin büyüğü pozisyonunda olduğundan dediğine de uyulur. Diğer abisi ise boş kalmaması için ona, kadın hakları savunucusu Ayşe Teymuriyye'nin bu konuya dair yazdığı bir kitabı hediye eder. Okuma âşığı olduğundan çalışmayı neredeyse yutar ve pek çok kısmını ezberler. Bu arada başka kitaplar da okuyarak kendisini geliştirir.

On iki yaşındayken bir gün gezmek için dışarı çıkar. Yolda kız okulunu görünce hemen içeri girer ve müdürün yanına çıkarak derdini anlatır, okumak istediğini söyler. Karşısındaki çocuğun kendini ifade etmesinden ve zekâsından etkilenen müdür, ailesinin kim olduğunu sorar. İlginçtir, merhum babası tanıdığı biri çıkar. Sonra ona okumasını onaylamayan abisini kayıt için okula getirmesini tembihler. Böylece okul hayatı başlar. Eğitime birinci sınıftan başlar ancak zeki biri olduğundan iki ay sonra sınava alınır ve bir üst sınıfa geçer. Derslere devam ederken bir taraftan da kendisini geliştirmek için çeşitli okumalar yapmayı sürdürür. Abdulmecid Lebban, Süleyman Neccar, Ali Mahfuz gibi Ezher'in önde gelen hocalarından da özel dersler alır.

Liseyi bitirdikten sonra bir gazetede Mısırlı Kadınlar Birliğinin üç kız öğrenciyi Fransa'ya göndereceği haberini okuyunca doğrudan derneğe gider. Burada, o dönemde Mısır'daki modern kadın hareketinin ve feminizmin öncüsü Hüda Şa'ravi ile tanışır ve derneğe üye olur. Artık onun konuşmalarını dinleyecek ve yazdıklarından etkilenecektir. Çünkü Şa'ravi, etkili bir dille Mısır kadınının maruz kaldığı baskıdan kurtulmaları ve sosyal hayatta daha fazla aktif olmaları için çabalamaktaydı.

Bu dönemlerde çeşitli gazete ve dergilerde yazmaya başlar. Hareket içinde aktif bir üye olmasına rağmen bir süre sonra ikileme düşer. Zira ailesinden aldığı geleneksel eğitim ile dine dair okumaları bu hareketin söylemleri ile tamamen zıttır. En büyük sorun da kadın hareketinin tamamen Batı tarzı bir yol benimsemiş olmasıdır. Ülkenin geleneksel değerlerine âdeta yüz çevirmişlerdir. İşte bu aralar, Ezher hocalarından Muhammed Neccar kendisini görüşmeye davet eder. Ona Şa'ravi'nin düşüncelerinin İslam açısından ne kadar sorunlu olduğunu anlatır. Devam eden oturumları aynı zamanda özel dinî dersler hüviyetindedir. Katıldığı diğer konferanslardan ve dini tanımaya yönelik okuduğu kitaplardan da etkilenerek 1937 yılında hareketten ayrılmayı zihninde sorgulamaya başlar. Tam da bu günlerde mutfakta yemek yaparken tüpün patlamasıyla yüzü yanar ve hastaneye yatırılır. Tedavi döneminde hayatının ve içinde bulunduğu durumun muhasebesini yapar, ayrılma kararı verir ve teşkilattan istifa eder. O sıralar yaşı sadece yirmidir.

Hayatın değişen yönü

Son derece hareketli bir insan olan Zeynep Hanım, önceki yolunu bırakınca tam tersi bir oluşum olan Müslüman Kadınlar Birliğini kurar. Bu hareket, miting ve protestolar da dâhil olmak üzere o dönemde kadın hakları konusunda Mısır'da çok ses getiren ve tanınmasını sağlayan faaliyetler gerçekleştirir. Hasan el-Benna ile tanışır ve hayatında yepyeni bir sayfa açılır, İhvan-ı Müslimin'e katılır. Benna ona başında bulundu-



İrşad ve davet faaliyetlerinde Kur'an ve hadisi hayatının odak noktası yapan Gazali, ikisini referans alarak bir ahlak anlayışı inşa etmeye ve sosyal hayattaki bozuklukları tedavi etmeye çabalamıştır.

ğu teşkilatın İhvan'ın kadın kollarıyla birleşmesini teklif eder ancak bu teklif Gazali'nin teşkilat yönetimi tarafından kabul görmez. Yoluna devam eder ve 1951-1958 yılları arasında teşkilatın *Müslüman Kadınlar Dergisini* çıkarır. Bu dönem Ezher hocalarıyla da yakın irtibatla olur ve kendisini dinî ilimler açısından iyice yetiştirir. Bir taraftan da Kahire'deki Tolunoğlu, İmam Şafii ve Ezher Camilerinde dersler, etkili vaazlar vermeye başlar. Ayrıca irşad için kızlara yönelik kurslar düzenler.

Zorluk dönemi

1954'te devlet, İhvan'ı kapatıp tüm mal varlığına el koyar ve pek çok üyesini tutuklar. Bu gerekçeyle eşinin evi dâhil tüm eşyalarına el konur. O ise ara dönemde faaliyetlerine yine de devam eder. 1959'da İhvan'ın yeniden faaliyete geçmesinde önemli görevler üstlenir ve hapse olan veya vefat eden üyelerin ailelerine maddi manevi destek olmak için çalışır. 1963 yılında da Seyyid Kutub ile tanışır. Hayatında artık yepyeni bir pencere daha açılmıştır.

1964'te hem Müslüman Kadınlar Birliği hem de çıkardıkları dergi kapatılır. Bir yıl sonra Cemal Abdunnasır'ın direktifiyle Seyyid Kutub da dâhil olmak üzere İhvan'ın pek çok üyesiyle birlikte o da tutuklanır ve ömür boyu hapse mahkûm edilir. Cezaevinde altı yıl kaldıktan sonra 1971 yılında Suudi Arabistan kralı Faysal'ın tavassutuyla, İhvan'a karşı daha toleranslı bir politika izleyen Enver Sedat tarafından haptisten çıkarılır. Sonra hayatına kaldığı yerden devam eder. Türkiye dâhil pek

çok ülkeye giderek konferanslar verip tebliğ faaliyetlerinde bulunur. İlk eşinin vefatından ardından ikinci evliliğini yapan Zeynep Hanım'ın hiç çocuğu olmamıştır. 2005 yılında, elli üç yıl süren davet çalışmalarının ardından seksen sekiz yaşında vefat etmiştir.

Dünyasını şekillendiren kitaplar

Gazali, hayata bakışını ve İslami ilimlerdeki alt yapısını oluştururken yararlandığı temel kitaplar olarak İbn Kesir'in *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim*'ini, İbn Hazm'ın *Muhalla*'sını, İmam Şafii'nin *Umm*'ünü ve Seyyid Kutub'un *Fi Zılali'l-Kur'an*'ını zikreder. Bunun yanında hayatı boyunca güncel okumalara hiç ara vermez. Öyle anlaşılıyor ki o, geçmiş bilginler ile dönemindeki yazarların eserlerinden yararlanarak kendini geliştirmiş, zihni bakış açısını olgunlaştırmıştır.

Kur'an ve hadisi merkeze alan bir hayat

İrşad ve davet faaliyetlerinde Kur'an ve hadisi hayatının odak noktası yapan Gazali, ikisini referans alarak bir ahlak anlayışı inşa etmeye ve sosyal hayattaki bozuklukları tedavi etmeye çabalamıştır. Bunu yaparken de Kur'an'ın hayatın düzenine dair ortaya koyduğu prensipler ile Hz. Peygamber'in hayatından örnekler vermek suretiyle Allah'ın son elçisinin mutlak rehberliğinden yararlanmaya çalışmıştır.

Eserleri

Mücadeleci hayatına dokuz kitap sığdırmış olan Gazali'nin öne çıkan eserleri şunlardır:

Kur'an'a Bakışlar: Klasik tefsirler ve Seyyid Kutub'un *Fi Zılal*'i ile hadis kitaplarından istifade ederek Kur'an'a yeni bir bakış açısı sunduğu meal-tefsir çalışmasıdır. Çağdaş problemlere, itikadi yanlışlara ve yozlaşmaya ayetler ışığında çözüm yolları getirir. Bu eser, Allah'ın buyruklarını tefsir ederken şöyle bir yöntem izler: Önce kolay ve anlaşılır bir anlatımla ayetin manasını verir ve temel kavramları kısaca açıklar. Ayetin indiği dönemin özelliklerine değindikten sonra içerdiği mana ve hükümleri, mesajı günümüze taşır. Yaşadığı dönemdeki sosyal, siyasal ve ekonomik olaylarla ayet arasında sıkı bir ilgi kurar. Böylece, sanki ayet yeni inmiş gibi günümüz insanını ilahi kitabın rehberliğine sevk eder. Zira ona göre, Kur'an ayetlerini pratik hayata yansıtılabilmek için sırasıyla İslam insanını, ailesini ve toplumunu inşa etmek gerekir. Sonuç olarak bu eseri okuyan kimse Kur'an'ın hayat kitabı olduğunu anlar. Şu ifadeleri onun meramını özetlemektedir: "Kur'an'ı sevdim ve onu yaşadım. Yaşamaya başlayınca sevenler için onu mırıldanmayı istedim. Bu yüzden bazı müfessirlerin mırıldandıklarını mırıldandım. Ben müfessirim demiyorum ama şunu diyorum: Kur'an sevdalisiyim, ona âşığım. Seven sevdiğine mırıldanır, âşık mahbubuna anlatır, sevdiğiyse oturur, sevdalisine sarılır. Ben de Kur'an'a sarıldım ve milyonlarca mümin, Müslüman erkek ve kadına onu anlattım."

Hayatımdan Bazı Günler: Hapishanedeki acı hatıralarını, maruz kaldığı işkenceleri içermektedir. Çektiği zorluklar karşısında Allah'a şöyle niyaz ettiğini söylemektedir: "Alla-

hım! Beni kendinle meşgul et ki başkalarıyla uğraşamayayım. Ey tek olan Ehad ve Samed Rabbim! Sen beni öyle meşgul et ki yalnız seninle olayım. Beni bu korkunç ortamdan kurtar. Senden başkalarıyla meşgul olmaktan kurtar beni. Kendinle meşgul et. Vereceğin huzur ve güvenle kuşat. Senin yolunda, senin sevginle, senin hoşnutluğunla, senin muhabbetinle bana şahadeti nasip et. Ey Allahım! Müminlerle birlikte benim de ayaklarımı sabit tut. Bizlere güven ve sabır ver."

Gazali bizim için neden önemli?

İslam dünyasının silkelenip ayağa kalkmaya çalıştığı son yüz yıllık sürece baktığımız zaman, toplumu irşad etme ve bilinçlendirme faaliyetinde bulunan rehber şahsiyetlerin neredeyse tamamının erkek olduğunu görürüz. Bu elbette İslam dünyasının bir zafiyetidir. Kötü tablo nedeniyle söz konusu alanda İslam'a hizmet etmiş olan az sayıdaki önder kadın şahsiyet -bu nedenle- bizim için çok kıymet arz etmektedir. Genç kızlara örnek olmaları yanında bir kadın gözüyle Müslümanların durumunu gözlemeleri, sorunlara çözüm yolları önermeleri ehemmiyet arz etmektedir. Yaşadığımız hayatı paylaştığımız insanların yarısının kadın olduğu gerçeği göz önüne getirilecek olursa bahsettiğimiz husus daha iyi kavranmaktadır. İşte bu yüzden Gazali, hem kendisinden istifade edilmesi hem de onun gibi insanların yetişmesine örnek olması nedeniyle biz Müslümanlar için çok ayrı bir konuma sahiptir. ■

KAYIPTAN SONRA YAŞAM

Boşanma, taşınma, göç, bir nesnenin kaybı, işten ayrılma veya ölüm... Kayıplar hayatımızın her yerinde ve her anında üzeri örtülen büyük bir gündemdir. Bu açıdan kayıplar, ayrılık ve ölümlerle başa çıkmaya çalışan insanoğlu için bilinçdışını kaplayan varoluşsal en önemli konudur.

İnsanın ilk kaybı, anne karnından dünya hayatına gelişi ile başlar. Doğum, bebek için plasentanın, sıcak ve rahat yuvasının kaybıdır. Oksijenli yeni hayat formu bebeği ağlatır. Yeniye alışmak her zaman bir süre gerektirse de insanoğlunun en değerli özelliklerinden birisi, yeni olan her duruma, duyguya ve yeteneğe zamanla adapte olabilmesidir.

Kayıp ve yas süreci, bebeklikte sırasıyla plasentadan ayrılma, anne sütünden ayrılma, anne ile yatakların ayrılması ve tuvalet eğitiminde bezden ayrılması ile başlar. Bu süreç içerisinde ayrılıklarını destekleyici ve kapsayıcı bir bakım veren ile geçiren bebekler kayıp ve yaşlarda sağlıklı ayrışmayı daha kolay yaşayabilir. Güvenle bağlanan ve güvenle ayrılan çocukların; hayatın geriye kalan tüm yas ve kayıplarında daha sağlıklı bir şekilde süreci atlatması beklenir.

Kayıplardan sonra yas süreci psikolojik sağlığın göstergesidir ve zorunlu bir süreçtir. Bireyin yeni otantik benliğine sağlıklı ulaşabilmesi için bu süreci sağlıklı yaşamaya gerekmektedir. Aile yadigârı bir nesnenin kaybı, bir arkadaşlığın bitmesi, bazen kendimize ait bir ünvanı ya da bir

sıfatı yitirmek, bir vefat, yaşanılan mekânın kaybı ve hatta geçmişin ve çocukluğun kaybı gibi pek çok farklı alanda bu yas sürecinin yaşanması gerekmektedir. Hatta bir anda çok zengin olan kişi, eski fakir hayatının yasını dahi tutabilir. Kısacası, yas ve kayıplar için sadece olumsuz olay ve durumların olmasına gerek yoktur. Mezuniyet, eski okulun yasını; evlilik, bekârlığın yasını; ergenlik, çocukluğun yasını içinde saklar.

Peki, sağlıklı bir yas süreci nasıl olmalıdır? Başta şunu belirtmekte fayda var ki yas süreci bireysel ve kendine özgüdür. Fakat bazı adımların sağlıklı yaşanması, yas süreçlerinde beklenmektedir. Bu adımlardan yas sürecinin ilk adımı inkâr ve şok dönemidir. Bir yakını kaybeden, eşinden ayrılan ya da ülke değiştiren kişilerin ilk tepkisi bu gerçeği tam olarak anlayamamaları ve inkâr etmeleridir. Her ne kadar cenaze işlemleri devam etse de aslında o kişinin öldüğünün tam farkında değildir. Bu basamak birkaç gün sürer ve artık kayıp yaşayan kişi, ölüm ve kayıp gerçeğini kabul etmeye başlar: “Evet, o öldü.”, “Bu evlilik bitti.”, “Artık başka ülkede yaşıyorum.”

İkinci basamak, yüzleşme dönemidir. Bu dönem yas sürecinin en uzun ve zorlayıcı dönemidir. Bu süreçte hissedilen duygu, keder ve ıstıraptır. Kaybedilen kişi/nesne/durum, sık sık akla gelir. Hatıralar, fotoğraflar ve anılar yas dönemindeki kişinin bir parçasıdır. Belirli zamanlarda yasını unuttur, günlük hayatın içine girer ve dış dünya ile ilişkisine odaklanır. Fakat ardından

yine bir anda kayıp nesnesi ile ilişkisinde ve keder hâlinde buluverir kendisini. Bu durum, dış dünyadaki rolleri ve yas tutan rolü arasında bir salınım hâlinde devam eder. Zaman geçtikçe roller arasındaki denge bulunacak ve keder duygusu yerini özleme bırakacaktır. Bu dönemdeki kederi sağlıklı yaşayan, dış dünyadaki roller ve yas tutan rolü arasındaki salınıma izin veren kişiler ikinci basamak olan yüzleşmeyi sağlıklı atlatabilir. Bunun için kaybedilen kişi veya nesne ile olan tüm duyguların çıkmasına izin verilmeli, duyguların bastırılmamasına dikkat edilmelidir. Yüzleşme döneminde kaybedilen kişi olmadan yaşama uyum sağlamak için hayatında değişiklikler yaptığı ve yeni destek sistemleri bulma çabasında olduğu evredir.

Yüzleşme evresinden sonra gelen son evre ise uyum ve alışma evresidir. Artık kişi, yası tutulan ile yeni bir ilişki geliştirmiştir. Sembolik bir bağ hâlâ devam eder, fakat kişi yeni rollerine ve yeni sembolik bağına alışmıştır. Yeni hayatına uyum sağlamaya başlamış, sağlıklı ilişkiler kurmaya başlamıştır.

Unutulmamalıdır ki kayıplardan sonra sağlıklı yas süreçleri yaşayan kişi, yeni otantik bir kimliğe bürünmüştür. Bu kişilerin hayatı kayıptan önce ve kayıptan sonra diye ikiye ayrılır. Bir daha eski “ben” olmaz. Yepyeni ama daha olgun, daha büyümüş ve kaybedilen ile yeni bir ilişki geliştirmiş bir “ben” doğmuştur artık.

Eğer hâlihazırda yas sürecinin içerisinden geçiyorsanız şu hatırlatmalar işinize yarayabilir. Keder duygusu geldiğinde bastırmayın, duygunun akmasına izin verin. Yemek yeme, su içme ve uyuma gibi temel ihtiyaçlarınıza özen gösterin. Sizi dinleyecek, güvendiğiniz yakınlarınıza yasınız ve kaybınız hakkında konuşun; onu, duygularınızı, hatıralarınızı anlatın. Bu, yas sürecinin daha hızlı işlemlenmesini sağlayacaktır. Kaybınız ile veda edemediyse- niz mektup yazarak ya da boş sandalye tekniği ile monolog şeklinde vedanızı edin. Travmatik bir kayıp yaşadysanız muhakkak psikoloji mezunu olan bir travma terapistinden destek alın. Yas süreci zorlu ve zorunlu bir süreçtir. İki yıl geçmesine rağmen atlatılamadıysa profesyonel destek şarttır.

Çevrenizde yas sürecinde olan (yakınını kaybeden, göç eden veya boşanan gibi) kişiler varsa yapabileceğiniz bazı şeyler var. Yas sürecindeki kişiyi ağlaması, anlatması ya da toparlanması için zorlamamak, yasını size tekrar tekrar anlatsa dahi dinlemeye açık olmak, tavsiye ve nasihat etmeden sadece kapsayıcı bir biçimde yanında olmak ve eğer profesyonel desteğe ihtiyacı olduğunu düşünüyorsanız yönlendirme yapmak, dikkat edilmesi gereken hususlardan bazılarıdır.

Yas, ölüm ve ayrılıklar hayatın en konuşulmak istenmeyen gerçeği. Irvin Yalom, ölüm ve bitişlerin tüm davranışlarımızın altındaki temel dinamik olduğunu belirtir. Her şeyin sonlu olduğu bir dünyada kayıpla nasıl başa çıkılacağını öğrenmek hepimizi bir nebze rahatlatacaktır. ■



BİR KUDÜS YOLCULUĞU

Nimet KESELİ USTABAŞI

Çanakkale Müftü Yardımcısı



“Tur dağını yaşa
Ki bilesin nerde Kudüs.
Ben Kudüs’ü kol saati gibi taşıyorum.

Ayarlanmadan Kudüs’e
Boşuna vakit geçirirsin,
Buz tutar
Gözün görmez olur.”
Nuri Pakdil

Kudüs’te zaman, bizim bildiğimiz vakitlere göre değil, kendi mecrasında akar. Kudüs aşktır, Kudüs hasrettir. İnsanın gözünün nuru gönlünün sürurudur. Kudüs isranın ikinci durağı miracın ise ilk basamağıdır. Ümmetin ilk kıblesi ve peygamberler şehri olan Kudüs, tüm Müslümanların harem-i izzeti ve namusudur.

Hani memleketimizle bağımız vardır, orada annemiz babamız, kardeşimiz ya da en azından baba yadigârı bir evimiz, hatıralarımız vardır. Gider geliriz, kopmadan. Şehirleri anlamlı kılan onlarla olan bağlarımız ve bizden birer parça taşımaları. Ziyaretimizi anlamlı hatta gerekli kılan şeyler. Memlekette yakınlarımız artık kalmasa da göçüp gitmiş de olsalar bu dünyadan; oraya gider hiç değilse mezarlarını ziyaret ederiz büyüklerimiz. Anıları tazeler, bizi var eden geçmişini hissederek bugünümüzü de anlamlandırırız.

Bir Kudüs programında Filistinli bir hocadan bir söz duydum: Bir Müslüman için memleket anıları Mekke, Medine ve Kudüs’ten sonra gelmeliymiş. Kudüs; ilk kiblemiz, ikinci mabedimiz ve üçüncü haremimiz olan Mescid-i Aksa şehriymiş. İlginç gelmişti açıkçası bu ifade. Neden o zamana kadar böyle bir farkındalık yaşamadım bilmiyorum. Belki de vakti gelmemiştir. O zaman âdeta gönlümde bir Kudüs kapısı belirdi ve bir Akdeniz esintisi o kapıyı araladı. Bu durumda Kudüs’e gitmeliydim.

İnsan niyet edip karar verdiğinde artık niyeti, kavli ve fiili dualarının inşasında temel oluyor. Vakti geldiğinde açan bir çiçek gibi şartlar olgunlaştığında kolaylıkla dileğinize ulaşıyorsunuz. Bu niyetin sonunda ben de çok kıymetli yol arkadaşlarımla heyecan dolu bir Kudüs yolculuğuna çıktım.

Bu kadar da heyecan duyacak ne mi var? Mekke ve Medine’den sonra bir şehrin beni bu denli etkileyeceğini düşünmemiştim. Elbette ki içinde büyüdüğüm evin duvarlarında asılı olan o tabloların çok büyük etkisi var duygularımın şekillenmesinde. Televizyonda gördüğüm tavaf görüntüleri ve yeşil kubbesiyle Ravza-i Mutahhara kadar... Belki de gönlümde başka bir yalnızlığın ve hasret dolu bir uzaklığın temsiliymiş altın kubbe.



**Hepimiz
doğumdan ölüme
bir yolculuk
içindeyiz ve
bize kendimizi
buldurup
bildirecek nice
yollardan ve
mekânlardan
geçiyoruz. Her
biri bizi döndürüp
dolaştırıp yine
kendi bahçemize,
kendi yanımıza
velhasıl kendimize
getiriyor.**

İnsanın karnı her yerde doyar, bedensel ihtiyaçlarını her yerde karşılayabilir. Fakat zihnin ve ruhun, bilmek, öğrenmek, farkına varmak, hissetmek ve huzur duymak gibi maddeden bağımsız ihtiyaçlarını nasıl karşılayacağız? Farklı mekânlarda tarihin, kültürün, medeniyetin en önemlisi de inancın inşa edildiği yer ve mekânlarda bu manevi ihtiyaçlarımıza bir cevap arayacağız. Bir olan Allah'a imanın, inanç için verilmiş mücadelenin kutsiyetinin anılarla pekiştirildiği mekânlarda arayacağız. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) isra ve miraç mucizelerine tanıklık eden mekân, bizim için elbette ki en kutsal ve mübarek mekânlardan olacak.

Mescid-i Aksa içinde yer alan pek çok önemli yer ve nokta var aslında. Kadim mescit de bunlardan biri. Öyle ki Efendimizin, "Sizden oraya gitmeye gücü yeten Mescidi Aksa'da namaz kılsın, gücü yetmeyense kandillerinde yakılmak üzere oraya zeytinyağı göndersin." (Ebu Davud, Salat, 14/457.) hadis-i şerifi mucibince pek çok Müslümanın uzaklardan göndermiş olduğu zeytinyağlarının depolandığı bir mahzeni de içinde barındırıyor. Tabii artık mescitler kandillerle değil modern imkânlarla aydınlatılıyor ve artık zeytinyağı kullanılmıyor. Fakat bugün bile kadim mescidin altındaki bu mahzenden zeytinyağı kokusu hissediliyor. Orada namaz kılmak, Mescid-i Aksa'nın her daim namaz kılınacak bir yer olarak kalması, selam ve barış yurdu olarak kıyamete kadar insanlara huzur ve esenlik yayan bir mer-



**Benim için
takvimde
bir dönüm
noktasıdır o.
Kudüs'ten önce
ve Kudüs'ten
sonra.
Peygamberin
miracı nasıl
bir dönüm
noktasıysa tüm
insanlık için,
benim için de
Kudüs'ü görmem
ve Mescid-i
Aksa'da namaz
kılmam öyle bir
dönüm noktası
oldu.**

kez olmasının önemini, elbette ki sözleriyle Resulullah vurguluyordu. Ve diyordu ki ya orada gidip namaz kılın ya da oranın aydınlık olması için siz de üzerinize düşeni yapın. Bu bilinci idrak edip taşımamanın kıymetini gördük belki de Kudüs yolculuğumuzda. Çocukluğumuzun geçtiği evin kitaplığında, babaannemin elinde de çokça gördüğüm, İmam Gazali'nin *İhya-u Ulumi'd-Din* isimli eseri dururdu. Zaman zaman evde konusu da geçirdi ben küçücükken. Mescid-i Aksa'nın bir köşesinin aynı zamanda İmam Gazali'nin bu eserini kaleme aldığı bir çalışma mekânı da olduğunu öğrendiğimde ayrı bir şaşkınlık ve sevinç yaşadım. Hem üzerimde çok emeği olan rahmetli babaannem hem de bu büyük müellif için dualar ettim Aksa'nın taş bahçesinde. O bahçede Kubbetü's-Sahra'nın yanında ezan ve kuş sesleri eşliğinde sabah namazlarına yetişme telaşı da nefesimize işlemiş dualardan oldu.

Her insanın bir kişisel menkıbesi, bir yolculuğu var. Neticede hepimiz doğumdan ölüme bir yolculuk içindeyiz ve bize kendimizi buldurup bildirecek nice yollardan ve mekânlardan geçiyoruz. Her biri bizi döndürüp dolaştırıp yine kendi bahçemize, kendi yanımıza velhasıl kendimize getiriyor. Mekânın, mekân ziyaretinin önemi anlamı bundan başka ne olabilir ki? Kendine getirmesi, kendini ve nihayet Rabbini bildirmesi. Kudüs ve Mescid-i Aksa'nın pek çok insanı kendine getirişi-



ne ve kaynaklarına şahit olduğumuza tanıklık ettim. Hayretle açılan gözleri ve insanlık tarihi boyunca peygamberler tarafından aktarılan gayb bilgisinin zirvesi miracın, bugüne tesirini izledim. Bir Müslüman için Kudüs'ün ve Mescidi Aksa'nın ne kadar kıymetli olduğunu gördüm. İnsanlığın geleceğini ve ümmetin izzetini ne denli güçlendiren bir yer olduğunu anladım.

Muallaka kayasının altında düşünüyorum şimdi, Resulullah buralarda mıydı, buradan mı miraca yükseldi, peygamberlerin ruhanîyetleri ile buralarda mı karşılaşmış onlara namaz kıldırdı? Bana beş vakit namaz emrini, gereğince iman edersem cehennem yüzü görmeden cennete gideceğimin müjdesini buralarda mı getirdi. Ben layıkıyla tövbe edip günahlardan uzak durabilirsem, kimse için bir kötülük düşünmez, onun anlattığı gibi bir Müslüman olmaya çalışırsam ideal

bir kul olmuş olur muyum, diye soruyorum. Ve içim ümitle doluyor. Elbette, Rabbim öyle vadetmiyor mu? O hâlde kendini doğrulukta ve istikamette aramaya devam etmelisin ve miraçla gelen namazla, günde beş kez bunu doğrulamalısın. Ve bu kaya gibi bir inançla yönelmelisin Rabbine.

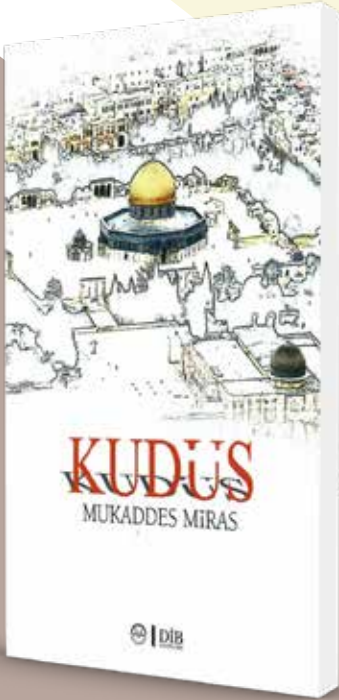
Kudüs, Kur'an-ı Kerim'de adı geçen neredeyse bütün peygamberlerden izler taşıyor. Özellikle üç büyük dinin en önemli ziyaret mekânları bu civarda. Örneğin; Hristiyanlar için Hz. Meryem'e Hz. İsa'nın müjdesinin verilmiş olması, Hz. İsa'nın peygamberliğinin son günlerinin Kudüs'te geçmesi ve Allah'ın katına burada yükselmesi bu şehri önemli kılmaktadır. Pek çok gözü yaşlı Hristiyan'ın duasına ve hassasiyetine de şahitlik edebilirsiniz burada. Kudüs, inançlara saygının merkezi olmuş asırlarca. Yine Süleyman Mabedinden gelen bir kutsallıkla

Yahudilerin de her daim bu şehre verdikleri önemi fazlasıyla görüyoruz. Eğer inancınız bütünlüğü bozmuyor ve ötekine zarar vermiyorsa saygıyı hak eder.

Ne kadar da bilmezmişim miracın ev sahibi o mucizevi mekânın, gönül dünyamı bu denli bereketlendireceğini. Benim için takvimde bir dönüm noktasıdır o. Kudüs'ten önce ve Kudüs'ten sonra. Peygamberin miracı nasıl bir dönüm noktasıysa tüm insanlık için, benim için de Kudüs'ü görmem ve Mescid-i Aksa'da namaz kılmam öyle bir dönüm noktası oldu. Yanımdan hiç ayırmadığım çantamda âdeti bir kimlik gibi taşıdığım nadide bir mücevher oldu Kudüs yolculuğu. Ve hep duam, yollar hep açık olsun ve Rabbim ne beni ne de sevdiğimi bu şehre hasret bırakmasın. O şehir ki "...Gökte yapıлып yere indirilen şehir. Tanrı şehri ve bütün insanlığın şehri..." ■

KUDÜS MUKADDES MİRAS

Mustafa Mirza DEMİR |



Geçmişle gelecek arasında kurulan ebedî bağın en belirgin sembolü olan Kudüs, bütün semavi dinler için kutsal sayılmıştır. Kudüs, İslam'ın hakikatlerini ve insanlığın ortak değerlerini temsil eden kutlu bir belde... Hz. Âdem'den itibaren peygamberler mirası olan Kudüs, aynı zamanda çevresinin mübarek kılındığını bizzat Kur'an-ı Kerim'in beyan ettiği Mescid-i Aksa'yı da bağrında taşıyan kadim bir şehir... Mekke ve Medine'den sonra İslam'ın bir diğer kutlu şehri, Müslümanların ilk kiblesi... Sezai Karakoç'un ifadesiyle, "Kudüs, gökyüzünde kurulmuş, yeryüzüne konulmuş şehirdir."

Asırlardır kutsallığın bedelini ödeyen Kudüs, dünyanın en eski yerleşim bölgelerindedir. Arkeolojik kazılar, şehrin tarihinin 5000 yıldan fazla olduğunu göstermektedir. Tarih boyunca Yunan, Pers, Roma, Bizans, Haçlılar, Emevi, Abbasi, Fatımi, Eyyubi, Memlük, Selçuklu ve Osmanlılar tarafından yönetilen şehir, Müslüman toplumların idaresinde yönetilirken barışın, adaletin, hoşgörünün, kardeşliğin ve huzurun şehriyken günümüzde huzurun ve barışın yerini kan ve gözyaşı almış durumda.

Diyanet İşleri Başkanlığı yayınlarından *Kudüs Mukaddes Miras*, muhtelif zamanlarda, Kudüs dosyası çerçevesince *Diyanet Dergisi*'nde yayımlanan; makale ve deneme yazılarının bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş bir eser. 95 sayfalık bu kitap, Kudüs ve Filistin meselesini, dinî, tarihî ve insani olarak 14 yazı başlığıyla ele almış. Bu başlıklardan bazıları şu şekilde: Prof. Dr. Muammer Erbaş'ın kaleminden, "İslam Medeniyetinin Başkentleri: Mekke, Medine, Kudüs..."; Prof. Dr. Berdal Aral'ın kaleminden, "Uluslararası Hukuka Göre Kudüs'ün Statüsü"; Dr. Nermin Taylan'ın kaleminden, "Müminin Sınav Kâğıdı: Kudüs"; Dr. Erdal Kılıç'ın kaleminden, "Kudüs'te Osmanlı İzleri"; İlhan Aslan'ın kaleminden, "Kudüs Fatihî Selahaddin Eyyubi"; Gül Sena Gökdoğan'ın kaleminden, "Kudüs Benim Yüreğim."

Ayşe Nur Menekşe'nin kaleminden, "Ben Filistin'im" yazısında ise Filistin, şu satırlarla dile getiriliyor: "Ben Filistin'im... Toprağında çocuklar büyümez benim... Üzerlerine salınan bombaları uçurtma zannederler. Tel örgülerden salıncaklara kururlar. Beton yığınları arasında korkuları da sıkışıp kalır çocukların... Uyumak istemez benim toprağımın çocukları. Onlar bilirler, uyumanın ölüm demek olduğunu... Uyumak, bombalardan kaçamamaktır benim toprağımında. Uyumak, annesinin elini bir daha tutamamak, babasının dizine başını koyamamaktır. Sahilde top oynarken şehadetin ne olduğunu bilir, benim toprağımın çocukları. Oyun oynarken yakalar ölüm onları... Ben Filistin'im... Yıkılan evlerin yalnızlığına şahidim. Ölümlere aldırış etmeden, diriliş için büyüyen ümitlere... Mescid-i Aksa'da kılınan namazlara ve edilen dualara şahidim. Dünyaya taş ve sopalarla meydan okuyan yaşlı, genç ve çocukların imanına... Ben Filistin'im... Dün gibi bugün de toprağımın tek sahibiyim..."

Kudüs Mukaddes Miras kitabının, Kudüs meselesinin gönüllere ve dimağlara nakşedilmesine vesile olması temennisi ve Kudüs'ün tekrar esenlik yurduna dönüşmesi dualarıyla... İyi okumalar. ■

DIYANET TV

CUMA GÜNÜM



Perşembe

23.00

4A(HD) FREKANS: 12.380 MHZ
POLARİZASYON: DİKEY (V)
SEMBOL ORANI: 27.500
FEC: 3/4

FREKANSLAR

FREKANS: 12.422 MHZ
POLARİZASYON: YATAY (H)
SEMBOL ORANI: 30.000
FEC: 3/4 **4A(SD)**

DigiTurk - 68. kanal

Smart - 104. kanal

Kablo - 555. kanal

TV+ - 133. kanal

Canal - 49. kanal

diyanettv

diyanettv

diyanettv

diyanettv

“İman edip hicret eden ve Allah yolunda mallarıyla,
canlarıyla cihad eden kimselerin mertebeleri,
Allah katında daha üstündür.
İşte onlar, başarıya erenlerin ta kendileridir.”

(Tevbe, 9/20.)

